

*LAPSI ULKOMAILTA – VANHEMPIEN ROOLI ADOPTIOLAPSEN
IDENTITEETIN KEHITYKSESSÄ*

Suvi Korenius

Pro gradu – tutkielma

Varhaiskasvatuksen maisteriohjelma

Soveltavan kasvatustieteen laitos

Marraskuu 2007

Ohjaaja: Professori Mikko Ojala

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	5
2	KANSAINVÄLINEN ADOPTIO.....	6
2.1	Adoptio.....	6
2.2	Kansainvälinen adoptio Suomessa.....	6
2.3	Adoptiovanhemmat.....	9
2.3.1	Adoptioeuvonnasta lapsiesitykseen.....	10
2.3.2	Adoptiovanhemmuuden erityisyyksiirteet.....	11
2.3.3	Kirkin adoptioteoria.....	14
2.4	Biologiset vanhemmat.....	16
2.5	Adoptiolapsi.....	17
2.5.1	Lapsen tie adoptioon.....	18
2.5.2	Menneisyys osana adoptiolapsen elämää.....	18
2.6	Adoptioperheen erityispiirteet.....	21
3	ADOPTIOLAPSEN IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN.....	22
3.1	Identiteetti.....	22
3.1.1	Identiteetikriisi nuoruusiässä.....	23
3.1.2	Ympäristön merkitys identiteetin muodostumisessa.....	25
3.2	Adoptio osana identiteettinä.....	27
3.2.1	Adoptioidentiteetin kehityksen määräävät tekijät.....	28
3.3	Etnisyys osana identiteettiä.....	31
3.3.1	Etnisyys ja kulttuuri.....	31
3.3.2	Etninen identiteetti.....	33
3.3.3	Adoptoitujen kolme etnisen identiteetin ilmenemismuotoa.....	36
3.4	Kaksoisidentiteetti.....	37

4	TUTKIMUSONGELMAT	40
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	41
5.1	Tutkimusmenetelmä.....	41
5.2	Tutkimuksen kohdejoukko	42
5.3	Aineiston hankinta	43
5.4	Aineiston analyysi.....	45
6	TUTKIMUSTULOKSET	47
6.1	Kyselyyn osallistuneiden taustatietoja.....	47
6.2	Vanhempien osuus adoptio identiteetin tukemisessa.....	52
6.2.1	Adoption vaikutus kasvatusnäkemykseen	52
6.2.2	Lapsen historian käsitteleminen perheessä.....	54
6.2.3	Biologisen suvun ja lastenkodin rooli	58
6.3	Vanhempien halukkuus tukea etnistä identiteettiä.....	60
6.3.1	Etnisyyden rooli perheessä	60
6.3.2	Konkreettiset keinot tukea etnisen identiteetin kehitystä	63
6.4	Ympäristön suhtautuminen adoptiolapseen	71
6.4.1	Ympäristön suhtautuminen ja perheen kohtaamat ongelmat.....	71
6.4.2	Ongelmien käsitteleminen perheessä	73
6.5	Johtopäätökset.....	75
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA	77
8	POHDINTAA.....	81
	LÄHTEET	90
	LIITTEET	95
	Liite 1.....	95
	Liite 2.....	96
	Liite 3.....	97

Liite 4.....	102
Liite 5.....	103

1 JOHDANTO

Kansainvälinen adoptio on viime aikoina saanut paljon näkyvyyttä mediassa. On ilmestynyt adoptioaiheista kirjallisuutta ja esitetty aiheeseen liittyviä dokumentteja. Viihdealalla toimivat julkisuuden henkilöt ovat tuoneet esiin omia pyrkimyksiään adoptoida. Aihe on virittänyt keskustelua monesta eri näkökulmasta. Kysymyksiä ovat herättäneet esimerkiksi julkisuuden henkilöiden nopeat adoptiot, lapsen edun toteutuminen adoptiossa ja määrittely, kenellä on oikeus päättää, kuka kelpaa adoptiovanhemmaksi.

Minua kiehtoo kansainvälisen adoption moniulotteisuus. Adoptiolapsista tulee suomalaisessa perheessä väistämättä suomalaisia, mutta minkälainen on historian ja alkuperäisen kulttuurin rooli tässä kontekstissa. Myös oma ulkomailla vietetty lapsuuteni ja siitä johtuva tietynlainen kaksoisidentiteetti, vaikuttaa kiinnostukseeni adoptiolapsen identiteetinsinnästä. Omakohtaiset kokemukset ovat tuoneet tunteen siitä, että adoptiolapsen historian ja etnisyyden tarjoaminen yhdeksi identiteetin rakennusaineksi on erityisen tärkeää.

Adoptiovanhemmilla on merkittävä rooli lapsen identiteetin kehityksessä. Lapset ovat enimmäkseen hyvin nuoria tullessaan uuteen maahan, eikä heille ole ehtinyt syntyä pysyviä muistikuvia kotimaastaan. Vanhempien tehtävänä on kertoa lapselle tämän taustoista ja tutustuttaa häntä siihen kulttuuriin, jonka hän on jättänyt taakseen. Adoptiosta tulee puhua avoimesti ja antaa lapselle mahdollisimman paljon tietoa. Adoptiokirjallisuudessa korostetaan, että saadakseen eheän minäkuvan, lapsen olisi hyvä saada mahdollisuus ymmärtää myös etninen taustansa.

Vuonna 1985 säädettiin laki lapseksiottamisesta, minkä jälkeen Suomeen on adoptoitu adoptiopalvelunantajien – Pelastakaa Lapset, Interpedia, Helsingin sosiaalitoimi – kautta vuoteen 2004 mennessä noin 2597 lasta (Valtioneuvosto 2005.) Eniten lapsia adoptoidaan Venäjältä, Kiinasta, Kolumbiasta ja Thaimaasta (Uhtio 2006, 9). Maat ovat Suomesta hyvin kaukana niin maantieteellisesti kuin kulttuurillisesti. Vanhemmalle, jolla ei itsellään ole

vahvoja siteitä kyseisiin maihin, vieraan kulttuurin tarjoaminen lapselle tai sen arvostuksen osoittaminen, ei välttämättä ole helppoa.

Vuonna 2005 Suomeen saapui 308 adoptiolasta, mikä on ennätysmäärä verrattuna aikaisempiin vuosiin (Uhtio 2006, 9). Suomessa on yhä enemmän lapsia, jotka kasvavat suomalaisissa perheissä, mutta joiden juuret ovat muualla. Adoptioalan kasvava haaste onkin vastata näiden lasten tarpeisiin. Identiteettikysymykset ovat yksi keskeisimmistä vastauksia tarvitsevista aiheista.

2 KANSAINVÄLINEN ADOPTIO

2.1 Adoptio

Adoptio tarkoittaa lapseksiottamista. Lapseksiottamisella perustetaan lapsen ja vanhemman suhde lapseksiotettavan ja lapseksiottajan välillä. (Interpedia, www.interpedia.fi.) Adoptio voidaan määritellä oikeudelliseksi toimenpiteeksi, jonka tarkoituksena on muodostaa perhe. Kotimaisessa adoptiossa adoptiovanhemman ja lapsen kotimaa on sama, kun taas kansainvälisessä adoptiossa adoptoitava lapsi tulee jostain toisesta maasta. (Parviainen 2003, 7-8.)

Vielä 1970-luvun alussa lapsia luovutettiin Suomesta ulkomaille. Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten tuloksena kotimaisten adoptiolasten määrä supistui ja 1970-luvulla yksityishenkilöt alkoivat adoptoida ulkomailta lapsia. Järjestäytynyt adoptiotoiminta alkoi Suomessa vuonna 1974, kun adoptiojärjestö Interpedia perustettiin. (Parviainen 2003 9-10.)

2.2 Kansainvälinen adoptio Suomessa

Suomen adoptiolaki tuli voimaan vuonna 1985. Laissa on esitetty säännöt niin kotimaisesta kuin kansainvälisestä adoptiosta (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 1998, 1). Adoptiolain mukaan henkilöiden, jotka haluavat adoptoida kansainvälisesti, tulee saada

adoptioneuvontaa, adoptiolupa Suomen kansainvälisten lapseksiottamisasioiden lautakunnalta ja adoptiopalvelua palvelunantajalta (Kats & Kranck 1989, 47).

Adoptiolain voimaantulo lisäsi huomattavasti kansainvälisten adoptioiden määrää Suomessa. Ensimmäiset lapset tulivat yksityisten adoptioiden kautta 1970-luvun alussa Koreasta, Thaimaasta ja Vietnamista. (Peltoniemi-Ojala 1999, 92.) Itä-Euroopan maiden ja Venäjän adoptiot alkoivat vasta vuoden 1992 jälkeen. Vuoden 1985 jälkeen lapsia on adoptoitu paljon myös Kolumbiasta, Thaimaasta, Etiopiasta ja Kiinasta. (Parviainen 2003, 87–88.) Venäjä on ollut vuodesta 1985 lähtien suurin luovuttajamaa. Myös Kiinasta on kehittynyt vaikuttava adoptiomaa suomalaisille. (Uhtio 2006, 9.)

Suurin osa suomalaisista adoptioista on kansainvälisiä adoptioita. Kansainvälistä adoptiota hoitavat palvelunantajat, joita on Suomessa kolme: Pelastakaa Lapset, Interpedia sekä Helsingin kaupungin sosiaalilautakunta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 1.) Palvelunantajilta saadaan tietoja adoptioon liittyvistä käytännöistä, säännöistä ja palveluista (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 38). Jokaisella palveluntajalla on omat kohdemaansa (Parviainen 2003, 90). Suomalaiset palvelunantajat tekevät yhteistyötä vain sellaisten valtioiden kanssa, joilla on riittävä lainsäädäntö turvaamaan lapsen etu myös adoptiossa.

Adoptiolain ensimmäisessä pykälässä esitetään, että adoption tarkoitus on edistää lapsen hyvinvointia ja että adoptiossa lapsen etu on pääasia (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 2). Adoption päätarkoituksena on löytää lapselle koti ja vanhemmat, vaikka usein virheellisesti luullaan, että tarkoituksena on löytää vanhemmille sopiva lapsi.

Vuonna 1959 Lapsen oikeuksien julistuksessa ja vuonna 1989 Lapsen oikeuksien sopimuksessa on esitetty sopimusvaltioiden väliset adoptiomääräykset (Peltoniemi-Ojala 1999, 23). Kansainvälinen adoptio on ristiriitainen aihe, joka herättää voimakkaita tunteita. Sitä voidaan tulkita monella tavalla. Esimerkiksi jotkut ajattelevat kehitysmaista teollisuusmaihin adoptoimisen viestivän siitä, että luovuttajamaa on lapselle huonompi paikka kuin vastaanottajamaa. (Parviainen 2003, 9.)

Adoptio herättää ajatuksia mahdollisista väärinkäytöksistä, esimerkiksi adoptioprosessin helpottamisesta kohdemaan viranomaisia lahjomalla. Itsenäisesti järjestelty adoptio ei ole Suomen lain mukainen (Kats & Kranck 1989, 47). Vuonna 1995 voimaan tullut Haagin sopimus suojelee adoptoitavia lapsia väärinkäytöksiltä ja turvaa lapsen edun adoptiossa. Sopimuksessa määritellään sopimusvaltioille kehikko, jonka sisällä kansainvälinen adoptio voi toimia – esimerkiksi lasten kauppaaminen on kielletty. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 31.) Haagin sopimuksen oli allekirjoittanut ja vahvistanut 30 valtiota vuoteen 2000 mennessä (Parviainen 2003, 23). Haagin sopimuksessa korostetaan, että kotimainen adoptio on lapselle ensisijainen vaihtoehto. Vasta siinä vaiheessa, kun kotimaisen adoptio on hyvin epätodennäköinen, voidaan lapsen kohdalla harkita kansainvälistä adoptiota. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 22.) Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus kasvaa perheessä, jossa lapsi saa rakkautta, ymmärrystä ja voi olla onnellinen (Peltoniemi-Ojala 1999, 24). Koska monissa kehitysmaissa lastensuojelulla ei ole resursseja auttaa kaikkia hädässä olevia lapsia, kansainvälinen adoptio nähdään yhtenä keinona antaa lapselle tämän oikeuksien mukainen koti ja perhe.

Olisi hyvä muistaa, että kansainvälinen adoptio on kansainvälistä lastensuojelutyötä. Se ei ole apua tarvitsevan lapsen ensisijainen vaihtoehto. Ensimmäisenä halutaan auttaa biologisia vanhempia huolehtimaan itse lapsestaan, mutta jos siinä ei onnistuta, pyritään lapselle etsimään adoptiovanhemmat omasta maasta. Vasta tämän jälkeen voidaan harkita kansainvälistä adoptiota. (Interpedia, www.interpedia.fi.)

Yleisin lapseksiottajan syy adoptioon on lapsettomuus. Toiseksi yleisin syy on toive sisaruksesta adoptoidulle tai biologiselle lapselle. (Kats & Kranck 1989, 16.) Adoptio ei ole hyväntekeväisyyttä, vaan siinä kohtaavat lapsen tarve saada vanhemmat ja vanhempien halu muodostaa perhe.

2.3 Adoptiovanhemmat

Tällä hetkellä adoptiovanhemmiksi haluavia pariskuntia on enemmän kuin adoptioon vapaita lapsia. Tämä merkitsee sitä, että adoptiovanhemmat valikoituvat entistä tarkemmin kohdemaiden tiukentaessa valintakriteereitään pitääkseen adoption kysynnän ja tarjonnan tasapainossa.

Suomen adoptiolainsäädännössä määritellään, että adoptiovanhemmaksi voi hakeutua 25 vuotta täyttänyt henkilö. Vanhemman ja lapsen ikäero saa olla enintään 40–45 vuotta. Adoptiovanhempien tulee olla sellaisessa iässä, että he jaksavat turvata lapselle riittävän huolenpidon, toimeentulon ja kasvatuksen kunnes lapsi on aikuinen. Kohdemaiden omat kriteerit voivat koskea niin perheen taloudellista tilannetta kuin tulevien adoptiovanhempien terveyttä. (Adoptioerheet ry 2007, 8.)

Tulevilla adoptiovanhemmilla pitää olla vahva ja turvallinen suhde. Vanhempien fyysisen ja psyykkisen terveyden tulee olla hyvät, talous- ja työllisyystilanteen vakaa ja lisäksi asunnon on oltava riittävän suuri lapsiperheelle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 16–19.)

Adoptio on suuri muutos kaikkien siihen osallistuvien osapuolten elämässä.

Adoptiovanhemmat saavat Suomessa paljon tukea ja tietoa palveluntarjoajilta ja he osallistuvat adoptioeuvontaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 7.) Neuvonta on pakollista tuleville adoptiovanhemmille (Parviainen 2003, 65). Neuvonta on raskas, mutta antoisa prosessi, jonka aikana sosiaalityöntekijä tekee arvioinnin perheestä ja perhe saa itse pohtia onko heistä adoptiolapsen vanhemmiksi. Perhe joutuu kertomaan intiimeimmätkin asiat viranomaisille voidakseen adoptoida. Adoptioprosessi voi olla yllättäväkin, sillä sen vaiheissa opitaan paljon itsestä ja puolisoistaan. (Adoptioerheet ry 2007, 14.)

Adoptiovanhemmat ovat tavallisia tasapainoisia ihmisiä. Jokaisella kohdemaalla on omat kriteerinsä adoptiovanhemmille. Joissain maissa hyväksytään vain avioparit ja iällä on tärkeä merkitys. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 24). Vaikka adoptiovanhemmat täyttäisivät Suomen lain asettamat kriteerit, se ei merkitse heidän hyväksymistään

ulkomailla (Kats & Kranck 1989, 59). Tällä hetkellä Kiina on erityisesti tiukentanut kiinalaisen adoptiolapsen vanhemmiksi haluavilta edellytettäviä kriteereitä. Kriteereitä tiukentamalla voidaan säädellä sitä, etteivät adoptiovanhempien jonot kasva liian pitkiksi, ja että lapsella on paremmat mahdollisuudet saada kiinalaisen näkökulman mukaisesti hyvä koti. Suomalaisilla palvelunantajilla ei ole yhtäkään kohdemaata, joka hyväksyisi samaa sukupuolta olevien pariskuntien adoption.

Adoptioneuvonnassa selvitetään suhteet sukulaisiin, sekä vanhempien elämänvaiheet lapsuudesta nykypäivään. Vanhempien tulee ilmaista motiivinsa kansainväliseen adoptioon ja tunteensa mahdollisesta lapsettomuudesta. Heidän kasvatuskykynsä ja soveltuvuutensa ulkomaalaistaustaisen lapsen vanhemmiksi arvioidaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 45.) Erityisen tärkeää on toimiva sosiaalinen verkosto sekä vertaistuen mahdollisuus (Adoptioerheet ry 2007, 14).

Adoptioneuvonnan tarkoitus on selvittää perusteellisesti perheen valmiudet ja motiivit adoptointiin sekä heidän mahdollisuutensa tulla adoptiolapsen vanhemmiksi. Neuvonta kestää puolesta vuodesta puoleentoista vuoteen. Voidaan sanoa suomalaisten adoptiovanhempien olevan hyvin valmennettuja ja tarkasti valittuja.

2.3.1 Adoptioneuvonnasta lapsiesitykseen

Neuvonnan loputtua sosiaalityöntekijä kirjoittaa niin sanotun kotiselvityksen, joka on perhettä yksityiskohtaisesti kuvaava dokumentti. Kotiselvityksessä sosiaalityöntekijä ilmoittaa, puoltaako hän henkilöitä adoptiovanhemmiksi. Kotiselvityksen pohjalta voidaan hakea adoptiolupaa Adoptiolautakunnalta palvelunantajan avustuksella. (Adoptioerheet ry 2007, 6.)

Vasta adoptioluvan saamisen jälkeen voidaan aloittaa asiakirjojen kerääminen kohdemaata varten. Kohdemaassa paperit voivat olla jonossa useita vuosia. Vaihetta kutsutaan niin sanotuksi odotusvaiheeksi, jolloin ei saada minkäänlaista tietoa prosessin etenemisestä ja odotetaan lapsiesitystä. Lapsiesityksessä perheelle esitetään lapsi, jonka perhe joko

hyväksyy tai hylkää. Koko adoptioprosessi adoptioneuvonnasta lapsiesitykseen voi kestää 2–4 vuotta. (Adoptioperheet ry 2007, 7.)

Lapsiesitys koostuu lasta kuvailevista asiakirjoista. Kohdemaan viranomaiset lähettävät ne palvelunantajalle. Asiakirjoissa esitetään tiettyä lasta tietyille vanhemmille. Vanhemmat joko hyväksyvät tai hylkäävät heille esitetyn lapsen. Hylkäämiseen tulee olla hyvät perustelut, esimerkiksi lapsen terveydentila. Jos vanhemmat hyväksyvät lapsiesityksen, alkaa hakumatkan suunnittelu. Vanhemmat hakevat lapsensa kohdemaasta itse. (Pelastakaa Lapset 2007.)

Kun lapsi on sijoitettu perheeseen, alkaa seurantavaihe, jossa arvioidaan sijoituksen onnistumista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 15). Seurantavaiheessa kohdemaahan raportoidaan lapsen sopeutumisesta säännöllisin väliajoin. Vaihe kestää muutaman vuoden, minkä jälkeen perhe jää omilleen, eikä adoptioneuvonta tai -palvelu ole tähän enää yhteydessä. Tällöin tärkeä tieto adoptiolapsen nuoruusvuosista jää dokumentoimatta.

2.3.2 Adoptiovanhemmuuden erityispiirteet

Adoptiovanhempien tie vanhemmuuteen on erilainen kuin biologisten vanhempien. Siihen kuuluu sen tosiasian hyväksyminen, että prosessi vanhemmaksi kasvamiseksi on erilainen kuin biologisen lapsen synnyttävällä. (Kats & Kranck 1989, 22.) Lapsettomuus on narsistinen trauma. Jos lapsettomuutta ei ole käsitelty, se voi haitata vanhemman ja lapsen välisen suhteen muodostumista. (Adoptioperheet ry 2007, 15.) Surutyön loppuuntyöstäminen luo edellytykset adoptiosta avoimesti lapsen kanssa keskusteluun tulevaisuudessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 20). On erityisen tärkeää, että lapsettomuus ja sen herättämät tunteet on käsitelty perusteellisesti ennen adoptioon ryhtymistä, ja että prosessin aikana vanhemmat olisivat orientoituneet siihen, että heidän tapansa tulla vanhemmiksi tapahtuu adoption kautta.

Adoptiovanhemmat toivovat usein saavansa lapsen jo vauvaikäisenä, mutta kansainvälisessä adoptiossa tämä on usein mahdotonta. Vauvat adoptoidaan usein jo

kotimaassaan, joten kansainväliseen adoptioon lähtevät lapset ovat usein ohittaneet vauvaiän. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 21.) Adoptiovanhempien tulee varautua siihen, että heidän lapsellaan voi olla kehitysviivästymiä, ja että lapsi voi tarvita erityistä tukea niin vanhemmiltaan kuin ammatti-ihmisiltä.

Lapsella voi olla hyvin vaikeita asioita taustallaan ja hän on saattanut syntyä hyvin epäsuotuisissa olosuhteissa. Vanhemmat voivat pohtia jo neuvontavaiheessa oman sosiaalityöntekijänsä kanssa, kuinka he keskustelisivat tulevan lapsen kanssa tämän taustoista. Lapsella voi olla takanaan kipeitä ja vaikeita asioita, joiden käsitteleminen voi olla hyvinkin raskasta. Lapsen menneisyys tulee hyväksyä, jotta suhde lapseen voi kehittyä parhaaksi mahdolliseksi.

Adoptiovanhempien tulee olla herkkiä lapsensa tarpeille ja sopeuttaa elämänsä lapsen mukaan. Ensimmäiset kuukaudet adoptiolapsen kanssa saattavat olla vaikeita niin vanhemmille kuin lapsellekin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 9.) Adoptiovanhemmilla on tärkeä tehtävä antaa lapselle turvallinen elämänalku, jotta lapsi voi kasvaa eheäksi ihmiseksi. Adoptiovanhemmat ovat yleensä hyvin sitoutuneita vanhempia, koska he ovat käyneet läpi pitkän prosessin tullakseen perheeksi, joten he ovat tiedostaneet adoption erityispiirteet ennen lapsen tuloa perheeseen (Adoptioerheet ry 2007, 16).

Adoptiovanhemmat eivät välttämättä kiinnitä huomiota lapsensa erilaiseen ulkonäköön. He ovat saattaneet tulla sille sokeiksi, koska asialla ei ole merkitystä heidän elämässään. Lapsi on joka tapauksessa heidän lapsensa – tärkeä ja rakastettu. Kuitenkaan vanhempien ei pidä kokonaan sulkea silmiään lapsen erilaisuudelta, koska lapsen erilaisuuden hyväksyminen antaa lapselle mahdollisuuden kokea, ettei siinä ole mitään hävettävää (Christensen Kamm 1999, 5). Lapsi voi kokea järkytyksen, jos kotona hänen erilaista ulkonäköään ei ole huomioitu, mutta ympäristö huomioi sen jatkuvasti ja määrittelee suhtautumisensa lapseen erilaisen ulkonäön perusteella.

Anna Rastas (2007, 112), totesi tutkimuksessaan ”Rasismi lasten ja nuorten arjessa”, että useiden adoptiovanhempien haastatteluissa nousi esiin usko siihen, että oma lapsi ei joudu kovin paljon kärsimään ihonvärinsä takia, ja että lapsi on vahva ja sosiaalinen, mikä auttaa pärjäämään näissä tilanteissa. Kuitenkin pitäessään kahden vuoden ajan päiväkirjaa tapahtumista, jotka liittyivät rasismiin kahden ulkomailta adoptoidun lapsen äitinä, hän havaitsi rasismin olevan hänen elämässään jokapäiväinen asia (Rastas 2004, 100). Rastas (2007, 112) ajattelee, että vanhemmat, jotka eivät ole kokeneet rasismia, saattavat tuudittautua siihen, ettei sitä ole. Kuitenkin Rastaa (2007, 113) haastatteleminen nuorten lapsuusmuistoissa mainittiin sekä päiväkodissa toisten lasten että ventovieraiden aikuisten julma rasistinen käytös.

Vanhempien on hyvä varautua mahdollisen rasismin kohtaamiseen. Vaikka toivotaan, että oma lapsi ei koskaan joutuisi kokemaan rasismia, valitettava realiteetti on, että todennäköisesti adoptiolapsi tulee kokemaan jonkinasteisia rasistisia loukkauksia elämänsä aikana. Kun vanhemmat tiedostavat rasismin mahdollisuuden, he voivat kehittää tulevaisuuden varalle valmiita toimintamuotoja sen käsittelemiseksi. Tanskalaisten Koreasta adoptoitujen keskuudessa suoritetussa tutkimuksessa ilmeni rasismin ja syrjinnän olevan osa heidän elämäänsä, minkä käsittelyssä auttoi tieto ja mielikuvat Koreasta ja korealaisuudesta (Sloth 2006, 257). Anna Rastaa (2002, 7) tutkimuksessa kävi ilmi, että Suomessa on julkisissa paikoissa mahdotonta unohtaa erilainen ulkonäkö. Maisemaan ei voi sulautua, joten katseilta ei voi välttyä.

On tärkeää, että ulkomailta adoptoidun lapsen vanhemmat tuntevat lapsen alkuperämaan ja ovat kiinnostuneita siitä. He voivat viestittää lapselle hyväksyvänsä lapsen erilaisuuden ja tiedostaa, että lapsen menneisyys ja sen käsitteleminen on osa terveen identiteetin muodostumista. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 1998, 22.) Uutta kulttuuria voi ajatella perhettä rikastuttavana asiana.

Minna Pitkänen (2000) tutki kansainvälisten adoptiovanhempien suhtautumista lapsen etniseen kulttuuriin ja vanhempien keinoja kulttuurin ylläpitämiseen. Adoptiovanhemmat

kokivat etnisen identiteetin osaksi lasta. Etnisen identiteetin tukeminen koettiin tärkeäksi, jotta lapsi saisi hyvän itsetunnon. Melkein kaikissa tutkituissa perheissä yritettiin ylläpitää lapsen etnistä taustaa, kuitenkin niin, että valtakulttuuri oli vahvemmassa asemassa.

Kansainvälisessä adoptiossa lapsi yleensä noudetaan kohdemaasta. Viimeistään siinä vaiheessa vanhemmilla on hyvä mahdollisuus tutustua lapsen synnyinmaahan ja ihmisiin jotka ovat häntä hoitaneet. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 1998, 39.) Näin vanhemmat kasvattavat omaa ymmärrystään siitä, mistä heidän lapsensa tulee. Myöhemmin heillä on mahdollisuus jakaa nämä kokemukset ja muistot yhdessä lapsen kanssa.

Adoptiovanhemmat saattavat toivoa, että he olisivat lapsen ainoat oikeat vanhemmat. On kuitenkin tiedostettava, ettei tämä ole mahdollista. He ovat kuitenkin lapsen ainutlaatuiset *adoptiovanhemmat*. On hyväksyttävä, että lapsella on tai on ollut jossain biologiset vanhemmat, ja kunnioittaa heitä osana lapsen historiaa. Suhtautumisen biologisiin vanhempiin olisi oltava luonnollista ja kunnioittavaa, koska näin lapselle välittyy kuva siitä, että hänen taustansa on arvokas osa hänen elämäntarinaansa (Luther 1997, 14.)

2.3.3 Kirkin adoptioteoria

Kirkin adoptioteorialla ”*Shared fate*”, on ollut merkittävä vaikutus niin adoption parissa työskentelevien ammattilaisten kuin adoptiovanhempien käsityksiin adoptioperheen erikoislaatuudesta. Teoria on auttanut muokkaamaan adoptiokäytäntöjä avoimempaan suuntaan ja rohkaissut salailun sijasta vanhempia olemaan rehellisiä lapselle hänen adoptiotaustastaan. (Grotevant, Dunbar, Kohler & Esau 2000, 380.)

David Kirk (1964, 158) esittää, että adoptiolapsen integroitumista perheeseen auttaa adoptiovanhempien samaistuminen lapsen asemaan. Tällöin lapsi pystyy turvautumaan vanhempiinsa ja voi tuntea itsensä osaksi perhettä. Jotta adoptiovanhempien voisivat samaistua lapsen asemaan, tulee heidän hyväksyä oma asemansa perheessä ja yhteiskunnassa ja huomioida, että heillä on ollut ainutlaatuinen tapa muodostaa perhe.

Lapsi saattaa kiinnostua taustoistaan varttuessaan ja tällöin hänellä pitäisi olla mahdollisuus saada esittää kysymyksiä vanhemmilleen. Vanhemmat voivat eläytyä lapsen tilanteeseen, jos he ovat hyväksyneet mahdollisen lapsettomuutensa ja siihen liittyvän kivun.

Lapsettomuudesta koetut kärsimykset voivat parhaassa tapauksessa muuttua tietoisuudeksi itsestä ja toisten ihmisten tunnetiloista. Kipu lapsettomuudesta muotoutuu välineeksi ymmärtää toisten kärsimyksiä ja tarpeita, kipu muuttuu lopulta empatiaksi. (Kirk 1964, 159.)

Jos vanhemmat kokevat joidenkin adoptioon liittyvien aspektien olevan uhkaavia tai pelottavia, he eivät kykene käsittelemään lapsen tunteita adoptioon liittyen. Tällöin avoin kommunikointi on mahdotonta ja lapsi saattaa tuntea, ettei hänellä ole oikeutta keskustella adoptiosta. Kun lapsi vaikenee, vanhemmat kuvittelevat kaiken olevan hyvin, mutta tosiasiassa lapsi loittonee vanhemmistaan (Kirk 1964, 90.)

Pärssinen-Hentula (1993, 33) soveltaa teoriaa kansainväliseen adoptioon. Hän esittää, että adoptioperheen erialisuuden hyväksyminen johtaa avoimeen suhtautumiseen niin adoptioon kuin lapsen synnyintaustaan ja synnyinmaahan. Tällöin lapsella on mahdollisuus muodostaa positiivinen side historiaansa ja rakentaa myös kaksoisidentiteettiään.

Kommunikointikanavien aukiolo on ensisijaisen tärkeää, jotta vanhempien ja lapsen yhteys säilyy (Kirk 1964, 98). Olisi siis erityisen toivottavaa, että adoptiovanhemmat keskustelisivat adoptiosta avoimesti lapsen kanssa ja kertoisivat hänelle kaiken, mitä hän haluaa historiastaan tietää. Lapsella voi olla taustallaan sellaisiakin asioita, joiden kertomista täytyy siirtää, kunnes lapsella on mahdollisuus ymmärtää ja käsitellä tietoa. Rastan (2007, 114) tutkimuksessa selvisi, että osa vanhemmista haluaa valmistella lapsiaan ympäristön ennakkoluuloja vastaan keskustelemalla avoimesti lapsen taustoista ja kuinka siitä voidaan keskustella vieraiden ihmisten kanssa. Eräs äiti oli vuorostaan opettanut lastaan vaikenemaan, selittäen perheen asioiden olevan perheen sisäisiä, eivätkä ne kuulu muille.

Vanhempien on tiedostettava, että heidän ja toisesta kulttuurista adoptoidun lapsen välillä on erilainen kulttuuriperintö, vaikka lapsi kasvaakin suomalaisiksi. Lapsi ei ehkä muista omista taustoistaan tai synnyntaustaan mitään muutaman vuoden päästä Suomeen tulonsa jälkeen, mutta vanhemmat voivat auttaa lasta säilyttämään edes joissain määrin siteitä siihen kulttuuriin, josta hän on peräisin. Ensisijaisesti vanhempien tulee kuitenkin tiedostaa adoptio ja sen erityispiirteet, jonka jälkeen vanhemmat tiedostavat kulttuurin ja voivat jatkaa monikulttuurista kasvatusta (Scherman & Harré 2004, 64).

Vanhempien on helppo puhua adoptiosta ja siihen liittyvistä seikoista luonnolliseen sävyyn, kun he ovat itse työstäneet niitä vaiheita, jotka ovat johtaneet lapsen adoptioon. Jos vanhemmat ovat hyväksyneet adoption, on lapsenkin helppo se hyväksyä. Lapsi tarvitsee tunteen siitä, että hän voi vapaasti keskustella vanhempiensa kanssa adoptiosta, jotta hän saa todenmukaisen käsityksen itsestään (Kirk 1964, 162). Kirkin teoria tuo painoarvoa adoptiokasvatukseen periaatteelle painottaen vanhempien surutyön loppukäsittelyä. Lapsen etu toteutuu sijoitushetkellä, jolloin vanhemmat voivat vastaanottaa lapsen ilman omien tunteiden painolastia. Myöhemmin lapsen etsiessä vastauksia identiteettikysymyksiinsä voivat vanhemmat paremmin auttaa häntä käsittelemään tunteitaan.

2.4 Biologiset vanhemmat

Valitettavasti lapsen biologisista vanhemmista ei aina saada tietoa. Joistain maista on mahdollisuus saada kattava selvitys lapsen historiasta alkaen äidin lapsuudesta, kun taas joissakin maissa lapsen asiakirjoissa on vain maininta siitä, että tämä on ollut löytölapsi.

Lapselle on hyvä kertoa tietoja hänen biologisista vanhemmistaan tämän ikätason huomioiden. On kuitenkin joitain seikkoja, joiden kertomisen tarpeellisuudesta pitäisi keskustella. Esimerkiksi, jos lapsi on syntynyt inestien tuloksena, voidaan miettiä, voiko tieto olla muuta kuin vaurioittava. Toisaalta jokaisella on oikeus saada tietää omista taustoistaan kaikki mahdollinen.

Irhammarin (2006, 4 & 7) tutkimuksesta käy ilmi, että adoptoidut mieltivät biologisia vanhempiaan, etenkin jos heillä oli omia ongelmia, tai vaikeuksia adoptiovanhempiansa kanssa. Erityisen kiinnostavana koettiin mahdolliset ulkonäölliset yhtäläisyydet. Ajan kuluessa kiinnostus biologisia vanhempia kohtaan heikentyi, mutta kiinnostus etnisyyttä kohtaan säilyi.

2.5 Adoptiolapsi

Kansainvälisen adoption englanninkielinen vastine ”*inter-racial adoption*” on kuvaava selittämään kansainvälistä adoptioprosessia. Termistä käy ilmi, että lapsi on syntynyt toisessa maassa ja hän on rodulliselta taustaltaan erilainen kuin adoptiovanhempansa (Kats & Kranck 1989, 35). Anna Rastas (2007, 11) kuvaa lapsia, joilla on siteet sekä Suomeen että johonkin toiseen maahan, *transnationaalit juuret* omaaviksi lapsiksi. Hän ajattelee, että ihmisten valtion- ja kansallisuusrajojen ylittävät siteet määrittelevät ihmisen mahdollisuuksia kuulua johonkin (Rastas 2007, 23). Hän toteaa, että Suomeen on kasvamassa uusi sukupolvi tällaisia lapsia, joita ei voida kategorisoida maahanmuuttajiin tai etnisiin vähemmistöihin, mutta joiden erilaisuus on merkittävä osa heidän elämäänsä (Rastas 2002, 3). Adoptiolapsilla transnationaalit juuret nousevat erityisen merkittäviksi, koska heidän erilainen ulkonäkönsä johtaa siihen, että ympäristö olettaa heillä olevan siteitä Suomen ulkopuolelle. Kuitenkin siteiden merkitys vaihtelee yksilöllisesti. Toisille juuret ovat merkittävä osa identiteettiä, kun taas toisille niillä ei ole muuta merkitystä kuin tieto kaukana olevista esivanhemmista (Rastas 2007, 26).

Rotujenvälinen adoptio herättää paljon keskustelua muun muassa Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa. Etniset rajat ylittävää adoptiota pidetään huonona vaihtoehtona, koska ajatellaan, että valkoiset vanhemmat eivät pysty tarjoamaan lapselle niitä identiteetin aineksia, joita tämä tarvitsee. Tämän ajattelutavan mukaan ympäristö olettaa lapsen kuuluvaan vähemmistöön ja tällöin lapsi tarvitsee erityisiä valmiuksia selviytyäkseen tästä ristiriidasta. (Christensen Kamm 1999, 1.) Ajatellaan myös, että valkoihoisilla vanhemmilla

ei ole työkaluja rasismien käsittelemiseen, koska heillä ei ole omakohtaista kokemusta rasismista (Grotevant ym. 2000, 381).

2.5.1 Lapsen tie adoptioon

Lapsen adoptoitavaksi päättymiseen on lukuisia syitä: ei-toivottu raskaus, yksinhuoltajuus, epävakaata taloudellinen tilanne, päihdeongelmat, psyykkiset ja fyysiset sairaudet, huoltajan kuolema. Maat, joista Suomeen adoptoidaan lapsia, ovat hyvin erilaisia kuin Suomi. Adoptoitavat lapset ovat vauvoja, taaperoita, leikki-ikäisiä tai jopa kouluikäisiä. Perheet voivat pohtia, kykenisivätkö he tarjoamaan kodin yhdelle lapselle vai sisarusarjalle, tai kenties lapselle, jolla on erityistarpeita. Erityistarpeisilla lapsilla voi olla esimerkiksi kehitysviivästymä, sydänvika tai muu vamma tai sairaus.

Adoptiolapset ovat taustoiltaan hyvin erilaisia. Joidenkin vanhemmat ovat kuolleet tai heistä ei tiedetä mitään. Vanhemmat voivat olla elossa, mutta heillä ei ole mahdollisuuksia huolehtia lapsesta. Lapsi on voinut asua lastenkodissa tai sijaisperheessä ja hoidon laatu on voinut olla hyvinkin vaihtelevaa. (Adoptioperheet ry 2007, 8-9.) Lapset ovat usein Suomeen tullessaan kehityksessä ikätovereitaan jäljessä, koska esimerkiksi laitoksessa kasvanut lapsi ei ole voinut saada samanlaisia valmiuksia kehittymiseen kuin perheessä kasvanut lapsi.

Jokainen lapsi on erilainen, oli hän sitten adoptoitu tai ei. Adoptiolapsellakin taustan ja etnisyyden merkitys elämässä vaihtelee ja tällöin vanhempien rooli nousee tärkeään asemaan. Heidän tehtävänsä on tarjota lapselle sitä, mitä tämä eri elämänvaiheissaan kaipaa.

2.5.2 Menneisyys osana adoptiolapsen elämää

Kansainvälisen adoptiolapsen juuret ovat muualla kuin Suomessa. Lapsen biologiset sukulaiset ovat toisessa maassa, eikä heidän taustoistaan ole välttämättä paljoakaan tietoa saatavilla. Lapsen tärkein yhteys menneisyyteen ovat hänen suomalaiset vanhempansa, jotka voivat auttaa lasta ratkaisemaan elämän suuria mysteereitä – kuka olen, mistä tulen tai miksi olen erilainen. (Peltoniemi-Ojala 1999, 60–61.) Kats & Kranck (1989) kirjoittavat,

että adoptiolapsella tulee aina olemaan side toiseen mahaan ja menneisyyteen, eikä hän tule koskaan olemaan vain suomalainen. Lapsen menneisyys voidaan sisällyttää osaksi perheen historiaa. (Kats & Kranck 1989, 42 & 68.) Esimerkiksi Kiinasta tulevat adoptiolapset eivät koskaan voi tietää mitään taustoistaan. Heidän elämäntarinansa alkaa siitä hetkestä, kun heidät on löydetty kadunkulmasta tai muusta vastaavasta paikasta, ja tällöin adoptiovanhempien jokainen pienikin tieto esimerkiksi hakumatkan yksityiskohdista voi olla merkityksellinen.

Adoptiolapsia yhdistävät hylkäämiskokemukset, sillä jokainen heistä on menettänyt biologiset vanhempansa. Toiset adoptiolapset ovat saattaneet kokea montakin eroa elämänsä aikana. Vaikka lapsi on luultavasti ollut liian pieni muistaakseen menettämistä, tunteet siitä, että häntä ei ole haluttu ja että hänet on annettu pois, ovat kuitenkin osa häntä. (Luther 1997, 2.) Jossain vaiheessa adoptiolapsi joutuu hyväksymään sen tosiasian, että tullessaan adoptoiduksi, hänet on valittu mutta samalla myös hylätty. Lapsi ymmärtää, että adoptiossa hän on saanut perheen, mutta menettänyt toisen. (Dalen 1999, 30.)

Koettujen erokokemusten vuoksi adoptiolapsien tyypillisimpiä ongelmia ovat kiintymyssuhdevauriot, sillä lapset ovat saattaneet pienen elämänsä aikana olla kymmenien eri ihmisten hoidossa, eikä pysyvää kiintymyssuhdetta yhteen hoitajaan ole kehittynyt. Lapsen kehitystä ei voida verrata suomalaisen perheessä kasvaneen lapsen kehitykseen. (Adoptioperheet ry 2007, 10–11.) Voidaan todeta, että adoptiolapsi on hyvin erityinen lapsi, sillä hänellä on taustallaan kipeitä kokemuksia, joiden työstämiseen hän tarvitsee kasvun ja kehityksensä aikana hyvin paljon adoptiovanhempiensa tukea ja turvaa.

Mitä vanhempana lapsi uuteen perheeseen tulee, sitä enemmän hänellä on muistoja elämästään ennen saapumista Suomeen. Lapsi on jättänyt taakseen omat hoitajansa, tutun ympäristön, ruoan, kielen ja ilmaston. Avoin keskustelu lapsen taustoista auttaa lasta jäsentämään kuka hän on tässä maailmassa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 8.) Adoptiokirjallisuudessa korostetaan, että lapsen eheän minäkehityksen ja identiteetin kannalta on tärkeää, että hänen syntyperäänsä, biologisiin vanhempiinsa ja kotimaahansa

suhtaudutaan kunnioittavasti (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 7-8). Lapsen taustoista voidaan keskustella varhaisessa vaiheessa lapsen ikä huomioonottaen. Keskustelu on merkki lapselle siitä, että hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on, eikä adoptiossa ole mitään kummallista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 23.)

Lapsella olisi oltava mahdollisuus saada konkreettisia muistoja kotimaastaan. Yhteyttä voidaan ylläpitää esimerkiksi lähettämällä valkokuvia tai kirjeitä lastenkotiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 9.) Usein lapsen luovuttajamaat haluavatkin saada tietoja lapsen elämästä vielä pitkään sen jälkeen, kun tämä on maasta lähtenyt (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 41). Mahdollisuuksien mukaan lapsi voi saada myöhemmässä iässä selvityksen siitä, miksi hänet on annettu adoptoitavaksi, tai keitä hänen biologiset vanhempansa ovat (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 23). Tätä vaihetta ollaan Suomessa kehittämässä, koska adoptiolapset kasvavat, ja kiinnostus omasta menneisyydestä nousee yhä merkittävämmäksi asiaksi adoptionuorten ja -aikuisten elämässä. Pelastakaa Lapset on kehittänyt yhteistyössä Helsingin kaupungin adoptioyksikön ja adoptiokuraattorin kanssa alku- ja jälkipalvelun, jonka tarkoituksena on tarjota tukea ja apua menneisyyden selvittämiseen ja tarjota kohdemaille tietoa lapsen varhaisten vaiheiden dokumentoinnista. ”Adoptiolapsille eheämpi elämä”-projektin tarkoituksena on kehittää toimintamuotoja ja tukipalveluja adoptiolapsia ja heidän perheitään varten elämän eri vaiheisiin. Yhtenä osa-alueena on adoptiolapsen eheämmän elämäntarinan jäsentäminen yhdessä lapsen, vanhempien, adoptiopalvelun ja kohdemaan kanssa. (Pelastakaa Lapset 2006.)

Vanhempien kannattaa yrittää löytää kaikki mahdollinen tieto lapsesta varhaisessa vaiheessa, jotta lapselle olisi kerrottavaa, kun hän sitä kaipaa. Jos tietoa lapsen historiasta on niukasti, nousee esimerkiksi hakumatka tärkeään asemaan. Vanhemmat voivat dokumentoida tarkasti hakumatkan tapahtumia ja haastatella siellä tapaamiaan ihmisiä, jotka saattaisivat tietää lapsesta jotain.

Jälkipalvelulle on tällä hetkellä suuri tarve. Sen kautta perheet saavat tukea ja apua adoptioon liittyvissä asioissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 30). Lapsi saattaa

vanhempana haluta selvittää menneisyyttään. Hän voi saada tietoja adoptio neuvonnan antajilta, adoption palveluntajilta sekä omilta vanhemmiltaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 1998, 30). Adoptiolapselle tärkeitä ja arvoituksellisia kysymyksiä ovat muun muassa: kuka minä olen, mistä tulen, ketkä ovat biologiset vanhempani, missä sukuni on tänä päivänä, ja mitä sukulaisilleni kuuluu. Jotkut lapset eivät koskaan saa tietää, keitä heidän biologiset vanhempansa ovat, tai muita tärkeitä seikkoja varhaislapsuudestaan, koska tietoja ei ole kirjattu mihinkään tai tietoja ei ole ollut mahdollisuutta saada (Carli & Dalen 1999, 9). Adoptoidun murrosikä saattaa olla erityisen rankka, koska lapsen on mietittävä, mitä hänen menneisyytensä merkitsee hänen tämänhetkisen identiteettinsä rakentamisessa. Voidaan sanoa, että tavalliseen suomalaiseen lapseen verrattuna hänen on tehtävä ylimääräistä työtä identiteetin määrittelyssä. (Dalen 1999, 30–31.) Menneisyys on rakennettava osaksi tulevaisuutta.

2.6 Adoptioperheen erityispiirteet

Usein ajatellaan, että adoptioperhe on samanlainen kuin biologinen perhe. On totta, että perheessä eletään samaa arkea kuin muissa lapsiperheissä, mutta perheen muodostamistapa ja historia on kuitenkin erilainen suhteessa biologiseen perheeseen. Lapsen juuret ovat toisaalla, ehkä hyvinkin kaukaisessa maassa. Kun adoptiovanhemmat tiedostavat lapsen erilaisuuden, he voivat vapaasti ja luontevasti keskustella adoptiosta lapsen kanssa. (Peltoniemi-Ojala 1999, 61.) Lapsen adoptioiminen ei ole huonompi kokemus kuin biologisen lapsen synnytys, vaan erilainen kokemus, jonka erilaisuutta ei tule väheksyä (Carli & Dalen 1999, 1).

Sanotaan, että kansainvälinen adoptio tuo perheeseen sekä lapsen että uuden kulttuuriin. Vaikkei kulttuuri näkyisi perheen jokapäiväisessä elämässä, se on tärkeä osa lasta. Perheet, jotka arvostavat lapsen menneisyyttä ja juuria, voivat nauttia kulttuurin tuomista iloisista asioista esimerkiksi tutustumalla Suomessa asuviin lapsen synnyinmaan ihmisiin, tekemällä juurimatkan yhdessä lapsen kanssa tämän synnyinmaahan tai opettelemalla lapsen

synnyinmaan kieltä. Perheen kunnioitus ja mielenkiinto vierasta kulttuuria kohtaan heijastuu lapseen ja opettaa häntä arvostamaan juuriaan. (Peltoniemi-Ojala 1999, 72–73.)

Suomalaiset perheet, joissa on ulkonäöltään vanhemmistaan tai heidän biologisista lapsistaan eroava adoptiolapsi, saavat erityishuomiota Suomessa. Huomio ei välttämättä ole positiivista, vaan se voi olla rasistista tai muuten epätoivottavaa. Perhe voi pohtia mahdollisia ongelmia jo adoption alkutaipaleella ja tutkia omia tunteitaan ja asenteitaan erilaisia ihmisiä kohtaan. (Peltoniemi-Ojala 1999, 70.) Adoptio neuvonnan avulla selvitetään niin adoptiovanhemmille kuin sosiaalityöntekijälle, onko perheellä tarpeellisia taitoja ja kärsivällisyyttä tukea erinäköisen lapsen kasvua.

Koti ja perhe ovat pienelle lapselle keskeinen asia elämässä. Kuitenkaan perhe ei aina rajoitu vain vanhempiin ja sisaruksiin. Perheeseen voi kuulua myös ulkomailla asuvia sukulaisia, joiden olemassaolo muodostaa siteen kahden maan välille. (Rastas 2007, 110–111.)

Adoptiolapsen biologiset vanhemmat ja sukulaiset muodostavat tällaisen siteen, vaikkei heistä olisi tietoa. Jos sukulaisia ei tunneta, voivat he kuitenkin olla olemassa lapsen mielikuvituksessa. Synnyinmaassa voi myös olla joitain muita henkilöitä, joihin ollaan yhteydessä ja kerrotaan kuulumisia. Näitä voivat olla esimerkiksi lastenkodin henkilökunta, kohdemaassa adoptiota hoitanut sosiaalityöntekijä ja lapsen sijaisperhe.

3 ADOPTIOLAPSEN IDENTITEETIN MUODOSTUMINEN

3.1 Identiteetti

Identiteetin avulla ihminen määrittelee kuka hän on. Identiteetin avulla ihminen pystyy samaistumaan toisiin ihmisiin tai ihmisryhmiin. (Liebkind 1996, 10.) Identiteetillä on kaksi puolta – yksilön kokema ja ympäristön kokema. Jos nämä käsitykset ovat ristiriidassa toistensa kanssa, voidaan puhua identiteettikriisistä. (Hautaniemi 2001, 22.)

Tärkeää identiteetin muodostumisessa on yksilön tunne omasta ainutlaatuisuudestaan niin ryhmässä kuin yksilönä. Ihminen esittää itsensä jonkinlaisena toiselle ihmiselle tai

ympäristölleen, joka antaa palautetta joko hyväksymällä tai hylkäämällä tämän esityksen. Tätä prosessia kutsutaan identiteettineuvotteluksi. (Liebkind 1996, 11.) Ensimmäiset identiteettineuvottelut käydään vanhempien ja lapsen välillä (Liebkind 1996, 13). Kun adoptiolapsi saa kotoa hyväksynnän suomalaisuudelle, adoptiotaustalleen ja etnisyydelle, pystyy hän paremmin vastaanottamaan myöhemmin ympäristöltä tulevat ristiriitaiset viestit.

Muutto uuteen maahan ja siellä erilaisuuden kokeminen heikentää lapsen käsitystä itsestään. Mitä vanhempi lapsi on, sitä merkityksellisemmäksi muutto uuteen maahan muuttuu identiteetin kehityksen kannalta. Identiteettiä täytyy rakentaa uudestaan uudenlaisessa kontekstissa. (Talib 2002, 41.) Tärkein kysymys on ”kuka minä olen”. Sen avulla lapsi voi rakentaa kuvan itsestään yhdistämällä menneisyyden nykyhetkeen ja nykyhetken tulevaisuuteen. (Hägglund 1993, 39.) Adoptoidun tilanne on kuitenkin erilainen kuin maahanmuuttajien, koska maahanmuuttajat liikkuvat päivittäin kahden eri kulttuuripiirin vaikutuksessa. Kotona toimitaan yhdellä tavalla ja taas yhteiskunnassa toisella tavalla. Adoptiolapselta puuttuu maahanmuuttajille ominainen kahden kulttuurin välimaastossa liikkuminen, sillä perhe johon hän on tullut, kuuluu useimmiten valtaväestöön.

3.1.1 Identiteetikriisi nuoruusiässä

Erik Eriksonin (1968) kirjoituksia identiteetistä pidetään keskeisinä adoptoitujen identiteetin ymmärtämisessä (Grotevant ym. 2000, 385). Ongelmaksi identiteetin muodostaminen koituu erityisesti nuoruusiässä. Nuoruusiän identiteetin muodostuminen on erityisen tärkeää ihmisen kehityksessä, koska se toimii perustana myöhemmälle aikuisiällä tapahtuvalle psykososiaaliselle kehitykselle ja läheisten ihmissuhteiden muodostumiselle (Grotevant 1999, 103). Erikson (1968, 135) linjaa, että henkilö, joka on epävarma identiteetistään, ei kykene muodostamaan merkittäviä, terveelle pohjalle rakentuvia, läheisiä ihmissuhteita.

Ympäristö usein luokittelee pienen adoptoidun lapsen suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi, mutta kun hän kasvaa, suhtautuminen monien osalta muuttuu – yhtäkkiä käyttäytyään kuin nuori olisikin ulkopuolinen. Tämän vuoksi adoptoitu tarvitsee jo ennen ongelmien

kohtaamista erityisen paljon tukea tunteelleen, että hän kuuluu suomalaiseen yhteiskuntaan. Tukea tarvitaan niin omalta perheeltä kuin muilta ympärillä olevilta ihmisiltä. (Dalen 1999, 33.) Lapsi saattaa kokea omassa kasvuympäristössään hyväksyntää, mutta tilanne voi muuttua kun hän joutuu tilanteeseen, jossa häntä ja hänen taustojaan ei tunneta. Tällöin lapsi kokee ristiriitaisia tunteita ja tietynlaisen kriisin, jolloin hän joutuu rakentamaan uudelleen mielikuvan itsestään ja paikastaan maailmassa. (Grotevant 1999, 104.) Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi muutto toiselle paikkakunnalle opiskeluiden vuoksi tai kesälomamatka toiseen kaupunkiin.

Murros- ja nuoruusiässä kaikki tuttu ja turvallinen asetetaan kyseenalaiseksi. Keskeiseksi muuttuu tarve tietää mitä ympäristö itsestä ajattelee. Halutaan saavuttaa eheytyminen tuomalla yhteen oma käsitys itsestä ympäristön mielikuvien kanssa. (Erikson 1962, 249.) Nuoruusiässä koetaan niin sanottu ”identiteettikriisi”, joka kuuluu olennaisena osana nuoruusiän kehitysvaiheisiin. Kriisin seurauksena syntynyt identiteetti määrittelee pitkälti tulevaisuuden. (Erikson 1968, 91.) Erikson (1968, 96) käyttää sanaa kriisi kuvaillakseen kehityksessä tapahtuvaa käännekohtaa, erityistä haavoittuvuuden ja yksilön kehityksen aikaa, ei niinkään kuvaillakseen katastrofin alkua!

Murrosikäiset tarkkailevat kuinka ympäristö näkee heidät verrattuna heidän omaan mielikuvaansa itsestä. Heidän täytyy yhdistää jo opitut roolit ja taidot nykyhetken tarpeisiin. Etsiessään elämälle jatkuvuutta, joidenkin täytyy käydä läpi elämän aikaisempia kriisejä. (Erikson 1968, 128.) Adoptiolapselle tällaisia voivat olla esimerkiksi ne tapahtumat, jotka ovat johtaneet adoptioon kuten biologisen äidin hylkääminen.

Adoptiolapsen kannalta on hyvä, jos on olemassa ryhmä, johon hän voi samaistua kuten toiset synnyinmaan kansalaiset. Joskus lapselle voi kuitenkin tulla vastareaktio – hän ei ainakaan ole tuollainen, hänhän on suomalainen. Selviytyäkseen esimerkiksi rasismista, turvaverkosto, joka ymmärtää ja jonka kanssa voi vapaasti jakaa kokemuksia on erityisen tärkeä. (Rastas 2007, 120–122). Rastas (2002, 13) esittää, että lapselle olisi tärkeää voida

identifioitua positiivisesti johonkin ryhmään, olivat he sitten toisia adoptoituja tai synnyinmaan kansalaisia.

Ihanteellinen identiteetti on sellainen, joka koetaan psykososiaalisena hyvinvointina. Henkilö tuntee olonsa hyväksi kehossaan, tietää minne on elämässään menossa ja hänellä on sisäinen tietous siitä, että hänelle tärkeät ihmiset hyväksyvät hänet (Erikson 1968, 165). Marie Jahondan esittämä määritelmä ihmisestä, jolla on vakaa persoonallisuus, myötäilee tätä käsitystä. Hänen mukaansa tällainen henkilö hallitsee ympäristöään aktiivisesti, hänen persoonallisuutensa on yhteneväinen ja hän pystyy hahmottamaan itsensä ja maailman oikein. Nämä piirteet loistavat lapsilla poissaolollaan, mutta lasten kasvaessa ne kehittyvät (Erikson 1968, 92). Tähän jokainen tiedostamattaan tähtää, mutta toisilla tie harmoniseen persoonallisuuteen on kuoppaisempi ja mutkaisempi kuin toisilla.

3.1.2 Ympäristön merkitys identiteetin muodostumisessa

Identiteetin kehitys on monimutkainen tapahtuma kaikille lapsille, mutta kansainvälisesti adoptoiduille prosessi on vieläkin monimutkaisempi. Identiteetin muotoutumiseen tarvitaan aina palautetta muilta ihmisiltä. Tämä palaute joko hyväksytään tai hylätään. (Talib 2002, 42.) Adoptiolapsi kokee hämmennystä, kun hänen käsityksensä itsestään ei täsmääkään sen käsityksen kanssa, jonka ympäristö on muodostanut. Tämä saa lapsen pahimmassa tapauksessa ahdistumaan, mikä ei palvele eheän identiteetin luomisprosessia. (Nakazawa 2003, 5.) Ympäristön ristiriitainen viesti johtuu usein siitä, että ihmiset vaivaantuvat huomattaessaan, ettei ole yhtä selkeää kategoriaa, johon luokitella adoptiolapsi suomalaisessa yhteiskunnassa (Nakazawa 2003, 20). Lapsella on Suomen kansallisuus ja kulttuurillista kompetenssia toimia Suomessa, mutta hänen suomalaisuutensa kyseenalaistetaan jatkuvasti ympäristön toimesta. Hän saattaa kokea, että jotkut viestivät hänen kuuluvan ”oikeasti” jonnekin muualle (Rastas 2007, 25).

Katajamäki & Rajala (2004) tutkivat aikuisikäisten adoptoitujen etnisen taustan merkitystä identiteetin rakentumiselle. Tuloksista selviää, että adoptoitujen etninen tausta ilmenee

ainoastaan ulkonäön erilaisuutena verrattuna valtaväestöön. Adoptoidut tuntevat olevansa suomalaisia, mutta ympäristö kyseenalaistaa heidän suomalaisuutensa. Katajamäki & Rajala toteavat, että ympäristön ja adoptoidun vuorovaikutuksella on suuri merkitys identiteetin muodostumisessa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ihmiset, jotka poikkeavat etnisyytensä vuoksi valtaväestöstä, joutuvat helposti tarkastelun alaisiksi ja heitä leimataan nopeasti tietynlaisiksi tai tiettyyn ryhmään kuuluviksi (Talib 2002, 37). Asiaa hankaloittaa se, että adoptiolapsi ei ole rinnastettavissa maahanmuuttajiin. Vaikka hän ei ole ulkonäöltään perinteisen suomalaisen näköinen ja vaikka hänellä on transnationaalit juuret, hänen käytöksensä on suomalaista.

Virkin (2006) pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin suomalaisuutta koskevien käsitysten vaikutusta kansainvälisesti adoptoitujen nuorten elämään. Haastattelututkimuksen keskeinen teema oli ulkonäön merkitys suomalaiseksi hyväksymisessä. Adoptionuoret kokivat, että heidät hyväksyttiin suomalaisiksi, kun he kertoivat olevansa adoptoituja. Osa koki erottuvansa muista suomalaisista vain ulkonäöllisesti, osa uskoi synnyinmaan vaikuttaneen myös luonteeseen. Vaikka joillain Virkin haastattelemilla adoptoiduilla ei ollut erityistä kiinnostusta synnyinmaataan kohtaan, kaikki kokivat vanhempien positiivisen suhtautumisen ja kiinnostuksen maahan ja sen kulttuuriin hyvänä asiana.

Franz Fanon kiteyttää kirjassaan ”Black Skin, White Masks” (1986, 110–111) katseiden vaikutuksen. Hänen mukaansa valkoisten keskuudessa liikkuva värillinen henkilö on jatkuvasti tietoinen kehostaan, eikä tietoisuus ole lainkaan positiivista. Hänen kehoansa ympäröi epävarmuuden tunne, joka vaikuttaa hänen kaikkiin liikkeisiinsä. Tämä vaikeuttaa kehon hahmottamista, joka johtaa siihen, että omia liikkeitä tulee tarkkailtua kolmannen persoonan näkökulmasta – itseä tarkkaillaan kuin kyseessä olisi joku toinen, ja oma keho jää vieraaksi.

Jos ihminen saa jatkuvaa negatiivista palautetta ympäristöstään, siitä kuka hän on, saattaa hän alkaa torjua sen osan itsestään, joka aiheuttaa negatiivisen suhtautumistavan (Liebkind

1996, 13). Adoptiolapselle tämä on kuitenkin vaikeaa, jos hänen erilainen ulkonäkönsä on syy negatiiviseen suhtautumiseen, koska ihonväriä ei ole mahdollista muuttaa.

Adoptiolapsen olisi erityisen tärkeää saada ympäristöltä vahvistusta, ei ainoastaan saavutuksilleen vaan myös siitä, että hänen kasvunsa ja muuttumisensa ovat järkeenkäypiä ympärillä oleville ihmisille (Erikson 1968, 156). Lapsi, joka erottuu ympäristöstään, joutuu jatkuvasti tuijottelun kohteeksi. Nämä katseet voivat olla ystävällisiä, mutta Rastan (2002, 11) tutkimukseen osallistuneet kuvailivat katseita yleisimmin ”*julkeiksi, häpeämättömiksi, työkeiksi tai suorastaan vihamielisiksi*”. Hyvin pienet lapset kokevat vielä ystävällisiä, ihailevia katseita. Katseet voivat muuttua jopa leikki-ikäisten kohdalla ja mitä vanhemmaksi lapsi tulee, sitä todennäköisempää on, että katseet ovat pelokkaita tai vihaisia. Erityisesti poikalapset koetaan pelottavaksi. Lapsen kasvaessa katseet voivat viitata myös heidän seksuaalisuuteensa.

Suomessa, niin kuin muissakin yhteisöissä, vallitsee etnisen hierarkian järjestelmä. Järjestelmä ei välttämättä ole tiedostettu, mutta se on kuitenkin olemassa. Se tarkoittaa, että ihmiset luokitellaan etnisyytensä perusteella tiettyihin ryhmiin, jotka sijoitetaan eri asteikoille hierarkkisessa järjestelmässä. Esimerkiksi tietyiltä alueilta tulleet maahanmuuttajat ovat hierarkiassa ala-arvostetuimpia ja tällöin he sijoittuvat sen alapäähän. (Talib 2002, 49.) Kirjallisuudessa on todettu, että adoptiolapset ovat toivotuimpia ulkomaalaisia Suomessa (Parviainen 2003, 81). Tällöin voidaan ajatella, että adoptiolapset olisivat Suomessa asuvien ulkomaalaisten hierarkian yläpäässä. Kuitenkaan adoptoidun status ei tule ilmi esimerkiksi ennen kuin hänen kanssaan keskustellaan, joten hänen ulkonäkönsä voi olla syy siihen, että häneen suhtaudutaan negatiivisesti.

3.2 Adoptio osana identiteettinä

Adoptiolapsella on monia identiteettejä niin kuin muillakin ihmisillä. Heillä voi olla suomalainen identiteetti, etninen identiteetti sekä adoptioidentiteetti. Adoptioidentiteetin rakennusaineena toimii adoptio. Adoptio itsessään määrittelee, miten lapsi näkee itsensä ja

miten ympäristö suhtautuu häneen. Tullakseen eheäksi lapsen tulee oppia hyväksymään menneisyytensä nykyisyydessä ja yhdistää se tulevaisuuteen.

3.2.1 Adoptioidentiteetin kehityksen määräävät tekijät

Grotevant (1999, 108) esittää, että vaikka adoptoidun lapsen identiteetin kehitys on monimutkaisempi kuin ei-adoptoidun lapsen identiteetin kehitys, ei se kuitenkaan ole poikkeava. Hänen mukaansa adoptioidentiteetissä on kolme tasoa, jotka pohjautuvat ihmisen psyykeen, perhesuhteisiin ja perheen ulkopuoliseen sosiaaliseen maailmaan. Nämä toimivat limittäin ja muodostavat adoptioidentiteetin. Toisilla adoptioidentiteetti voi nousta merkittävään osaan elämässä, kun taas toisilla se voi olla taka-alalla, vähäpätöisempänä asiana. (Grotevant ym. 2000, 381- 382.)

Grotevant on määritellyt seitsemän tekijää, jotka vaikuttavat adoptioidentiteetin kehitykseen. Ensimmäinen tekijä on valinta. Identiteetin osat voivat olla valittuja tai ennalta määrättyjä. Yleensä ihmisillä on jonkinlainen mahdollisuus vaikuttaa identiteetin osa-alueisiin, esimerkiksi arvoihin tai ihmissuhteisiin. Moniin osa-alueisiin ei voida vaikuttaa ollenkaan, kuten sukupuoli, rotu tai adoptoidun asema. (Grotevant 1999, 108.)

Adoptiolapsella ei ole minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa hänen erilaiseen ulkonäköönsä tai siihen, että hänet on adoptoitu. Hänen on hyväksyttävä itsensä siinä kontekstissa missä hän on esimerkiksi perheessä ja yhteiskunnassa. Hänellä on toisaalta mahdollisuus vaikuttaa sen adoption liittyvän tiedon määrään, jonka hän saa vanhemmiltaan kyselemällä aktiivisesti asiasta. (Grotevant ym. 2000, 382.) On kuitenkin yksilöllistä kuinka suuren painoarvon nämä tekijät saavat adoptoidun identiteetissä, ja kuinka muut hänen omista valinnoistaan riippuvaiset asiat järjestäytyvät tässä yhtälössä.

Toinen tekijä on adoption näkyvyys oman perheen sisällä. Suomeen adoptoitavat lapset erottuvat väistämättä muista perheenjäsenistä ulkonäöllisesti, paitsi jos he ovat tulleet Venäjältä tai Puolasta. Lapsen erilainen ulkonäkö vaikuttaa niin lapsen kuin koko perheen identiteettiin (Grotevant 1999, 108). Lapsen erilaisuus näkyy selkeästi ulkopuolisille ja

ympäristö kyseenalaistaa perheen ”oikeuden”. ”Ovatko nuo lapset sinun”, voi olla ajattelemaan ja satuttava kommentti, joka vaikuttaa koko perheeseen. Perheen tapa käsitellä erilaisuutta vaikuttaa erityisesti adoptioidentiteetin kehitykseen. Tutkimuksissa on todettu, että liiallinen ja liian vähäinen erilaisuuden huomioiminen saattaa aiheuttaa ongelmia, joten kultainen keskitie olisi tässäkin paras vaihtoehto (Grotevant ym. 2000, 383).

Muodostaessaan nuoruusiässä identiteettiään uudelleen, adoptoitu voi kohdata tilanteita, joissa hän kokee itseluottamuksen puutetta ja tilanteet tuntuvat nöyryyttäviltä (Erikson 1968, 129). Tällöin on paras kuunnella nuorta ja edetä hänen ehdoillaan, eikä esimerkiksi viedä häntä vastentahtoisesti adoptiotapahtumiin.

Kolmantena tekijänä Grotevant (1999, 109) linjaa adoption näkyvyyden yhteisössä. Suomessa useat kansainvälisesti adoptoidut lapset eroavat väistämättä suomalaisesta yhteisöstä – voi olla, että samassa koulussa ei ole toisia adoptoituja tai ulkomaalaisia, joihin lapsi voisi samaistua. Vaikka omassa yhteisössään lapsi otettaisiinkin vastaan avoimin sylin, voi hän myöhemmin joutua sellaiseen tilanteeseen, jossa suhtautuminen ei enää olekaan niin positiivista.

Neljäs tekijä on adoptiota koskeva avoimuus ja lapsen juurien etsiminen. Minkälaisia siteitä tai kontakteja perheellä on lapsen biologisiin sukulaisiin ja olisiko suhteita mahdollista luoda tulevaisuudessa? (Grotevant 1999, 109). Lapsen kannalta olisi parasta puhua avoimesti adoptiosta ja lapsen biologisista sukulaisista, mutta joskus minkäänlaista tietoa ei valitettavasti ole tarjolla. Tällöin hakumatkat ja niillä tavatut ihmiset nousevat erityisen tärkeään asemaan selventämään lapselle, mistä hän tulee. Näistä henkilöistä tulee osa lapsen historiaa. Vanhempien olisi hyvä tietää käytettävissä olevista adoptioresursseista ja osata hyödyntää niitä lapsen ja perheen hyväksi. Apua tarjoavat esimerkiksi Adoptioperheet ry, Adoptiokuraattori, Yhteiset Lapsemme ry, palvelunantajat ja internetin keskustelupalstat.

Alkuvaiheessa vanhempien adoptiokertomus toimii tärkeänä välineenä lapsen kanssa adoptiosta keskusteltaessa. Kertomuksessa selvitetään mahdollisuuksien ja ikätason mukaan sukulaissuhteita, adoptioon johtaneita asianhaaroja biologisten ja adoptiovanhempien osalta

sekä muita tapahtumia adoption ympäriltä. Perhe toimii jo varhaisessa vaiheessa lapselle tiedonlähteenä käyttäen adoptiotarinan tukena esimerkiksi musiikkia, satuja ja valokuvia. Vaikka perheessä oltaisiin hyvin avoimia ja valmiita puhumaan lapsen kanssa adoptiosta, se ei estä lasta kyselemästä ja kyseenalaistamasta saamaansa tietoa myöhemmin murrosiässä. (Grotevant ym. 2000, 383- 384.)

Viidentenä vaikuttavat adoptioon liittyvät yhteiskunnan ja ympäristön asettamat leimat. Leimataanko lapsi tietynlaiseksi esimerkiksi ulkonäkönsä perusteella? Kuuluuko lapsi rodullisesti ryhmään jota syrjitään? (Grotevant 1999, 110). Ympäristö saattaa käyttäytymisellään viestittää ennakkoluulojaan lasta kohtaan ja olettaa lapsen käyttäytyvän tietyllä lailla. Vanhemmat voivat itse valistaa neuvolaa, päiväkotia ja koulua, jotta tietoisuus adoptiosta kasvaa.

Kuudentena tekijänä Grotevantin (1999, 111) mukaan toimii yhteisö, johon lapsi voi samaistua. Onko lapsen lähipiirissä ihmisiä, joiden kanssa hän voi olla vuorovaikutuksessa ja jotka voisivat toimia vertaisryhmänä? Olisi tärkeää antaa lapselle mahdollisuus tutustua toisiin samasta maasta adoptoituihin tai muihin synnyinmaan kansalaisiin. Monet adoptoidut kokevat yhteenkuuluvuutta keskenään. Katajamäki & Rajala (2004, 72) esittävät, että yhteenkuuluvuus johtuu samanlaisesta historiasta. Jos edellä kuvatun kaltainen yhteisö on olemassa, on merkittävää, kuinka se vastaanottaa adoptoidun. Jos adoptoitu torjutaan, tämä ei halua jatkossakaan olla tekemisissä kyseisen yhteisön kanssa. Lapsen kasvaessa elinpiiri laajenee, ja hän voi etsiä muita yhteisöjä itsenäisesti esimerkiksi internetin keskustelulistoilta ja -palstoilta (Grotevant ym. 2000, 384).

Viimeisen adoptioidentiteetin kehitykseen vaikuttavan tekijän muodostavat ennen adoptiota koetut traumat. Traumat voivat johtua esimerkiksi useista hylkäämiskokemuksista tai aliravitsemuksesta. Lapsi voi tiedostaa traumansa, tai hän voi oireilla muilla tavoin. (Grotevant 1999, 111–112). Vanhempien olisi hyvä olla yleisistä lapsuuden ja nuoruuden vaiheista, jotta he osaavat erottaa toisistaan normaaliin kehitykseen kuuluvat asiat ja esimerkiksi adoptiosta johtuvan erityisyyden. Vanhempien tehtävä on tarkkailla lastaan ja

tunnistaa hänen pahoinvointinsa. Jos pahoinvointi huomataan, voidaan lasta auttaa esimerkiksi terapialla.

Grotevant (1999, 112) linjaa, että vaikka perheellä on suuri vaikutus adoptioidentiteetin kehityksessä ja lapsen sopeutumisessa uuteen maahan, eivät perheen ”oikeaoppinen” toiminta ja lapsen eri vaiheiden tukeminen takaa täydellistä lopputulosta. Lapsen koko elinpiirillä on oma vaikutuksensa adoptioidentiteetin kehityksessä.

3.3 Etnisyys osana identiteettiä

3.3.1 Etnisyys ja kulttuuri

Etnisyys sekoitetaan usein kulttuuriin. Etnisyys ja kulttuuri täydentävät toisiaan, mutta ne merkitsevät eri asioita. Etnisyys määrittelee toiseutta ja erilaisuutta, niitä kulttuurisia piirteitä, joita itsellä ei ole. (Kupiainen 1994, 35–36.) Etnisyys on ensisijaisesti yksilön tunne ryhmään kuulumisesta, kun taas kulttuuri on kollektiivista tietoa (Hautaniemi 2001, 13).

Kulttuuri voidaan määritellä tietyssä yhteiskunnassa esiintyväksi aineellisten ja henkisten toimintojen tuotteeksi (Alho, Raunio & Virtanen 1989, 31). Tänä päivänä kulttuurin rajaa voi olla vaikea vetää, sillä eri kulttuurit ovat globalisoitumisen myötä sekoittuneet toisiinsa (Kupiainen 1994, 31). Ihmisten rakentama fyysinen ympäristö ja esineet ovat osa kulttuuria (Kupiainen 1994, 28). Yhteiskunnassa esiintyviä jokaiselle kansalle ominaisia kulttuurisia tuotteita ovat taide, tiede, tavat, tottumukset ja uskomukset (Talib 2002, 36). Nämä toiminnat ovat niin ihmisten välisiä kuin myös ihmisen ja luonnon välisiä vuorovaikutuksen muotoja, jotka muodostavat eräänlaisen yhteiskunnan elämäntavan (Alho, Raunio & Virtanen 1989, 31).

Sanotaan, että kulttuuritonta ihmistä ei ole. Ihmisen perusolemus koostuu kulttuurista, omista kokemuksista ja yksilönkehityksestä. Jokainen ihminen kokee ja tuottaa kulttuuria, mutta samalla yhteisö määrittelee ja asettaa rajat yksilön mahdollisuuksille ottaa osaa, kokea

ja jakaa itsensä ympäröivässä maailmassa. Yhteisö ja yksilö toimivat ikään kuin vuorovaikutuksessa. (Hautaniemi 2001, 12.) Kulttuurissa vallitsee samanaikaisesti sekä yhteisymmärrys että ristiriitaisuus – kulttuuri tuo ihmisiä yhteen, mutta se voi myös erottaa heitä (Hautaniemi 2001, 15). Kulttuuri on osittain näkyvää ja osittain näkymätöntä. Näkymättömään kulttuuriin kuuluvat arvot, uskomukset, ajatusmallit ja normit. (Tikka 2004, 11–12). Kulttuureihin kuuluu vivahteita ja kirjoittamattomia käyttäytymissäantöjä, jotka saattavat olla niin itsestään selviä, ettei niitä tiedosteta.

Meillä on mahdollisuus tuntea monia kulttuureita, mutta niiden ymmärtäminen on vaikeaa. Ennen kuin voimme ymmärtää muita kulttuureita, tulee meidän ymmärtää omaamme. (Alho ym. 1989, 66.) Adoptiolapsen on siis ensisijaisesti hyvä omaksua suomalainen kulttuuri, koska hän asuu suomalaisessa perheessä Suomessa.

Etnisyys on melko uusi käsite, jonka tarkoitus on kuvata nykypäivän heimo- ja rotukäsitteitä. Heimo ja rotu kuvaavat siirtomaa-aikaista maailmaa ja käsitteiden käyttö voidaan joskus tulkita negatiiviseksi. Etnisyys-sanaa käytettäessä on hyvä muistaa, että Suomessa asuvat suomalaiset ovat myös oma etninen ryhmänsä – etnisyyden kun usein käsitetään joksikin vieraaksi ja kaukaiseksi. (Hautaniemi 2001, 16.)

Henkilö voi kuulua johonkin etniseen ryhmään, jos hän pystyy samaistumaan siihen. Silloin hän ajattelee ja käyttäytyy samoin kuin muut ryhmään kuuluvat. Etnisyyttä voidaan tarkastella joko sisältäpäin tai ryhmän ulkopuolelta. Ulkoapäin tarkasteltaessa voidaan kiinnittää huomiota ryhmää ulkoisesti yhdistäviin piirteisiin kuten ihonväriin, kieleen tai uskontoon. Sisältäpäin tarkasteltaessa päällimmäisenä piirteenä on yksilön tunne johonkin kuulumisesta (Hautaniemi 2001, 17.) Etnisyydeksi mielletään syntyperä, kieli, nimi, uskonto ja taide, mutta etnisyyttä ei kuitenkaan voida määritellä ainoastaan sen mukaan mikä näkyy ulospäin, sillä vaikuttavaa on myös ihmisen tunne ryhmään kuulumisesta (Kupiainen 1994, 36).

Adoptiolapsi näyttää erilaiselta kuin keskivertosuomalaiset, mutta hän puhuu ja ajattelee kuin syntyperäinen suomalainen. Hän on saanut suomalaisen kasvatuksen ja näin ollen omaksunut suomalaisen kulttuurin. Lapsi ei välttämättä huomaa omaa erilaisuuttaan muulloin kun ympäristön kohdellessa häntä vieraana. (Tikka 2003, 21.) Jo pelkät vieraiden ihmisten katseet - ovat ne sitten ihmetteleviä, vihamielisiä, ystävällisiä – ovat lapselle merkityksellisiä. Katseet tuovat ilmi lapsen erilaisuuden ja muistuttavat siitä (Rastas 2007, 125).

Ympäristö luokittelee adoptiolapsen usein kuuluvaksi siihen etniseen ryhmään, josta hänen ulkonäkönsä antaa viitteitä, mutta on mahdollista, ettei lapsi itse pysty samaistumaan kyseiseen ryhmään. Esimerkiksi Suomessa adoptiolapsi luokitellaan helposti samaan ryhmään maahanmuuttajien tai pakolaisten kanssa, vaikka hän itse kuitenkin tuntee itsensä suomalaiseksi. (Dalen 1999, 31.) Tutkimuksissa on havaittu, että adoptiolapsi haluaa mieluummin etäännyttää itsensä maahanmuuttajista kuin samaistua heihin (Dalen 1999, 32). Toisaalta adoptoitujen kannattaisi erityisesti olla yhteydessä näihin ryhmiin saadakseen synnyinmaastaan sellaista arvokasta tietoa, jota adoptiovanhemmat eivät välttämättä pysty tarjoamaan.

3.3.2 Etninen identiteetti

Etninen identiteetti on yksi ihmisen monista identiteeteistä. Identiteetit muovautuvat jatkuvasti, ja eri identiteettejä ilmaistaan erikseen tai yhdessä. (Hautaniemi 2001, 23.) Etnisyyttä ei voida selittää ulkoisin puittein, sillä tärkeintä johonkin etniseen ryhmään kuulumisessa on tunne yhteenkuuluvuudesta. Maa, johon on syntynyt, ei ole riittävä kriteeri määrittelemään mihin etniseen ryhmään kuuluu. (Kupiainen 1994, 36.) Jos lapsen käsitys itsestään on samansuuntainen kuin ympäristön käsitys hänestä, etnisen identiteetin muodostumisessa ei pitäisi olla ongelmia (Dalen 1999, 31).

Kuten aikaisemmin voitiin todeta – suomalaisuus on myös etninen identiteetti. Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti lapsen syntyperän rajaamaan etnisyyteen, joka voi olla vaikkapa kiinalainen, thaimaalainen, eteläafrikkalainen tai mikä tahansa.

Adoptiolapselle muodostuu väistämättä suomalainen identiteetti, koska hän kasvaa suomalaisessa perheessä ja oppii suomalaiset tavat ja arvot. Kuitenkin yhteiskunta kohtelee häntä useimmiten hänen etnisen taustansa mukaan. Kasvaessaan adoptiolapsi oppii yhdistämään tietonsa taustoistaan ja erilaisesta ulkonäöstään osaksi hänen identiteettiään (Christensen Kamm 1999, 13).

Thitz & Turtiainen (1997) tutkivat kansainvälisesti adoptoitujen lasten etnisen identiteetin kehitystä ja vertailivat sen samankaltaisuutta monikulttuurisessa yhteiskunnassa elävien lasten etnisen identiteetin kehitykseen. Tutkimuksessa seurattiin kahden Etiopiasta adoptoidun tytön etnisyyden kehitystä varhaislapsuudesta nuoruuteen. Tutkijat toteavat, että adoptoitujen etninen identiteetti etenee samanlaisten vaiheiden kautta kuin monikulttuurisissa yhteiskunnissa elävillä lapsilla. Poikkeuksen tekee Suomeen adoptoitujen yhteiskunnallinen asema, kun sitä verrataan vähemmistöjen asemaan monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Adoptoidut eivät joudu kokemaan samanlaista vähemmistön ja enemmistön vastakkainasettelua kuin monikulttuurisen yhteiskunnan vähemmistöryhmään kuuluvat. Tutkijoiden mukaan adoptoidun elinkontekstin tulee hyötyä etnisyydestä, jotta etnisyyden tuntuu merkitykselliseltä.

Adoptiovanhempien tehtävä on antaa lapselle mahdollisimman paljon tietoa hänen taustoistaan ja alkuperäisestä kotimaastaan. Etniseen identiteettiin kuuluvat tiiviisti kulttuuriset symbolit, kuten esineet, vaatetus ja musiikki (Hautaniemi 2001, 25).

Vanhempien tarjoama tieto ja siihen kuuluva rekvisiitta ovat erityisen tärkeitä etnisyyden esille tuomisessa, vaikka ne tuntuisivat vähäpätöisiltä tai vaatimattomilta yrityksiltä.

Etnisyyden symboleita on helposti löydettävissä: esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on useita etnisiä liikkeitä, ihmiset matkustelevat paljon tuoden mukanaan matkamuuistoja ja internet mahdollistaa tarvittavien tuotteiden tilaamisen myös ulkomailta.

Kieltä pidetään yhtenä etnisen identiteetin tuntomerkinä, jonka viimeinen tunnuspiirre se voi olla. (Kupiainen 1994, 39.) Kieli liittyy hyvin läheisesti kulttuuriin, sillä sen avulla voidaan ymmärtää paremmin vieraan kulttuurin ajattelumaailmaa. Kulttuurin syvätaaso on helpompi omaksua, jos ymmärtää kulttuuriin liittyvän kielen. (Alho ym. 1989, 73).

Adoptiolapselle olisi siis erityisen tärkeää saada mahdollisuus opetella synnyinmaansa kieltä. Kielen avulla lapsi voi olla ainutlaatuisella tavalla kontaktissa synnyinmaansa väestöön, jonka ajatteluun ja tapoihin hänellä on näin paremmat mahdollisuudet tutustua. Adoptiolapset ovat usein niin pieniä tullessaan Suomeen, että he omaksuvat nopeasti Suomen kielen, jolloin synnyinmaan kieli unohtuu. Lapsi on kuitenkin kuullut synnyinmaansa kieltä ehkä jo usean vuoden ajan, joten hänellä voisi olla mahdollisuus ylläpitää osaamaansa kieltä myös Suomessa esimerkiksi kerhon tai kieltä osaavan tuttavien välityksellä.

Henkilön nimi on tärkeä etnisen identiteetin tunnusmerkki. Nimellä voi olla erityinen merkitys tai se voi osoittaa kuulumista johonkin ryhmään. Nimellä voi myös olla arvomerkitys, jolloin se osoittaa ihmisen kuuluvan johonkin tiettyyn yhteiskuntaryhmään. (Kupiainen 1994, 40.) Adoptiolapselle on annettu nimi ennen kuin hän tulee Suomeen, mutta adoptiovanhemmat päättävät, säilyttävätkö vai vaihtavatko he nimen.

Etniseen identiteettiin liitetään usein myös uskonto (Hautaniemi 2001, 25). Adoptiolapsi ei yleensä tunne sitä uskontoa, jota hän olisi mahdollisesti harjoittanut synnyinmaassaan. Hän on omaksunut sen uskonnon tai uskonottomuuden, joka hänen adoptioperheessään vallitsee. Häntä saattaa aikuisena kiinnostaa hänen syntyperänsä määräämä uskonto. Myös halu kuulua johonkin etniseen ryhmään voi herättää kiinnostuksen uuteen uskontoon.

Irhammarin (2006, 8) tutkimuksessa kävi ilmi, että adoptoidun kiinnostus etnisyyttä kohtaan korreloi hyvän mielenterveyden kanssa lukuun ottamatta murrosikää. Silloin kiinnostus etnisyyttä kohtaan liittyi huonoon itsetuntoon, tyytymättömyyteen omasta ulkonäöstä ja adoptiovanhempien välinpitämättömyyteen lapsen juuria kohtaan. Tämän voi kuitenkin ajatella johtuvan normaaleista murrosikään kuuluvista elämänvaiheista.

Tarjotessaan etnisen identiteetin rakennusaineita vanhempien on hyvä muistaa, että kansainvälisesti adoptoidut kykenevät helposti hyväksymään taustansa, mutta erilaisen ulkonäön hyväksyminen on vaikeampaa (Dalen 1999, 31). Kiinnostus omaa etnisyyttä kohtaan voi myös johtua ympäristön jatkuvasta muistuttelusta erilaisesta ulkonäöstä. Etnisyys saattaa myös toimia siltana menneisyyden ja nykyisyyden välillä – siihen tutustuminen voi olla keino punoa elämänvyyhti yhteen. (Irhammar 2006, 9.)

3.3.3 Adoptoitujen kolme etnisen identiteetin ilmenemismuotoa

Brottveit (1999, 128) tutki Norjaan adoptoitujen lasten asenteita omaa alkuperäänsä ja ulkonäköään kohtaan. Hän tunnisti tutkimustuloksistaan kolme selkeästi erilaista adoptoidun etnisen identiteetin ilmenemismuotoa. Nämä olivat ”kaksois-etninen”, ”kosmopoliittinen” sekä ”norjalainen”. Hänen mukaansa näissä jokaisessa esiintyy vielä lisäksi varma ja epävarma mukautumistapa (Sloth 2006, 255). Sloth (2006) toisti tutkimuksen tanskalaisten Koreasta adoptoitujen keskuudessa ja sai samansuuntaisia tuloksia (Sloth 2006, 256). Luulen, että nämä tulokset ovat myös siirrettävissä suomalaiseseen kontekstiin.

Ryhmä, jonka Brottveit määritteli *kaksois-etnisen* identiteetin omaavaksi, huomioi paljon alkuperäänsä sekä eksoottisen ulkonäkönsä seurauksia ja samaistui osittain omaan etniseen ryhmäänsä (Brottveit 1999, 128). Heistä osa oli integroinut identiteettiinsä aineksia molemmista kulttuureista tasapuolisesti, kun taas osa keskittyi enemmän synnyinmaansa kulttuuriin (Sloth 2006, 255). Toinen ryhmä halusi pitää etäisyyttä norjalaisuuteen, mutta ei myöskään samaistunut alkuperäiseen kulttuuriinsa. He olivat avoimia maailmalle ja pystyivät olemaan tekemisissä monien erilaisten etnisten ryhmien kanssa, ilman että itse samaistuivat mihinkään etniseen ryhmään. Tämä ryhmä oli *kosmopoliittinen*. (Brottveit 1999, 128.) Epävarmat kosmopoliitit eivät pystyneet asettautumaan mihinkään, he etsivät aina jotain, eivätkä tunteneet kuuluvansa mihinkään. Varmuutta tuntevat kosmopoliitit taas olivat avoimia uusille vaikutuksille ja pitivät yksilöllistä identiteettiä tärkeämpänä kuin kansallista identiteettiä. (Sloth 2006, 255.) *Norjalaisen identiteetin* omaavat pitivät

alkuperäänsä merkityksettömänä ja painottivat olevansa täysin norjalaisia. (Brottveit 1999, 128.) Tähän ryhmään kuuluvista adoptoiduista osa hyväksyi oman erilaisen ulkonäkönsä, kun taas toiset tunsivat epävarmuutta käsitellessään ulkopuolisten kommentteja heidän ulkonäöstään ja alkuperästään (Sloth 2006, 255).

On selvää, että todellisuudessa nämä mallit eivät ole yhtä selkeitä ja sekoittuvat toisiinsa. Ei voida sanoa, että jokin näistä olisi adoptoidulle parempi kuin toinen. On pohtimisen arvoista, mikä vaikuttaa siihen, mihin näistä ryhmistä adoptoitu lopulta valikoituu. Ympäristöllä on varmasti suuri merkitys siihen haluaako henkilö samaistua alkuperäänsä vai onko esimerkiksi tarkoituksenmukaisempaa osoittaa olevansa täysin norjalainen. Jos oman alkuperäisen maan kansalaiset eivät hyväksy adoptoitua joukkoonsa, on tämän helpompi kieltää kyseinen osa itseään, kuin kohdata hylkääminen. Toisaalta adoptiovanhempien näkemykset ja tapa, jolla he käsittelevät lapsen etnisyyttä vaikuttavat myös – haluavatko he korostaa lapsen suomalaisuutta vai jotain muuta.

3.4 Kaksoisidentiteetti

Talib (2002, 37) määrittelee monikulttuurisen kasvatuksen prosessina, jonka tehtävänä on edistää yksilöiden oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa ja inhimillistä arvokkuutta. Voidaan sanoa, että ihmisellä on monikulttuurinen identiteetti, jos hänellä on paljon tietoa ja ymmärrystä kahdesta tai useammasta kulttuurista ja hän taitaa näihin kulttuureihin kuuluvan kielen (Talib 2002, 48). Adoptiolapsen olisi hyvin hankala muodostaa pelkästään etninen identiteetti suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta se ei ole toivottavaakaan. Olisi kuitenkin hyvä, jos hänellä olisi mahdollisuus liittää identiteettiinsä osia myös hänen alkuperästään. Tällöin lapselle voi muodostua kaksoisidentiteetti, joka on rikkaus ihmisen elämässä. Henkilö, jolla on transnationaalit juuret, eli hänellä on siteitä kahteen eri kulttuuriin, on myös parhaassa tapauksessa koko yhteiskuntaa rikastuttava voima. Hänellä on arvokasta sosiaalista ja kulttuurista pääomaa, jota ”tavallisella” suomalaisella ei ole. (Rastas 2007, 31.)

Monikulttuurinen ihminen voi siirtää kokemuksiaan ja tietoaan kulttuurista, minästä, identiteetistä ja kielestä eteenpäin (Talib 2002, 49). Adoptoitu voi käyttää kaksoisidentiteettiään voimavarana globalisoituvassa maailmassa ja toimia sovittelijana eri yhteisöjen välillä (Tikka 2004, 23.)

Irene Pärssinen-Hentula (1993) käsittelee pro gradu -tutkielmassaan kansainvälisesti adoptoitujen lasten etnistä identiteettiä. Pärssinen-Hentula haastatteli 7–12-vuotiaita adoptiolapsia sekä heidän vanhempiaan. Hän toteaa, että lasten identiteetissä on aineksia kaksoisidentiteetistä. Lapsi kasvaa suomalaisessa perheessä ja väistämättä suomalaistuu, mutta synnyintausta ja fyysinen perimä vaikuttavat siihen, että lapsi kokee olevansa erilainen kuin "tavallinen" suomalainen. Toisaalta adoptiolapsi voi tuntea, ettei hän kuulu minnekään. Esimerkiksi Kiinasta adoptoitu saattaa kokea, ettei hän ole sen enempää kiinalainen kuin suomalainenkaan.

Adoptioperheen monikulttuurisuudesta ollaan eriäviä mielipiteitä. He, jotka ajattelevat asiaa laajemmin, näkevät perheen monikulttuurisena. Toisaalta ajatellaan, että adoptiolapset ovat Suomessa asuvia suomalaisia, eikä monikulttuurisuudella ole siinä sijaa. Perheiden itsensäkin suhtautumisessa on eroja, toiset mieltävät perheensä monikulttuuriseksi, toiset taas eivät.

Adoptiolapsen vanhemmilla on kaksijakoinen rooli. Toisaalta heidän tulee vaalia etnisen tietoisuuden ja ylpeyden kehittymistä, mutta toisaalta heidän tulee kasvattaa lapsiaan sopeutumaan suomalaiseen kulttuuriin. Adoptiolasten tulee vuorostaan integroida kaksi – tai useampaa – etnistä ilmentymää muodostaakseen itselleen eheän identiteetin (Scherman & Harré 2004, 63.)

Kulttuuri siirtyy sukupolvelta toiselle kasvatuksen välityksellä, jolloin voidaan myös siirtää perinteitä eteenpäin. (Tikka 2004, 13.) Jos näitä perinteitä ei tiedetä, niitä ei voida siirtää. Tämän vuoksi paras henkilö opettamaan vierasta kulttuuria on omaksuttavan kulttuurin

edustaja (Alho ym. 1989, 93). Kaikilla adoptioperheillä ei kuitenkaan ole kontakteja Suomessa asuviin lapsen synnyinmaan kansalaisiin.

Uuteen kulttuuriin tutustuminen on kuin uusien kulttuuristen karttojen hahmottamista (Kupiainen 1994, 28). Kulttuurin oppimisessa onkin kolme tasoa: pintataso, kulttuurin ”mieli” ja syvätaaso. Pintatasoon kuuluu yleistieto vieraan kulttuuriin uskonnosta, elämästä, ruokailusta ja vuorovaikutuksesta. (Alho ym. 1989, 63.) Tämä taso on mahdollista saavuttaa lukemalla opaskirjoja tai tutustumalla aiheeseen internetin tai muun median välityksellä. Kulttuurin ”mielen” omaksuminen merkitsee sitä, että on sisäistänyt, miksi kulttuurin säännöt ja rakenne ovat sellaiset kuin ne ovat. Kulttuurin omaksumisen syvätaaso voidaan saavuttaa oleskelemalla kulttuurin parissa vuosia ja erityisesti paneutumalla sen opiskeluun. (Alho ym. 1989, 63–64.) Jotta kulttuurin voisi omaksua, tulee sitä kohtaan olla avoin sekä osoittaa kunnioitusta ja hyväksyntää.

Voidaan ajatella, että matka synnyinmaahan on oiva mahdollisuus saada konkreettisia kokemuksia maassa vallitsevasta todellisuudesta. Tällöin lapsi saa fantasioidensa tilalle totuudenmukaisemman kuvan maasta, josta hän on kotoisin. (Carli & Dalen 1999, 17.)

Käsittääkseni matkaa olisi hyvä kuitenkin harkita tarkkaan ja motiiveja voitaisiin myös tarkastella. Onko matka vanhempia varten, vai lähteekö ajatus lapsen tarpeista? Voidaan varautua siihen, että tunteet ja kokemukset, joita matkan aikana koetaan, voivat olla hyvinkin rankkoja, eivätkä välttämättä aina ole positiivisia. Matkaa ei kannata tehdä liian aikaisin, sillä mitä pienempi lapsi on, sitä vähemmän hän ymmärtää ja saattaa tuntea hämmennystä. Ehkä pienen lapsen kanssa tehty matka voi olla tavallinen turistimatka, mutta vanhemman lapsen kanssa, hänen niin halutessaan, voitaisiin jo tutustua esimerkiksi lastenkotiin ja synnyinseutuun.

Kulttuurin kokonaisvaltaiseen opettamiseen suomalaiset vanhemmat tuskin pystyvät, mutta suurin osa voi tarjota lapselle mahdollisuuden omaksua kaksi ensimmäistä tasoa synnyinmaansa kulttuurista. Lapsi voi myöhemmin itse päättää, onko hänellä halu

syvällisempään kulttuurin omaksumiseen, esimerkiksi tutustumalla siihen aikuisena lähemmin muuttamalla synnyinmaahansa, tai matkustelemalla siellä pitkiä aikoja.

Adoptiokirjallisuudessa korostetaan kaksoisidentiteetin tukemisen tärkeyttä. Kuitenkaan adoptiolapsen synnyinmaan kulttuurin tarjoamisessa ei pidä mennä liiallisuuksiin. Sanotaan, että ääripää on pahasta ja niin on myös tässäkin asiassa. Jos lapsi tuntee synnyinmaansa kulttuurin korostamisen ahdistavaksi, on lapsen tunteet otettava huomioon. (Karhumäki 2005, 25). Lapsella on oltava oikeus viimekädessä määritellä, minkälainen kulttuurin esille tuominen tuntuu hänestä hyvältä. Vanhemmat voivat edetä kulttuurin tarjoamisessa lapsen ehdoilla.

Olisi toivottavaa, että adoptiolapsi saisi myös yhteiskunnasta hyväksyntää kaksoisidentiteetilleen. Näin harvoin tapahtuu, koska suomalaiset voivat kokea voimakkaan tarpeen määritellä lapsi joko suomalaiseksi tai ulkomaalaiseksi. Tutkimuksissa on todettu, että kaksoisidentiteetti on myös avain onnelliseen elämään (Liebkind 2000, 22). Ehkä tulevaisuudessa, kun maahanmuuttajat ovat olleet Suomessa monen sukupolven ajan ja muutkin transnationaalit juuret omaavat ihmiset yleistyvät katukuvassa, ihmiset olisivat myös suvaitsevämpiä ja vastaanottavaisempia.

4 TUTKIMUSONGELMAT

Tavoitteena oli tutkia adoptiovanhempia lapsensa adoptioidentiteetin ja etnisen identiteetin tukijoina. Oletuksena oli, että lapsen adoptiosta avoimesti keskusteleminen ja etnisen identiteetin tukeminen ovat hyväksi lapsen kehitykselle ja auttaisivat eheän identiteetin muodostumisessa.

1. KUINKA VANHEMMAT TUKEVAT ADOPTIOIDENTITEETIN KEHITTYMISTÄ?

1.1. KUINKA ADOPTIO ON MUUTTANUT VANHEMPIEN KASVATUSNÄKEMYSTÄ?

1.2. KUINKA LAPSEN HISTORIAA KÄSITELLÄN PERHEESSÄ?

1.3. MIKÄ ROOLI BIOLOGISILLA SUKULAISILLA TAI LASTENKODILLA ON PERHEEN ELÄMÄSSÄ?

2. HALUAVATKO VANHEMMAT TUKEA KAKSOISIDENTITEETIN KEHITTYMISTÄ?

2.1. *MIKÄ ROOLI ETNISYYDELLÄ ON PERHEESSÄ?*

2.2. *MILLÄ KEINOILLA VANHEMMAT TUKEVAT ETNISEN IDENTITEETIN KEHITTYMISTÄ?*

3. *KUINKA YMPÄRISTÖ ON SUHTAUTUNUT ADOPTIOLAPSEEN?*

3.1. *MITÄ ONGELMIA PERHE ON KOHDANNUT?*

3.2. *KUINKA NÄITÄ ONGELMIA KÄSITELLÄÄN?*

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on laadullinen ihmistieteellinen tutkimus ja se kohdistuu ihmisen luomaan merkitystodellisuuteen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 58). Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan ilmiötä tai tapahtumaa tietyssä kontekstissa, jotta sitä voidaan ymmärtää tai tulkita (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87). Tämä tutkimus valikoitui pääosin laadulliseksi, koska näin saatiin enemmän tietoa siitä mitä ihmisten toiminnan takana piilee. Jos kysymykset olisivat olleet pelkästään kvantitatiivisia, vastaajilla ei olisi ollut mahdollisuutta kertoa mikä saa heidät toimimaan tietyllä tavalla. Vastatessaan avoimiin kysymyksiin vastaajilla on enemmän valtaa siihen, mitä he haluavat vastauksessaan korostaa. Parhaimmillaan kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa aiheen tarkastelemisen mahdollisimman syvällisesti.

Tutkimuksen luonne on fenomenologis-hermeneuttinen. Tutkimuksen avulla halusin tietää enemmän adoptiovanhempien kokemuksista ja adoptioon liittyvien erityiskysymysten heijastumisesta heidän elämäänsä ja heidän toimintaansa lastensa kanssa. Tarkoituksena oli ymmärtää adoptiovanhempien tekemiä valintoja niin adoptioidentiteetin kuin etnisen identiteetin tukemisessa. Fenomenologisuus ilmenee siinä, että tutkittavana ovat ihmisen suhteet ja kokemukset perheensä piirissä ja ympäristössään. Käsitteeni mukaan ihmisen toiminta johtaa tietoisesti tiettyyn suuntaan, ja että tutkimuksessa ilmi tulevat asiat ovat kasvatuksen ja yhteisön tulos. Tällöin vanhempien kasvatustoiminnalla on aina jokin tietty päämäärä, joko tiedostettu tai ei.

Tutkimuksen hermeneuttisuus tulee ilmi ilmiön oivaltamisesta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 35). Tällöin tuodaan tietoiseksi jokin jo koettu asia, eli tässä tapauksessa vanhempien kasvatus toiminta. Jokin, joka saattaa olla adoptiovanhemmille normaalia arkipäivää, on tuotu kaikkien tietoisuuteen kuvailemalla sitä. Kuvailtu toiminta on tulkittu, jotta lukija ymmärtäisi adoptiovanhempien kokemuksia ja niitä valintoja, jotka he ovat tehneet kasvattaessaan adoptiolasta.

5.2 Tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukkona olivat suomalaiset kansainvälisesti adoptoineet vanhemmat. Kansainvälisesti adoptoitujen lasten vanhemmilla on tärkeä tehtävä lapsen identiteetin kehityksen tukemisessa. Luottamus lapsen ja hoitajan välillä antaa lapselle suojan, jonka avulla hän ymmärtää kuuluvansa johonkin tiettyyn ryhmään ja saa käsityksen itsestään. Suoja auttaa häntä selviämään elämässään. (Talib 2002, 42.)

Toivoin saavani vastauksia myös Venäjältä ja Puolasta adoptoineilta perheiltä, mutta tällaisilta perheiltä ei tullut yhtään vastausta. Syynä voi olla tutkimuksen kutsussa käytetty termi ”etnisuus”, joka usein mielletään aasialaiseksi tai joksikin hyvin vieraaksi. Venäjältä adoptoineet eivät välttämättä miellä lapsensa taustaa etniseksi ja haluavat sulauttaa lapsensa täysin suomalaiseksi. Vastaamattomuuteen voi myös vaikuttaa Suomessa ilmenevä negatiivisuus venäläisyyttä kohtaan, mikä johtaa siihen, että adoptiovanhemmat eivät ympäristön reaktioita peläten halua korostaa lapsensa venäläistä taustaa. Uudessa Seelannissa tehdyssä tutkimuksessa kolme neljäsoosa vastajista halusi Venäjältä adoptoidun lapsensa omaavan voimakkaan synnyinmaan kulttuuri-identiteetin (Scerman & Harré 2004, 69). Tutkimukseen olisi saatu erilaista näkökulmaa, jos olisi voitu tutkia Suomessa niinsanotun näkymättömän adoption – eli adoption, jossa lapsen ulkonäkö ei tee adoptiota näkyväksi – vaikutusta vanhempien haluun tarjota lapselle tämän synnyinmaan kulttuuria. Tällöin näkyvän ja näkymättömän adoption eroja olisi voitu verrata. Toisaalta

tällaisten perheiden vastaamatta jättäminen selkeytti teoriaosuuden, koska näin voitiin keskittyä niihin lapsiin, joiden ulkonäkö poikkeaa ”tavallisista” suomalaisista.

Kansainvälinen adoptio tuo perheeseen sekä kauan kaivatun lapsen että – vanhempien niin halutessa – uuden kulttuurin. Vanhempien on hyvä antaa lapselle puitteet ja rajat kasvaa omaksi itsekseen. Lapsen synnyinmaan ja siellä vallitsevan kulttuurin arvostaminen auttaa lasta kasvattamaan terveen itsetunnon. (Peltoniemi-Ojala 1999, 72–73.) Kyselyn tarkoituksena ei ollut asettaa perheille tarkkoja rajoituksia esimerkiksi lasten tämän hetkisestä iästä, tai siitä minkä ikäisinä heidät on adoptoitu Suomeen, tai mistä maista lapset ovat perheisiin tulleet. Vanhempien asuinpaikalla tai ammatilla ei myöskään ollut merkitystä. Aluksi haluttiin katsoa kuinka paljon aineistoa kertyisi ja sen jälkeen olisi voitu tehdä tarkempi rajaus. Rajaukseen ei kuitenkaan ollut tarvetta, koska saatu aineisto ei ollut kovin suuri ja vastanneet perheet olivat monilta osin hyvin samankaltaisia. Empiirisessä analyysissä kohdejoukko pysyi anonyyminä, eivätkä yksittäiset perheet ole tunnistettavissa lopullisessa tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 21).

5.3 Aineiston hankinta

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisella kyselylomakkeella. Kyselylomake on yksi yleisimmistä aineistonkeruumuodoista (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73). Kysely on selkeä vaihtoehto, kun tutkija haluaa selventää, miten ja miksi tutkittava toimii ja ajattelee (Tuomi & Sarajärvi 2002, 74). Selventävät kysymykset kuten esimerkiksi taustatiedot, olivat kvantitatiivisia. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoin kysymyksiä luonnostellessa mietittiin kuinka tutkija ymmärtää vastaajaa, ja sitä kuinka vastaaja ymmärtää tutkijan kysymyksenasettelun (Tuomi & Sarajärvi 2002, 70–71).

Kyselylomakkeessa kysymykset on jaoteltu tiettyyn ryhmään kuuluviksi, mutta ryhmittely ei ilmennyt kyselylomakkeesta vastaajille. Kysymykset jaoteltiin niin, että niistä saatiin tietoa vastaajien taustoista; vanhempien tiedoista koskien lapsen synnyinmaata ennen adoptiota; keinoista, joita he käyttävät tukeakseen lapsen adoptioidentiteettiä ja etnistä

identiteettiä; vanhempien kasvatuskäsityksistä sekä ympäristön suhtautumisesta lapseen ja perheeseen.

Adoptiovanhempia pyydettiin osallistumaan tutkimukseen Adoptioerheet -lehdessä lyhyen saatekirjeen avulla (Liite 1). Kirjeessä selvitettiin tutkimuksen laatu, kohdejoukko ja tarkoitus. Tutkimuspyynnöissä oli internetsivun osoite, jonka kautta pääsi suoraan tutkimukseen. Tutkimuspyyntö lähetettiin myös sähköpostitse kahdelle suljetulle adoptioerheiden keskustelulistalle – Thaimaasta ja Kiinasta adoptoineille.

Tutkimuspyyntöä ei lähetetty avoimille adoptioaiheisille keskustelupalstoille, koska näillä palstoilla kirjoittelevat ja viestejä lukevat henkilöt, eivät kaikki ole adoptioerheistä. Tällöin kyselyyn olisi saattanut tulla sopimattomia vastauksia.

Internetsivut toteutettiin osoitteesta <http://www.nvu.com> ladattavalla Nvu-ohjelmalla. Nvu on ilmainen, avoimen lähdekoodin tietokoneohjelma, jonka avulla voidaan kehittää internetsivuja ilman HTML-koodin osaamista. Sivujen luomisessa apuna käytettiin internetistä saatavaa ilmaista sivupohjaa, johon oli Nvu:n avulla helppo rakentaa näyttävät ja tarkoituksenmukaiset sivut (Liite 2).

Tutkimukseen vastattiin verkkopohjaisella kyselylomakkeella (Liite 3). Tällä ratkaisulla pyrittiin siihen, että adoptiovanhemmilla olisi mahdollisimman helppo sekä teknisesti että ajallisesti vastata kyselyyn. Verkkokysely oli myös mielekkäämpi ja helpompi toteuttaa kuin perinteinen paperinen kyselylomake, koska kohderyhmän osoitetietoja ei tarvinnut hankkia erikseen, eikä postittamiselle ollut tarvetta. Verkkokysely avattiin 29.11.2006 ja suljettiin 28.1.2007. Kyselyn sulkeuduttua internetsivuja päivitettiin, jolloin myöhästyneet vastaajat näkivät, että kysely oli suljettu ja yhteenvedon tuloksista voisi lukea Adoptioerheet-lehden artikkelista (Liite 4).

Kyselylomakepalvelun valinnassa minulla oli kolme kriteeriä: käyttömukavuus, hinta ja käyttäjien tyytyväisyys. Tutustuttuani erilaisiin palveluihin, päädyin käyttämään QuestionPro-nimistä palveluntarjoajaa (<http://www.questionpro.com>). QuestionPro on

kaupallinen kahden ohjelmoijan kehittämä palvelu, joka on erikoistunut tarjoamaan helpon työkalun internetissä tehtäviin tutkimuksiin. QuestionPro:ssa vastaajien henkilötiedot eivät tule missään vaiheessa ilmi edes tutkimuksen laatijalle. Aineistoa oli mahdollista tutkia vain salasanan avulla. Näin ohitettiin aikaa vievä litterointiosuus, koska aineisto saatatettiin suoraan sähköiseen muotoon, eikä tällöin ollut erillistä tarvetta kirjoittaa aineistoa tekstinkäsittelyohjelmalla puhtaaksi. Aineisto oli helpommin käsiteltävissä ja tulkittavissa kuin mustekynällä kirjoitetut vastaukset. Käsittelyä helpotti myös QuestionPro:n ominaisuus, joka salli aineiston siirron suoraan taulukkomuotoon kyselyn sulkeuduttua.

5.4 Aineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa analyysi on teoriaohjaavaa. Teoria eli aikaisempi tieto toimi apuna ja ohjasi aineiston analyysia. Tarkoitus ei ollut koetella teoriaa, vaan avata uusia ajatuksia. Aineiston analyysi alkaa aineistolähtöisesti, mutta muuttuu teoriaohjaavaksi – aineisto yhdistellään teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002 98–99.) Analyysiyksiköt ovat nousseet teoriasta kansainvälisen adoption identiteettikysymysten mukaan ja niiden tehtävänä oli toimia kehyksenä, joka ohjaa analyysia.

Hermeneuttisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimusaihe mahdollisimman hyvin. Aineistona on useimmiten teksti, jonka perusteella tutkija aluksi ymmärtää tuloksia yleisellä tasolla, minkä jälkeen hän alkaa tulkita tekstiä. Tekstiin palataan yhä uudestaan, ja jokaisella kerralla ymmärrys aineistosta nousevista aiheista kasvaa. (Talib, 2006.) Analyysin tarkoitus on muodostaa lukijalle selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta aiheesta. Analyysin avulla tutkittavasta aiheesta voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.)

Aineisto koodattiin aluksi tutkimusongelmien mukaan. Koodimerkit ovat tutkijalle sisäänkirjoitettuja muistiinpanoja, jotka jäsentävät aineistoa niin, että olennainen tulee esiin. Koodimerkinnät toimivat aineiston kuvailun apuvälineenä ja ne toimivat niinsanottuina osoitteina, joiden avulla tietyt aineiston osat on helpompi löytää. (Tuomi & Sarajärvi 2002,

95.) Kyselystä nousi esiin kolme merkittävää tutkimusongelmien mukaista koodia: adoptioidentiteetti, etninen identiteetti ja ympäristön suhtautuminen lapseen ja perheeseen. Aineistosta haettiin erilaisuuksia ja samanlaisuuksia, joiden mukaan vastaukset jaoteltiin tietyn koodin alle.

Tämän jälkeen vastaukset luokiteltiin, eli aiheista etsittiin toistuvuuksia, jotka järjesteltiin painottaen sitä, mitä kustakin koodista sanottiin. Aineistosta haettiin niitä asioita, jotka ovat kunkin koodin kannalta merkityksellisiä – esimerkiksi adoptioidentiteetin tukemisessa olennaisia luokkia ovat kasvatusnäkemys, biologiset vanhemmat, lastenkoti ja lapsen nimi.

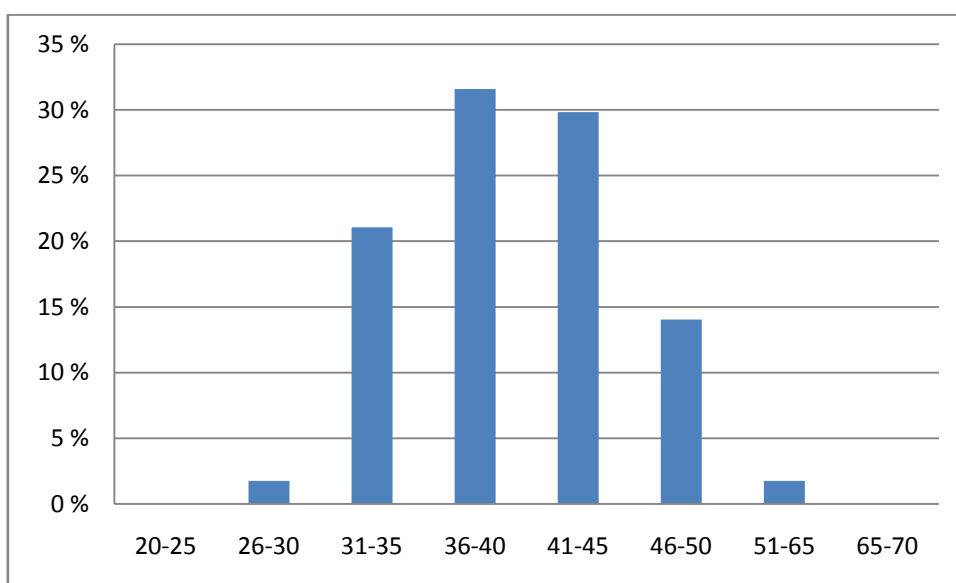
Luokkien löydyttyä aloitettiin luokkien sisällä teemoittelu. Ohessa esimerkki: Vanhempien vastaukset kasvatusnäkemyksestä teemoiteltiin aluksi sen mukaan, oliko heidän kasvatusnäkemyksensä muuttunut adoption jälkeen. Seuraavaksi vanhemmat tyypiteltiin vastausten perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95.) Niiden vastaajien joukosta, joiden kasvatusnäkemys oli muuttunut, etsittiin seuraavaksi ne vanhemmat, joilla oli myös biologisia lapsia. (Liite 5). Analysointia jatkettiin teemojen mukaan. Tutkimuksen päätyypit olivat Suomi-keskeiset vanhemmat, monikulttuuriset vanhemmat ja vanhemmat, joilla on myös biologisia lapsia.

Luokittelu, teemoittelu ja tyypittely olivat tässä tutkimuksessa toimivimmat tavat edetä, koska tutkimustulokset saatiin suoraan taulukkomuotoon. Tarvittaessa apuna voitiin käyttää tekstinkäsittelyohjelmaa, jolloin tiettyjä vastauksia leikattiin ja liitettiin erilliselle dokumentille. Samanlaisuuksien löytäminen voitiin merkitä suoraan taulukkoon värittämällä vastaukset tietyn värisiksi ja näin vastausten vertaileminen ja yhtäläisyyksien löytyminen muuttui helpommaksi. Tuloksia olisi voinut vertailla maakohtaisesti, jos vastauksia olisi ollut enemmän.

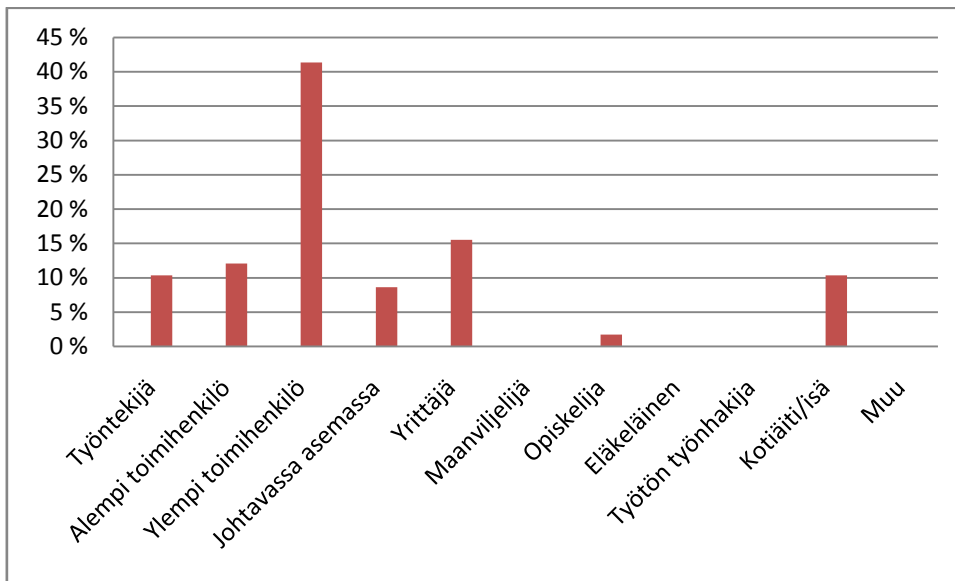
6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Kyselyyn osallistuneiden taustatietoja

Kyselylomakepalvelun lokitietojen perusteella kävi ilmi, että 94 henkilöä tutki kyselyä, joista 74 henkilöä aloitti vastaamisen, mutta vain 58 suoritti kyselyn loppuun. Syynä saattoi olla ajan puute, sillä kysymysten tyylistä johtuen vastaamiseen oli paneuduttava ja ajoittain piti vastata laajastikin. Kaksi kotimaisen lapsen adoptoinutta henkilöä oli erehtynyt vastaamaan kyselyyn, eikä heidän vastauksiaan voitu sisällyttää tutkimukseen. Enemmistö (97 %) vastaajista oli äitejä ja 3 % isiä. Kolmannes vastaajista oli Etelä-Suomen läänistä (71 %), seuraavaksi Länsi-Suomen (21 %), Oulun (7 %) ja Itä-Suomen (2 %) lääneistä. Helsinki oli voimakkaimmin edustettuna. Seuraavista kuvioista ilmenee, että vastaajista enemmistö oli 36–40-vuotiaita (Kuvio 1) ja ammateista olivat edustettuna varsinkin ylempät toimihenkilöt ja yrittäjät (Kuvio 2).

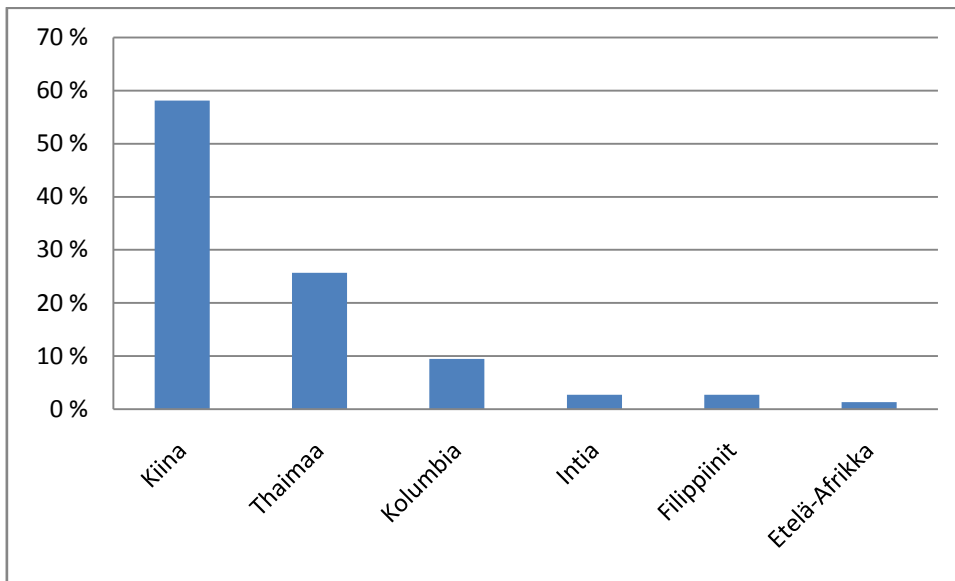

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden iät

Kuvio 2. Kyselyyn vastanneiden ammatit

Vastaajilla oli eniten lapsia Kiinasta (58 %) ja Thaimaasta (26 %). Syy siihen, miksi Kiinasta ja Thaimaasta adoptoineet perheet ovat olleet niin aktiivisia tässä kyselyssä, on se, että tutkimuskutsu lähetettiin kyseisistä maista adoptoineiden suljetuille sähköpostilistoille. Kolumbiasta (9 %), Intiasta (3 %), Filippiineiltä (3 %) ja Etelä-Afrikasta (1 %) adoptoineet ovat luultavasti löytäneet tiensä kyselyyn Adoptioperheet-lehden ilmoituksen kautta, tai heillä on myös Kiinasta tai Thaimaasta adoptoitu lapsi, jolloin hekin ovat löytäneet kutsun suljetun sähköpostilistan kautta.

Kuvio 3. Vastaajien adoptiolapset maittain

Enemmistöllä oli vain yksi (74 %) adoptiolapsi perheessä, hieman alle viidenneksellä (19 %) kaksi adoptiolasta ja alle kymmenyksellä (7 %) kolme adoptiolasta. Kolmella perheellä oli ulkomailta adoptoidun lapsen lisäksi myös suomalainen adoptiolapsi, ja yhdellä perheellä oli sijaislapsi. Suurimmalla osalla lapset olivat vielä melko pieniä, noin 1–3-vuotiaita (44 %). Toiseksi eniten oli 4–6-vuotiaita (34 %), ja 7–14-vuotiaita oli 22 %. Voidaan siis sanoa, että suurimmalla osalla vastaajista lapset olivat vielä päiväkotikäisiä.

Adoptioprosessi oli kestänyt nopeimmillaan vuoden (Etelä-Afrikka) ja pisimmillään viisi vuotta (Kiina). Tämä ei kuitenkaan anna täysin luotettavaa kuvaa, koska kysymyksessä ei määritelty mistä ajankohdasta laskeminen pitäisi aloittaa. Ajanlasku on voitu aloittaa adoptioneuvonnan alkamisesta lapsiesitykseen, kun taas toiset ovat saattaneet sisällyttää laskuun vain odotusajan, eli ajan papereiden lähettämisestä lapsiesitykseen. Nuorimmat lapset tulivat Suomeen neljän kuukauden ikäisinä, Kolumbiasta. Vanhimmat lapset olivat 5-vuotiaita ja he tulivat Kiinasta ja Thaimaasta.

Kohdemaan valinta. Vastaajista 55 % mainitsi valinneensa kohdemaan, koska se vaikutti kiinnostavalta. Maata kuvattiin sanoilla ”tuttu”, ”läheinen” ja ”kiinnostava”. Voidaan ajatella, että jos maa ja sen kulttuuri kiehtovat vanhempia, heidän on helpompaa ja

mielekkäämpää välittää tietoa maasta lapselle. Kiinasta adoptoineet olivat kärkipäässä tässä ryhmässä:

”Oli vain tunne että tästä maasta meidän lapsi tulee. Myös maan vanha kulttuuri on aina kiinnostanut.” (Kiina)

Adoptiomaa vaihtui adoptioprosessin alkuvaiheessa kolmanneksella vastaajista (36 %). Syitä, jotka johtivat vaihtoon, olivat seuraavat; liian pitkä odotusaika; maan adoptiot lakkautettiin tai maan adoptiokäytäntöjä järjesteltiin uudestaan; maassa oli liian tiukat ikävaatimukset; odotus olisi ollut liian pitkä; ei ollut selkeää jonotusjärjestelmää.

Yli puolet oli valinnut ensisijaiseksi kohdemaaksi Kolumbian. Syitä suosioon olivat mahdollisuus saada pieni vauva, sekä espanjan kielen ja maanosan kulttuurin tuntemus. Suosituin uusi maavaihtoehto oli Kiina ja toisena Thaimaa. Kiinan valintaan vaikuttivat muun muassa seuraavat syyt: Kiinassa ei ollut adoption aikana tiukkoja kriteerejä adoptiovanhemmille verrattuna moniin muihin maihin; odotusajat olivat lyhyet; maa vaikutti kiinnostavalta. Thaimaa oli taas monille tuttu jo ennestään ja koettiin, että sinne olisi jatkossakin helppo matkustaa lapsen kanssa, kuten seuraavasta esimerkistä voi huomata:

”Thaimaa tuntui helpolta ja sinne on helppo palata myöhemminkin.”

Muutamit vastaajista mainitsivat valinneensa lopulta Aasian, koska ajattelivat, että aasialaistaustaisella lapsella ei olisi niin suuria sopeutumisongelmia Suomessa kuin esimerkiksi afrikkalaistaustaisella lapsella.

Monista vastauksista huomaa, että perheillä ei ole ollut muuta vaihtoehtoa kuin maa, johon he ovat vaihtaneet, koska maiden vaatimat kriteerit eivät olisi täytyneet heidän kohdallaan missään muussa maassa. Monet ovat pitäneet lyhyitä odotusaikoja tärkeänä kriteerinä uuden maan valinnalle.

Ne vastaajat, joiden kohdemaana pysyi samana, viittaavat vastauksissaan enemmän siihen, kuinka maa oli jo ennestään tuttu. Maassa oli matkusteltu tai jopa asuttu. Vastauksista

nousee monen vastaajan ”tunne” siitä, että maa on kuin tarkoitettu heidän perheelleen. Myös vastaajien suuri kiinnostus maan kulttuuria kohtaan esiintyy usein.

”Kiina tuntui 'omimmalta' vaihtoehdolta.”

”Olemme mieheni kanssa matkustelleet Thaimaassa paljon. Se maana tuntui luonnolliselta valinnalta. Se oli meidän maa.”

Myös ne, joiden lapsi tuli ensisijaisesta maavaihtoehdosta, olivat maininneet valinnan syyksi lyhyet jonot eli nopeuden, adoption kustannukset, matkustamisen helppouden tai adoptiovanhemmilta vaadittavien kriteerien täyttymisen ainoastaan siinä maassa. Voidaankin todeta, että vanhempien tärkeimmät vaatimukset kohdemaille olivat mahdollisuus pienen lapsen adoptoimiseen, nopeus, maan kiinnostavuus ja oma soveltuvuus maan kriteereihin.

Aikaisempi tieto kohdemaasta. Useimmilla vastaajilla ei ollut omakohtaista kokemusta kohdemaasta tai minkäänlaisia kontakteja sinne. Vastaajilla oli maasta enimmäkseen pintapuolisia tietoja, jotka oli saatu peruskoulusta ja tiedostusvälineistä. Suurin osa luki prosessin aikana paljon kirjallisuutta ja matkaoppaita. Tietoa saatiin myös internetistä ja ystäviltä. Eräs Kiinasta adoptoinut kiteytti vastaukset hyvin näin:

”Lähinnä ruoan, elokuvien ja TV-dokumenttien myötä syntynyt kuva. Kun sitten päätimme, että lapsemme saisi tulla Kiinasta, ahmimme kyllä kirjallisuutta ja surffailimme netissä ja osallistuimme maakohtaisten nettipalstojen keskusteluihin.”

Vain viidennes (17 %) oli matkustellut lapsen synnyinmaassa ennen adoptiota. Heistä yksi oli asunut lapsen synnyinmaassa muutaman vuoden. Koska vanhemmilla ei pääasiassa ollut omakohtaista tietoa tai kokemusta kohdemaasta, ei voida olettaa, että heillä olisi erityisiä taitoja opettaa lapselleen synnyinmaan kulttuuria muuten kuin pintapuolisesti.

6.2 Vanhempien osuus adoptio identiteetin tukemisessa

Analyysissä käytetyt adoptioidentiteetin tukemiseen valitut teemat valikoituivat Grotevantin (1990) määrittelemien adoptioidentiteetin kehitykseen vaikuttavien tekijöiden mukaan. Adoptioidentiteetin muodostamisessa tärkeää on vapaa keskustelu adoptiosta, avoimuus, lapsen historian kunnioittaminen (nimi), vertaistuki ja kontaktit synnyinmaahan. Olen myös liittänyt mukaan kasvatustieteen muuttumisen, koska adoptioidentiteetin tukemiseen kuuluu sellaisia asioita, joita ei biologisen lapsen kasvattamisessa tarvitse ajatella.

6.2.1 Adoption vaikutus kasvatustieteen

Kaikista vastaajista noin kolmannes (28 %) kertoi, että heidän kasvatustieteen näkökulmiansa ei ollut lainkaan muuttunut adoptiolapsen tultua perheeseen. Ajatus adoptiolapsen ja biologisen lapsen kasvatuseroista jakoi mielipiteet. Jotkut mainitsivat, että he kasvattavat adoptiolapsia ja biologisia lapsia täysin samalla tavalla, eivätkä he näe siinä mitään eroa. Eräs vastaaja sanoi näin:

”Biologisen lapsen kasvatustieteen ei valmenna adoptiolapsen kasvatustieteen, koska se eri asia. Adoptiolapsen kasvatustieteen ollaan eri ulottuvuudella ja ympäröivä yhteiskunta/ muut ihmiset eivät ole siitä tietoisia.” (Kiina)

Alle puolella (34 %) vastaajista oli adoptiolapsen lisäksi biologisia lapsia. Tästä joukosta enemmistö (70 %) oli kokenut jonkinasteisen muutoksen kasvatustieteen näkökulmiansa. Monet mainitsivat tullessaan herkemmiiksi kasvattajiksi ja pystyvänsä paremmin eläytymään lapsen asemaan ottaen tämän tarpeet enemmän huomioon. Mainittiin myös rajojen kasvattajan merkitys. Adoptiolapsen tulo perheeseen on myös avartanut näkökulmaa ja ymmärrystä erilaisuutta kohtaan.

”Olen tajunnut, mikä valtava merkitys on sillä ensimmäisellä vuodella, jonka lapsi eli toisessa maassa, lastenkodissa. Sen vuoden ”korjaamiseen” ei ole edes nämä 5 vuotta riittäneet. Adoptiolapsi tarvitsee niin paljon, että se laittaa oman itsen kasvattajana äärimmäisiin tilanteisiin ja joskus senkin

tilanteen eteen, että minä en millään jaksa antaa lapselleni sitä mitä hän ehdottomasti tarvitsisi. Sitä on aika pettynyt itseensä. Eli on oppinut paljon itsestään ja omista rajoituksistaan. Ehkä myös vahvuuksista.” (Intia)

Vastaamisen kasvatustieteiden muutosta koskevaan kysymykseen kokivat erityisen vaikeaksi ne, joilla ei ollut biologisia lapsia. On hankala määritellä johtuuko kasvatustieteen muuttuminen pelkästään siitä, että lapsi on tullut perheeseen vai kenties siitä, että lapsi on adoptoitu. Monet totesivatkin, että lapsettoman itsellä oli epärealistiset kuvitelmat omista kasvatustaidoistaan.

”Usko itseeni kasvattajana on vähentynyt huomattavasti. Omat kuvitelmat vanhemmuudesta ehtivät kasvaa melko hurjiksi adoptio-odotusaikana. Todellisuus kuitenkin paljastui todella raadollisesti ja arki oli ensimmäiset 7-8 kuukautta kaikkea muuta kuin ihanaa tai tyydyttävää. Suorastaan järkyttävää. Ei ollutkaan itsestään selvää että tunteet lasta kohtaan heräävät. Vaikka hän oli täydellisen suloinen ulkomuodoltaan, niin yhteen kasvaminen otti meillä tosi koville.” (Thaimaa)

Neljännes niistä vastaajista, joilla ei ollut biologisia lapsia, ilmaisi selkeästi, ettei kasvatustieteen ollut muuttunut. Niistä joiden kasvatustieteen oli muuttunut jonkin verran, olivat jotkut joutuneet perehtymään erityisesti adoptiolapsia koskeviin kysymyksiin, liittyen muun muassa kiintymyssuhteeseen, perusturvallisuuteen ja rasismiin tai trauman kokeneen lapsen kehitykseen.

”On siirrytty teoriasta käytäntöön. Huomattu että hän todellakin tarvitsee enemmän huomioita ja tukea kun tavallinen perheeseen syntynyt lapsi. Lähinnä sen takia, että tausta on erilainen ja ympäristö koko ajan huomioi ja tavallaan laittaa lapsen ulkopuolelle suomalaisista.” (Kiina)

Kaikista vastaajista kolme neljäsosaa (72 %) oli kokenut jonkinasteista muutosta kasvatustieteen muuttamisessa adoptiolapsen myötä. Vastauksista kävi ilmi, että joitain asioita on

ajateltava eri näkökulmasta, kun lapsi on adoptoitu. On merkittävää, että varsinkin vanhemmat, joilla oli myös biologisia lapsia, olivat suurimmaksi osaksi kokeneet muutoksen kasvatusnäkemyksessään. Voidaan ajatella, että tällöin lapsen erilaiset tarpeet on huomioitu. On kuitenkin hankala määritellä, mistä kasvatusnäkemysten muuttuminen todellisuudessa johtui – vaikuttaako siihen ihmisen oma henkinen kasvu vai onko taustalla adoptiolapsen tai kenties ylipäätään lapsen tulo perheeseen?

6.2.2 Lapsen historian käsitteleminen perheessä

Vastauksissa nousi esiin se, että kaikki kyselyyn osallistuneet adoptiovanhemmat halusivat olla avoimia lapsensa taustasta ja kertoa hänelle kaiken mitä he tietävät – lapsen ikätason ja ymmärryksen mukaan. Kyselyyn osallistuneiden lapset olivat vielä melko pieniä, joten syvällisiä keskusteluja ei ollut monessakaan perheessä vielä voitu käydä. Kuitenkin pienillekin lapsille kerrottiin adoptiosta katselemalla yhdessä hakumatkakuvia tai -videoita. Heille kerrottiin myös yksinkertaista tarinaa siitä, kuinka täti synnytti lapsen toisessa maassa, kuinka hän oli ollut lastenkodissa/sijaisperheessä ja kuinka lapsi haettiin kotiin lentokoneella. Monissa vastauksissa kuitenkin mainittiin, että kertomusta laajennetaan lapsen kasvun mukaan ja sen mukaan, mitä hän haluaa itse tietää.

Valitettavasti kaikkien lasten kohdalla ei perhehistoriasta ole tietojen puutteessa mitään kerrottavaa, kuten seuraavassa lainauksessa käy ilmi:

”Mietimme lasten kanssa taustoja useasti erityisesti nyt murrosiässä.

Kiinalaisen lapsemme kohdalla tarkkaa tietoa ei ole, mikä surettaa häntä.”

(Kiina)

Vanhemmat ovat huomioineet, että tällaisessa tilanteessa pienimmätkin tiedonjyvät ovat lapselle arvokkaita. Saatetaan esimerkiksi käyttää hakumatkaa eräänlaisena elämän historiana ja kertoa siitä:

”Meillä on video lastenkodista, jossa kävimme ja jota yhdessä katsomme. Emme tiedä hänen vanhemmistaan mitään, koska Liling (nimi muutettu) löydettiin lastenkodin portilta.” (Kiina)

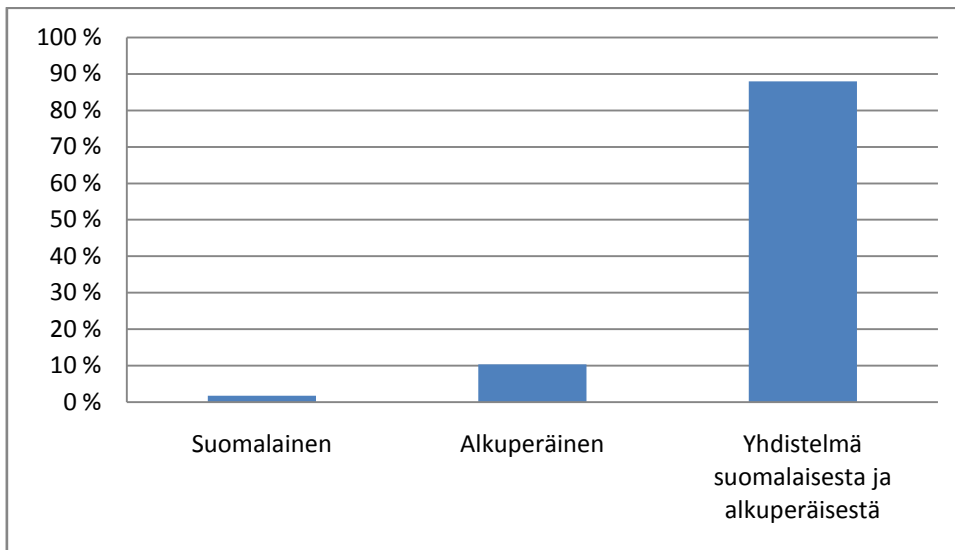
Adoptiolapsilla ja heidän biologisella perheellään on saattanut olla rankkoja kokemuksia taustallaan ennen adoptiota. Eräs vastaaja kertoi myös jakavansa kipeitä asioita lapsen kanssa, kuten seuraavasta lainauksesta näkyy:

”Olen kertonut myös asioita, jotka saattavat tehdä lapsen surulliseksi. Ajattelen, että hänellä pitää olla mahdollisuus suruun ja sitä kautta asioiden käsittelemiseen.” (Intia)

Vain hyvin pieni osa (5 %) kertoi joutuneensa odottamaan arkaluontoisten tietojen kertomista. He eivät ole kertoneet lapsen historiasta joitain seikkoja, koska tämä on vielä liian nuori käsittelemään niitä. Tällaisia tietoja saattoivat olla esimerkiksi mahdolliset biologiset sisarukset tai biologisen äidin elämäntilanne. Yksi vastaaja myönsi, että asia on hänelle itselleen vaikea ja siksi siitä ei ole puhuttu avoimesti.

Kaiken kaikkiaan tutkimukseen osallistuneet adoptiovanhemmat ovat hyvin tietoisia siitä, että adoptiota ei kannata salata ja että lapsen taustoista on hyvä puhua avoimesti. Toisaalta, adoptio on hyvin näkyvä osa vastaajien perhettä, koska lapsi on erinäköinen kuin mitä samaan perheeseen syntynyt biologinen lapsi olisi, jolloin adoption salaaminen lapselta on oikeastaan mahdotonta.

Nimi osana lapsen historiaa. Kun lapsi adoptoidaan, hänelle on valmiiksi annettu nimi. Se voi olla biologisten vanhempien antama tai sen ovat voineet antaa vaikkapa hoitajat, jolloin nimi viittaa lastenkotiin tai esimerkiksi löytöpaikkaan (erityisesti Kiina). Alkuperäinen nimi on muisto lapsen historiasta. Yhtä vastaajaa lukuunottamatta kaikki halusivat säilyttää lapsen alkuperäisen nimen jossain muodossa – joko kokonaan tai osittain (Kuvio 5).

Kuvio 5: Vanhempien valitsema nimi lapselle

Ainoastaan yksi vastaaja, joka ilmoitti antaneensa lapselleen täysin suomalaisen nimen, haluaisi myös, että lapsella olisi ensisijaisesti suomalainen identiteetti. Vastaajalla ei ollut biologisia lapsia.

”Nimi on sellainen, että se olisi voinut aiheuttaa kiusaamista, venäjän kielessä se on ruma sana.” (Kiina)

Kymmenes (10 %) vastaajista oli säilyttänyt lapsen alkuperäisen nimen. He tekivät niin muun muassa siksi, että nimi oli lapsen biologisen äidin antama tai nimi oli kaunis.

Alkuperäisen nimen säilyttämisellä haluttiin viestittää lapselle, ettei hänen taustassaan ole mitään piilotettavaa.

”Totuus kuitenkin on, että hän on syntynyt Thaimaassa ja se on ylpeyden aihe, joka näkyy myös hänen hienossa nimessään. Sitä ei ole syytä hävittää näkymättömiin.” (Thaimaa)

Alkuperäinen nimi säilytettiin erityisesti, jos nimi sopi suomalaiseen suuhun tai lapsi tunnisti jo nimensä. Yksi vastaaja olisi muutenkin halunnut omaperäisen nimen lapselle.

Vanhemmat, jotka halusivat säilyttää alkuperäisen nimen, vastasivat myös haluavansa että heidän lapsellaan olisi kaksoisidentiteetti. Yhdellä heistä oli myös biologisia lapsia. Heistä

suurimmalla osalla oli myös paljon tietoa kohdemaasta ennen adoptiota, joko omakohtaista tai ystävien kautta saatua.

”Olimme päättäneet jo etukäteen, että pidämme bioäidin antaman nimen. Se on mielestämme tärkeä side lapsen ja hänen bioäidin välillä ja tuo tavallaan kunniaa ja kiitosta bioäidille hänen vaikeasta mutta rakkaudellisesta teosta antaa lapsi adoptioon.” (Kolumbia)

Enemmistö, eli 88 %, oli antanut lapselle nimeksi alkuperäisen ja suomalaisen nimen yhdistelmän. Vastajat, joilla oli biologisia lapsia, olivat yhtä lukuun ottamatta valinneet lapselleen yhdistelmänimen. He kokivat, että suomalainen nimi yhdistäisi lapsen perheeseen, mutta alkuperäisen nimen säilyttäminen osoittaisi myös kunnioitusta hänen juuriaan kohtaan. Monet olivat jo odotusaikana päättäneet, että jos lapsen nimi on suomalaisille helppo lausua, se säilytetään.

”Etunimi, joka on kutsumanimi, on alkuperäinen. Se on lapseni biologisen äidin antama, joten pidin itsestään selvänä, että nimi säilytetään - se on ollut osa häntä jo ennen kuin meistä tuli hänen vanhempiaan. Kaksi muuta nimeä tulee suvuistamme. Näin lapsemme liittyy kolmella nimellään kolmeen sukuun: biologisen äidin sukuun sekä meidän - äidin ja isän - sukuun.” (Kolumbia)

Yleisin syy miksi ensimmäiseksi nimeksi lapselle annettiin suomalainen nimi ja toiseksi synnyinmaan nimi oli se, että alkuperäinen nimi oli liian vaikea lausuttavaksi suomalaisille tai vaikea kirjoittaa. Alkuperäinen nimi haluttiin kuitenkin säilyttää muistona.

”Lasteni Thai-nimet ovat lapsieni omaisuutta, minusta minulla ei ollut oikeutta ottaa heiltä sitä pois. Eikä syytä. Nimen säilyttäminen myös osoittaa lapsilleni että heidän thaimaalaisessa taustassaan ei ole mitään piilotettavaa, hävettävää, salattavaa.” (Thaimaa)

Suomalaista nimeä pidettiin tärkeänä, koska se antaa ympäristölle kuvan siitä, että lapsi on suomalainen. Koettiin, että nimi saattaisi helpottaa elämistä Suomessa. Monet vastaajat mainitsivat, että lapsi voisi vanhempana itse päättää, mitä nimeä haluaa käyttää.

”Suomessa elävänä on ehkä parempi, että on suomalainen nimikin ja jos haluavat isompana vaihtaa, niin vapaasti voivat sen tehdä.” (Kolumbia, Kiina)

6.2.3 Biologisen suvun ja lastenkodin rooli

Tutkimuksessa kävi ilmi, että lapsen biologiseen sukuun on miltei mahdotonta pitää yhteyttä. Ainoastaan yksi vastaaja kertoi, että he olivat yhdessä lapsen kanssa tavanneet biologisen äidin ja että hän toivoi saavansa tämän mahdollisuuden tulevaisuudessa myös toisen adoptiolapsensa kanssa. Tietoa lapsen sukulaisista ei ole, eikä sitä ehkä ole koskaan mahdollista saadaakaan. Vain yksi vastaaja kertoi tietävänsä lapsen biologisten sukulaisten osoitteen:

”Sukulaisiin emme ole yhteydessä, osoitteen tiedämme, mutta emme heidän suhtautumistaan. Ehkä jonain päivänä saamme tavata pojan sukulaisia, tämä on toiveemme jos poikamme myös niin tahtoo.” (Thaimaa)

Toinen vastaaja kertoi kirjoittavansa kirjeen biologiselle äidille ja sijaisperheelle tulevaisuudessa, mutta hänellä ei ole tietoa toimitetaanko kirjeitä koskaan perille. Osa vastaajista kertoi toivovansa, että biologiset vanhemmat löytäisivät heidän lähettämiään tietoja lapsesta lastenkodista halutessaan. Näin biologiset vanhemmat saisivat tiedon siitä, että lapsella on asiat hyvin.

Hieman alle puolet (40 %) ei ole pitänyt mitään yhteyksiä lapsen synnyinmaahan.

Enemmistö (83 %) heistä on adoptoinut Kiinasta. Yli puolet (60 %) oli ollut yhteydessä lastenkotiin tai sijaisperheeseen joko suoraan tai useimmin välikäden kautta, esimerkiksi lähettämällä viestejä lastenkotivierailulle menneen perheen kautta. Uskottiin, että lasta hoitaneet henkilöt olisivat kiinnostuneita siitä, mitä lapselle kuuluu. Yleisimmäksi syyksi

yhteydenpidon vähyteen mainittiin, ettei lastenkoti vastaanota viestejä tai ettei vanhemmilla ole tietoa minne viestejä voisi lähettää.

Tyypillisin tapa pitää yhteyttä oli lähettää jouluisin tai muutaman kerran vuodessa kirje, jossa kerrottiin lapsen kuulumisia. Kirjeen mukana lähetettiin kuva lapsesta. Lastenkotiin haluttiin pitää yhteyttä, koska se on lapsen entinen koti. Yhteydenpidolla osoitetaan lapselle, että hänen historiaansa ja häntä hoitaneita ihmisiä arvostetaan.

”Olemme yhteydessä lastenkotiin raportein, sähköpostein ja käymällä. Tuntuu luontevalta, se on lapsen koti siellä, hän on asunut lastenkodissa kuitenkin 1,5 vuotta. Emme koe tarvetta häivyttää tätä tosiasiaa. Olemme myös kiitollisia siitä, että on olemassa tällaisia yhteisöjä, jotka pitävät huolta lapsista. Haluamme tuoda tätäkin esiin lapsille - asioihin voi vaikuttaa!”
(Intia)

Muutamit mainitsivat olevansa yhteydessä lastenkotiin silloin, kun juurimatka tulisi ajankohtaiseksi tai silloin kun lapsi itse haluaisi. Lastenkodeissa saatetaan myös vierailla lomamatkojen yhteydessä.

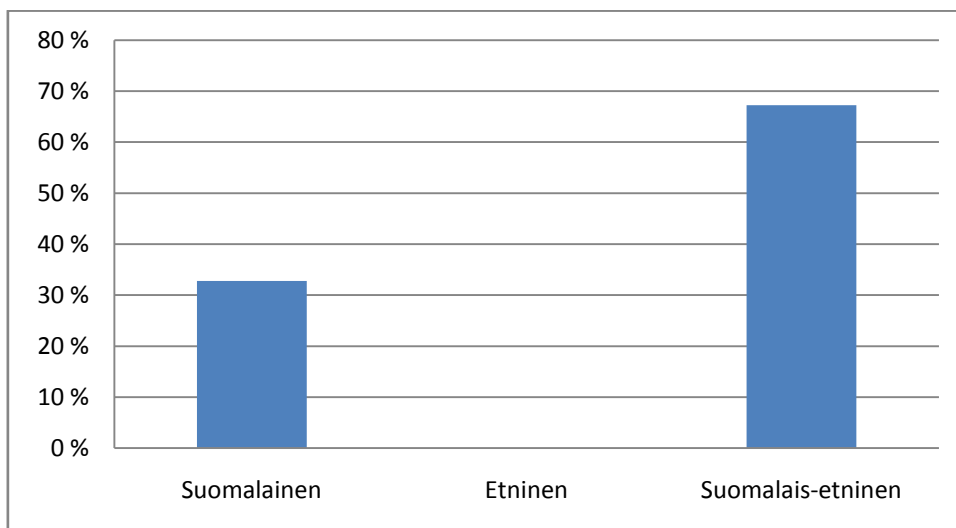
Aktiivisimpia lastenkotiyhteyksien ylläpitämisessä olivat vastaajat, joilla on myös biologisia lapsia. Vain osa ei ole ollut yhteydessä lastenkotiin, ja heistäkin suurin osa mainitsi ottavansa yhteyttä lastenkotiin, jos lapsi myöhemmin osoittaa kiinnostusta.

Lastenkotiyhteyksiä voi pitää yllä myös kotimaassa pienen mutkan kautta, eli olemalla yhteydessä muihin samasta lastenkodista adoptoituihin lapsiin ja heidän perheisiinsä:

”Samaan aikaan samasta lastenkodista Suomeen tulleiden lasten perheisiin on yhteys - haluamme tukea lapsemme kasvua kiinalaissyntyiseksi suomalaiseksi pitämällä hänen taustansa mahdollisimman arkipäiväisenä ja tuttuna asiana, lastenkotikavereista toivottavasti on hänelle vertaistukea isompana.” (Kiina)

6.3 Vanhempien halukkuus tukea etnistä identiteettiä

6.3.1 Etnisyyden rooli perheessä

Kuvio 6: Vanhempien käsitys sopivasta identiteetistä lapselleen

Kukaan vastaajista ei toivonut, että heidän lapsellaan olisi pelkästään etninen identiteetti (Kuvio 6). Enemmän kuin puolet (67 %) toivoi, että heidän lapsellaan olisi kaksoisidentiteetti (suomalais-etninen). Kerrottiin, että kaksoisidentiteetin avulla lapsi voi tietää mistä hän tulee ja mihin hän kuuluu. Näitä vanhempia kutsutaan tässä tutkimuksessa *monikulttuurisiksi vanhemmiksi*.

”Mielestäni lapsellani on oikeus ymmärtää ja pystyä käsittelemään omaa etnistä taustaansa. Haluamme tuoda hänelle esille miten tärkeää hänen etninen taustansa on myös meille ja miten ylpeitä olemme siitä.” (Kiina)

Kolmannes (33 %) toivoi, että heidän lapsellaan olisi suomalainen identiteetti (Kuvio 6). Heitä kutsutaan *Suomi-keskeisiksi vanhemmiksi*. Heistä viidennes (21 %) oli matkustellut lapsen synnyinmaassa aikaisemmin, kun taas vastaava luku monikulttuurisista vanhemmista oli vain 15 %. Tässä tapauksessa lapsen synnyinmaan omakohtainen tuntemus ennen adoptiota ei vaikuttanut ratkaisevasti siihen, minkälaisen identiteetin vanhemmat toivoivat

lapselleen muodostuvan. Suomi-keskeiset vanhemmat ovat pääasiassa valinneet lapselleen suomalaisen ja alkuperäisen nimen yhdistelmän eivätkä pelkästään suomalaista nimeä.

Suomi-keskeisistä vanhemmista lähes puolella (40 %) oli biologisia lapsia. Tämä voi merkitä sitä, että adoptiolapsen haluttaisiin voivan tuntea olevansa yhtä suomalainen kuin vanhempien biologiset lapset.

Voisi ajatella, että vanhemmat, jotka ovat aluksi orientoituneet tiettyyn kohdemaan, mutta joutuvat vaihtamaan maata kesken prosessin, kokisivat kaksoisidentiteetin ja synnyinmaan kulttuurin vähemmän tärkeiksi. Tutkimuksessa ilmeni kuitenkin, että kohdemaata adoptioprosessin alkuvaiheessa vaihtaneista vanhemmista vain 39 % oli Suomi-keskeisiä vanhempia.

Suomi-keskeiset vanhemmat totesivat, ettei heillä ole suomalaisina keinoja opettaa toisen maan kulttuuria. Ei ole yllättävää huomata, että toisen maan kulttuurin opettaminen koetaan vaikeaksi, koska adoptiovanhempien tieto lapsen synnyinmaasta on enimmäkseen hyvin pintapuolista. Vain harva (17 %) on matkustellut maassa ennen adoptiota. Kaikki vastaajat haluavat kuitenkin antaa mahdollisuuden lapselleen tutustua tämän synnyinmaahan matkojen avulla. Vanhemmat olivat joko jo käyneet matkoilla tai suunnittelivat menevänsä tulevaisuudessa. Myös monikulttuuriset vanhemmat mainitsivat, että synnyinmaan kulttuurin opettaminen suomalaisena on hankalaa.

Vanhemmat korostivat, että koska lapsi kasvaa suomalaisessa kulttuurissa ja suomalaisessa perheessä, hänestä tulee suomalainen. Erään vastaajan mielestä synnyinmaan kulttuurin opettaminen olisi keinotekoista ja väärin lasta kohtaan. Toinen mainitsi, että koska lapsi ei osannut synnyinmaansa kieltä, ei tällä ole mitään menetettävää rakentaessaan pelkästään suomalaista identiteettiä. Kuitenkin melkein kaikki mainitsivat arvostavansa lapsen kulttuuria ja tuovansa sitä esiin pienin keinoin arjessa. Eräs vastaaja kiteytti muidenkin tunteet hyvin:

”Olemme ylpeitä hänen lähtökohdistaan ja koemme ne positiivisina.

Haluamme kuitenkin, että hän saa kokea olevansa täysivaltaisesti

kotimaansa osa.” (Thaimaa)

Voidaan ajatella, että lapsen etnistä identiteettiä haluaisivat tukea erityisesti ne vanhemmat, joiden lapsi on saanut kasvaa muutaman vuoden synnyinmaansa kulttuurin parissa ennen tuloaan Suomeen. Tutkimuksessa yli 3-vuotiaana Suomeen tulleiden lasten vanhemmista, kaikki paitsi yksi toivoivat lapselleen kaksoisidentiteettiä. Vastaaja, jonka lapsi oli tullut Suomeen yli 3-vuotiaana, ja joka halusi lapselleen muodostuvan ensisijaisesti suomalaisen identiteetin, oli kuitenkin jo vienyt lapsensa juurimatkalta tämän synnyinmaahan ja toi sen kulttuuria esille esimerkiksi ruoan välityksellä.

”Lapseni on suomalainen, en voi hänelle muuta kulttuuria opettaa. Mutta

haluan hänen olevan ylpeä taustastaan, ihonväristään ja luonteenpiirteistä,

joita hän on perinyt syntymävanhemmiltaan.” (Kolumbia)

Useimmat vastaajat mainitsivat suomalaisuuden ja suomalaisen identiteetin tärkeyden, mutta halusivat viestittää, että he kokivat lapsen synnyinmaan kulttuurin tärkeäksi itsetunnon ja identiteetin rakennusaineeksi. Kulttuurin tunteminen ja arvostaminen koettiin myös työkaluksi esimerkiksi rasismia vastaan.

”Ihonväri ja muut piirteet erottavat lapseni kuitenkin suurimmasta osasta

syntyperäisiä suomalaisia, joten he joutuvat siksikin selittämään taustaansa.

Syntymämaan identiteetistä pyrin tekemään voimavaran mm. rasismia

vastaan.” (Etelä-Afrikka, Kolumbia)

”Lapsen itsetunto on varmasti parempi, jos hän voi olla ylpeä sekä

historiastaan että nykyisyydestään, kaksoisidentiteetti merkitsisi että lapsi on

sinut etnisyytensä kanssa.” (Kiina)

Pääsääntöisesti suomalaiset vanhemmat eivät korosta suomalaista identiteettiä siksi, etteivät he arvostaisi lapsen juuria, vaan he haluavat, että lapsi saisi tuntea itsensä aidoksi

suomalaiseksi. He uskovat, että niin lapsen elämä olisi Suomessa helpompaa. Vaikka vieraan kulttuurin omaksuminen ja opettaminen on vaikeaa, pintataso on kuitenkin mahdollista saavuttaa helpoin keinoin. Jopa kaikki Suomi-keskeiset vanhemmat ottivat lapsen synnyinmaan kuitenkin jotenkin huomioon elämässään, esimerkiksi tarjoamalla synnyinmaan ruokia. Vastauksissa toistui kuitenkin myös halu kuunnella lasta. Tarkoituksena ei ole tyrkyttää mitään lapselle.

”Valinta on lapsen, mutta mahdollisuuksia on tarjottava.” (Kiina)

6.3.2 Konkreettiset keinot tukea etnisen identiteetin kehitystä

Vain pieni osa (5 %) ei maininnut käyttävänsä mitään keinoja etnisen identiteetin tukemiseen. Näistä yli puolet oli Suomi-keskeisiä vanhempia. Yhtä lukuun ottamatta kaikki myös biologisten lasten vanhemmat, kertoivat tukevänsä adoptoidun etnistä identiteettiä jollain tavalla. Jopa kaikki vanhemmat, joiden kohdema vaihtui, tarjoavat lapselle aktiivisesti aineksia etnisen identiteetin muodostamiseen. Vaikka kaikki vastaajat eivät pitäneet adoptioperhettä monikulttuurisena, kuten seuraavasta lainauksesta näkyy, halusivat he kuitenkin tarjota jotain elementtejä synnyinmaankulttuurista lapselle.

”Viitaten yleiseen keskusteluun, olen sitä mieltä, että ulkomailta adoptoitu lapsi ei tee perheestä monikulttuurista, sillä hän ei tuo mukanaan kulttuuria vaan vain etnisen alkuperän. Kulttuuri tulee olemaan suomalainen kulttuuri, johon lapsi tulee saamaan 'erinäköisen lapsen' silmälasit.” (Kahden Thaimaasta adoptoidun lapsen äiti)

Tässä tutkimuksessa nousi esiin näkyviä ja helppoja tapoja tarjota aineksia etniselle identiteetille. Näitä keinoja olivat esimerkiksi synnyinmaan ruoka, juhlat, musiikki, sadut, kieli ja ystävät sekä matkustelu synnyinmaahan.

Ruoka ja juhlat. Vain alle kymmenes (9 %) ei vastannut kysymykseen lapsen synnyinmaan ruoan tarjoamisesta. Loput vastaajista kertoivat syövänsä lapsen synnyinmaan ruokia mielellään. He joko laittavat itse ruokaa tai käyvät syömässä sitä ravintoloissa. Muutamalle

vastaajalle ystäväperhe laittaa lapsen synnyinmaan ruokaa. Ruokaa tarjotaan omalle perheelle, tuttaville ja sukulaisille. Ruokaa on opittu tekemään esimerkiksi kursseilla tai itse kokkirjoista. Kiinasta adoptoineet mainitsivat opetelleensa syömään puikoilla. Kuten seuraavista lainauksista käy ilmi, lapsen synnyinmaan ruoka on tullut useilla vastaajilla osaksi elämää ja se on muuttunut arkiseksi.

”Kolumbialainen hedelmäkakku on uunissa paraikaa, valmistuu jouluksi, sitä kastellaan jokunen viikko vielä rommilla tai konjakilla. Kiinalainen ruoka on wokin muodossa meillä melkein joka toinen viikko mukana ja tikuilla syö isä että lapset innoissaan.” (Kolumbia ja Kiina)

”Syömme silloin tällöin kiinalaista ruokaa. Teemme aika säännöllisesti jiazeja. Olemme tehneet kuukakkuja ja tavallinen arkiruoka on aika usein maustettu kiinalaisilla mausteilla.” (Kiina)

Synnyinmaan ruoka ja lippu ovat erityisasemassa lapsen adoptiopäivän juhlissa. Adoptiopäivän juhliminen antaa lapselle jatkuvuuden tunteen. Vietettäviä lapsen synnyinmaan juhlia ovat Thaimaan kansallispäivä, Kolumbian itsenäisyyspäivä, intialaiset Diwali- ja Holi-juhlat sekä sisarustenjuhla Raksha Bandan. Kiinalaisia vietettäviä juhlia ovat kiinalainen uusivuosi, kuujuhla ja lyhtyjuhla. Melkein kaikki Kiinasta adoptoineet mainitsivat viettävänsä kiinalaista uuttavuotta. Juhlissa lapsen synnyinmaan koristelut, musiikki ja ruoka tekevät tunnelman. Juhlia vietetään sekä koko suvun voimin että muiden adoptioperheiden kanssa yhdessä.

”Juhlistamme kiinalaista uutta vuotta, kuujuhlaa, lyhtyjuhlaa jne. yleensä syömällä kiinalaisittain ja koristelemalla kodin kiinalaisin tavaroin ja tapaamalla muita kiina-adoptioperheitä.” (Kiina)

Noin kolmannes (36 %) vastaajista ei vietä lapsen synnyinmaan juhlia. Heistä vähän yli puolet oli Suomi-keskeisiä vanhempia. Muutama mainitsi, etteivät he viettäneet juhlia, koska heillä ei ollut tietoa niistä.

”Niitä en tunne ja tuntuisi tosi keinotekoiselta opetella niitä ja opettaa lapselle. Toki osallistumme, jos sellaisia kohdalle sattuu”. (Thaimaa)

Lisäksi kaksi Suomi-keskeistä vastaajaa kertoi viettävänsä kotiintulojuhlaa, eli he juhlistavat päivää, jolloin lapsi saapui Suomeen.

”Emme vietä Thaimaan juhlia. Kotiintulojuhlaa vietämme sinä päivänä, kun saavuimme Suomeen. Silloin kuuntelemme Thai-musiikkia, syömmme Thai-ruokaa, Thaimaan lippu ja Suomen lippu pöydässä.” (Thaimaa)

Vaikka suomalaiset adoptiovanhemmat olisivat Suomi-keskeisiä, se ei merkitse sitä, etteivät he haluaisi muistaa lapsen juuria tarjoamalla synnyinmaan ruokia. Erityisesti kiinalaista ruokaa syötiin ravintoloissa. Juhlien järjestäminen koettiin vaikeaksi, koska tietoa niistä ei ollut. Juhlia järjestettiin yhdessä toisten adoptioperheiden kanssa tai niitä juhliittiin maiden ystävyysseurojen tilaisuuksissa.

Musiikki ja sadut. Vain vähän yli kymmenes (14 %) vastaajista ei maininnut käyttävänsä lapsen synnyinmaan satuja tai musiikkia etnisen identiteetin tukemiseen. Heistä yli puolet oli Suomi-keskeisiä vanhempia.

Musiikki mainittiin vastauksissa useimmiten. Perheissä kuunneltiin lasten ja aikuisten musiikkia lapsen synnyinmaasta, joissakin perheissä jopa päivittäin. Lapsi saattaa itse kiinnostua musiikista kasvaessaan:

”Kiinasta on joka kerta ostettu musiikkia ja viimeisellä matkalla teini-ikäinen lapsemme osti itse paljon kiinalaista popmusiikkia, jota hän kuuntelee itse paljon. Ystävilleen hän on myös esitellyt ja kuunteluttanut kiinalaista poppia vaikka nämä eivät olekaan siitä kovin innostuneita.”
(Kiina)

Vastaajat kertoivat, että heillä luetaan yleisesti lastenkirjoja, jotka liittyvät adoptioon tai joissa esiintyy etnisesti erilaisia ihmisiä. Synnyinmaan satuja voidaan lukea, jos niitä löytyy

suomeksi. Lapsille kerrotaan myös adoptiotarinaa, tarinaa lapsesta ja siitä kuinka lapsi tuli Suomeen.

”Isä kertoo omaa satua, joissa pääosissa on thaimaalainen poika, joka on asunut pienenä lastenkodissa.” (Thaimaa)

Kieli. Noin viidennes (22 %) jätti vastaamatta kysymykseen, tuetaanko heillä lapsen synnyinmaan kielen opetusta. Näistä puolet oli Suomi-keskeisiä vanhempia. Niistä Suomi-keskeisistä vanhemmista, jotka vastasivat kysymykseen, suurin osa tuki lapsen synnyinmaan kielen opettelua jollain tavalla tai he suunnittelivat sen aloittamista tulevaisuudessa.

Lapsen synnyinmaan kielen opiskelu koettiin Suomessa rajalliseksi ja mahdollisuudet opiskeluun riippuivat asuinpaikasta ja omasta aktiivisuudesta.

”Kiinankielen opinnot täällä maaseudulla on vaikeat. Tyttäreemme oli myös niin pieni tullessaan että hän osasi vain muutamia sanoja ja unohti ne viikoissa.” (Kiina)

Kiinasta adoptoineilla oli suurilla paikkakunnilla ja ainakin Etelä-Suomessa mahdollisuus Kiina-kerhoon, jossa lapsi kuulee ja opettelee kiinaa. Yhdellä vastaajalla oli mahdollisuus oppia kiinan kieltä syntyperäiseltä opettajalta. Kolumbiasta adoptoiduilla on vastaajien mukaan mahdollisuus osallistua espanjankieliseen kerhoon tai muuhun toimintaan. Lapsi voi olla hoidossa espanjankielisessä päiväkodissa tai hänellä voi olla espanjankielinen lastenhoitaja. Matkoillakin on mahdollisuus opetella kieltä:

”Lapset olivat viimeisellä Thaimaan matkalla kokeilemassa thaiboxingia ja thaikielen 1 tunnin kurssilla. Hiukan osataan thaikieltä.” (Thaimaa)

Suurin osa lapsista osaa synnyinmaan kielellä joitain sanoja tai sanontoja, joita yleensä vanhemmat olivat heille opettaneet. Jotkut vanhemmista olivat olleet aktiivisia ja hakeutuneet itse kielikursseille esimerkiksi yliopistolle tai työväenopistoon, tai opiskelleet kieltä itsenäisesti DVD:n avustuksella. Kursseilla käydään myös yhdessä lapsen kanssa.

Kotona kieltä voidaan opetella yhdessä kirjojen, musiikin tai lastenelokuvien avulla. Monet vanhemmat ovat tuoneet kielenopiskelun välineitä mukanaan lapsen synnyinmaasta. Muutamat vanhemmat totesivat, että lapsi voi itse päättää, haluaako hän opiskella kieltä, jolloin häntä kannustettaisiin.

Tukiverkosto - ystävät synnyinmaasta. Neljännes (24 %) vastaajista oli siinä onnellisessa asemassa, että heillä on jokin tuttava tai ystävä lapsen synnyinmaasta. Näistä vastaajista suurin osa oli monikulttuurisia vanhempia.

”Meillä on kiinalainen ystäväperhe, jonka äiti on 'opettanut' meille tekemään kiinalaisia ruokia. Nytkin illalla teemme nyyttejä, joiden tekeminen meidän kaikkien kolmen lapsen mielestä erittäin hauskaa. Tämän ystäväperheen luona syömme aina toisinaan.” (Kiina)

Vain kahdella Suomi-keskeisellä vanhemmalla oli kontakteja ihmisiin, jotka olivat ”aitoja” synnyinmaan kansalaisia. Lapsilla, joilla oli mahdollisuus käydä Kiina-kerhoa, oli mahdollisuus tavata sekä muita samasta maasta adoptoituja että alkuperäisiä kiinalaisia, jotka toimivat kerhon vetäjinä. Yhden vastaajan lapsella oli itsellään synnyinmaan ystävä, jonka kautta perheellä oli mahdollisuus tutustua maan kulttuuriin ja perinteisiin.

Lähes kaikki vastaajat kertoivat olevansa tekemisissä toisten adoptioperheiden kanssa, monet jopa samalla hakumatkalla olleiden perheiden kanssa. Perheisiin pidetään yhteyttä itsenäisesti, hakumatkatapaamisissa, Kiina-kerhossa tai adoptiokahvilassa. Kaikki eivät kuitenkaan pidä ”oikeita” lapsen synnyinmaan tuttavina tärkeinä roolimalleina, vaan ajatellaan, että lapselle on parasta tavata toisia adoptiolapsia, kuten seuraavassa esimerkissä käy ilmi.

”Mielelläni vahvistan lapsemme suomalaista identiteettiä sillä, että tapaamme muita suomalaisia, samantyyppisen ulkonäön ja alkuperän omaavia lapsia.” (Kiina)

Adoption kautta tulleet ystävät ovat tärkeä tukiverkosto adoptiovanhemmille ja perheiden ollessa yhteydessä, lapsetkin saavat toisistaan hyviä ystäviä. Vanhemmat ajattelevat, että lapsille on hyväksi olla tekemisissä toisten adoptoitujen kanssa, jotta heillä on tulevaisuudessakin ympärillään ihmisiä, jotka ymmärtävät mitä on olla adoptoitu.

Matkustaminen synnyinmaahan. Neljännes vastaajista (26 %) oli matkustellut kohdemaassa yhdessä lapsen kanssa hakumatkan jälkeen. Vajaa viidesosa (19 %) oli ollut lomamatkalla ja alle kymmenes (7 %) toisen adoptiolapsen hakumatkalla. Vanhemmat haluavat matkustaa lapsen kanssa kohdemaahan, koska lapselle halutaan antaa mahdollisuus tutustua synnyinmaahansa ja sen kulttuuriin. Suurin osa matkoista on suuntautunut Thaimaahan, mikä tukee sitä adoptiovanhempien käsitystä, että Thaimaahan olisi helppo matkustaa.

”Olemme käyneet kolme kertaa Thaimaassa ihan tavallisilla lomamatkoilla. Koska lapsi on ollut pieni, ei sillä sinänsä ole ollut muuta merkitystä. Sitten joskus kun lapset ovat isompia, matkustamme Thaimaassa vähän enemmän niin että kaikki näemme maata laajemmin.” (Thaimaa)

Kolumbiasta adoptoineet mainitsivat, että maa on liian levoton, jotta sinne voisi matkustaa, mutta kiinnostusta olisi. Toisaalta yksi vastaaja ilmaisi halunsa muuttaa tulevaisuudessa perheensä kanssa Kolumbiaan vuodeksi.

Kyselyn vastaajista useat mainitsivat, että todellinen juurimatka tehdään vasta vanhempana, kun lapsi pystyy itse suunnittelemaan matkan kulun ja kun hänellä on enemmän ymmärrystä adoptiosta ja erilaisuudestaan. Juurimatkoilla on ajatuksena tutustua niihin paikkoihin, jotka olisivat lapselle merkityksellisiä, kun hän rakentaa käsitystä omasta historiastaan.

”Tarkoituksena on käydä lastenkodissa mistä lapsemme on, löytöpaikalla, tutustua paikkoihin hänen synnyinseuduillaan, hänen kotimaansa tärkeimpiin nähtävyyksiin yms. On vaikea ajatella, mitä matka voisi perheellemme merkitä, mutta ainakin haluamme antaa lapsellemme

mahdollisuuden tutustua synnyinmaahansa, synnyinpaikkaansa ja taustaansa niin tarkoin kuin se on mahdollista.” (Kiina)

”Mielelläni kävisin hänen kanssaan juuri hänen omassa syntymäkaupungissaan. Jotta lapsi voisi rakentaa itselleen jokseenkin ehjän identiteetin, niin hänen pitää saada edes jotain aineksia sille. Kiinan tapauksessa paljoo muuta ei voi saada kuin käydä paikan päällä ja kertoa niistä asioista, mitä me tiedämme.” (Kiina)

Toisaalta ajateltiin, että matkustaminen synnyinmaahan lähtee enemmän aikuisen tarpeesta tutustua maahan ja saada enemmän tietoa. Yksi vastaaja koki, että edes lomamatkat synnyinmaahan eivät olisi hyväksi lapselle:

”Aiomme tehdä juurimatkoja aikaisintaan lapsen ollessa 7 vuotta. Liian aikainen matka synnyinmaahan ei lähde lapsen tarpeista, vaan aikuisen tarpeista. Olisi minusta kiva matkaillla Kiinassa, mutta ei se ole lapsen kehitykselle hyväksi.” (Kiina)

Kaikki vastaajat, jotka eivät vielä olleet matkustelleet lapsen kanssa tämän synnyinmaassa sanoivat haluavansa kuitenkin tehdä niin tulevaisuudessa. Vähän yli kymmenes (12 %) oli lähdössä lähiaikoina uudelle hakumatkalle. Monet halusivat odottaa, että lapsi olisi vanhempi ennen uutta matkaa tai että hän itse ilmaisisi kiinnostuksensa käydä synnyinmaassa. Toisilla syy matkan lykkäytymiseen oli se, että lapsen hakumatkasta oli vielä niin lyhyt aika tai perheen taloudellinen tilanne ei mahdollistanut matkustamista vielä.

Matkustaminen lapsen synnyinmaahan on adoptiovanhemmille selkeästi tärkeä asia. Kirjoittaessaan matkustamisesta he viestittivät, että matkoilla on suuri merkitys kaikille perheenjäsenille. Matkoja kuvailtiin hienoiksi kokemuksiksi, tärkeiksi tapahtumiksi. Mainittiin jopa, että maa oli jäänyt sydämeen, tai perhe koki olevansa kuin kotonaan maassa.

Suomalaiset adoptiovanhemmat haluavat tutustua lapsensa synnyinmaahan ja antaa myös lapselleen mahdollisuuden tutustua siihen tulevaisuudessa. Yksi vastaaja jopa kertoi

säästävänsä rahaa, jotta hänen lapsensa voi vanhempana halutessaan tehdä juurimatkan synnyinmaahan. Matkat herättävät positiivisia tunteita adoptiovanhemmissa.

Koetaan, että adoption kautta on tutustuttu uuteen maahan, mikä olisi voinut jäädä tapahtumatta ilman adoption toteutumista. Adoptio on ollut syy tutustua tarkemmin mielenkiintoiseen kulttuuriin. Muutamat vastaaja kuvailivat lapsen synnyinmaata jopa ”uutena kotimaana”. Etnisyydestä on tullut rikastuttava osa arkipäivää.

”Juuri nyt lapset joraavat olohuoneessa hindipopin tahdissa - ostimme levyn juuri päättyneen lomamme aikana. Tuntuu olevan erinomaisen luontevaa molemmille lapsillemme eli mielestäni me kaikki olemme pikkuisen Intia-lapsia - jos sanalla tarkoitetaan ”mielentilaa” passin sijaan.” (Intia)

Muut keinot. Muutamassa perheessä Suomen ja lapsen synnyinmaan lippua pidetään näyttävästi esillä. Kodeissa on koristeita synnyinmaasta, esimerkiksi seinävaatteita, suitsukkeita tai huonekaluja. Lapsella saattaa olla leluja tai vaatteita synnyinmaastaan.

”Olemme ostaneet kiinalaishenkisiä sisustustarvikkeita. Lapsemme pitää niitä ja myös muutamia Kiinasta ostettuja muistoesineitä todella tärkeinä ja usein kertoo vieraille että nämä ovat minun maasta, minun Kiinasta.” (Kiina)

Perheissä katsotaan elokuvia (mm. Mulan, kiinalaisia elokuvia, intialaisia elokuvia) tai tv-ohjelmia, kuten dokumentteja tai uutisia, joissa kerrotaan lapsen synnyinmaasta. Aikuiset seuraavat synnyinmaan tapahtumia internetlehdistä. Lapsilla on leluina mustahiuksisia vauvanukkeja ja Mulan-barbeja. Mainoskuvastoista ihailaan erinäköisiä lapsia. Mahdollisuuksien mukaan käydään myös kulttuuritapahtumissa, esimerkiksi teatteri- tai musiikkiesityksissä. Yksi vastaaja kertoi myös vievänsä päiväkotiin rekvisiittaa, jotta siellä voitaisiin juhlia lapsen synnyinmaan juhlia. Lapsen kanssa keskustellaan tämän synnyinmaasta ja sen kulttuurista, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi.

”Pyrimme puhumaan Kiinasta positiiviseen sävyyn vaikka asiat siinä maassa eivät todellakaan ole aivan parhain päin. Tulevaisuudessa varmasti tuomme tyttäremme silmiin myös niitä negatiivisia asioita, mutta niiden aika ei ole vielä.” (Kiina)

6.4 Ympäristön suhtautuminen adoptiolapseen

Tähän tutkimukseen osallistuneiden vanhempien lapset olivat vielä pieniä, mutta tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaislapsuudessaan rasismilta säästyneet lapset, olivat kuitenkin joutuneet kokemaan rasismia kouluiässä.

”Lapset ovat kohdanneet erilaista syrjintää kaveripiirissä enemmän kuin osasimme ajatella. Päiväkoti ja koulu ovat suhtautuneet asiallisesti ja tulleet todella paljon vastaan monessa asiassa - mutta se on myös vaatinut valtavaa panostusta vanhemmilta. Olemme vuosien varrella perehdyttäneet pitkän liudan erityisopettajia adoptiolasten erityisiin ongelmiin ja puhuneet suu vaahdossa erilaisia viranomaisia pyörryksiin.” (Kiina, Thaimaa)

6.4.1 Ympäristön suhtautuminen ja perheen kohtaamat ongelmat

Tähän tutkimukseen osallistuneet vastaajat ovat enimmäkseen (78 %) alle kouluikäisten lasten vanhempia ja vastauksissa tuleekin ilmi, että ympäristö on suhtautunut lapseen enimmäkseen hyvin, eikä suurimmalla osalla ole ollut mitään ongelmia. Pieniä adoptiolapsia pidetään lähinnä söpöinä nappisilminä, mutta vanhemmilla on pelko, että lapsen kasvaessa tilanne mutkistuu. Ympäristön suhtautuminen ei ehkä olekaan enää niin ystävällistä vaan varautunutta ja pahimmillaan jopa vihamielistä.

Lapsi oli pääsääntöisesti hurmannut sukulaiset ja ystävät. Niihin tuttaviiin tai sukulaisiin, jotka eivät osanneet suhtautua tilanteeseen luontevasti, oltiin vähemmän yhteydessä. Lähipiirissä, eli omassa yhteisössä, lapsen suhtauduttiin hyvin. Ensikontakti saattoi olla utelias, mutta esimerkiksi omassa kylässä lapsi ei enää herätä ihmetystä. Jotkut perheet asuivat monikulttuurisella asuinalueella, joten heidän lapsensa ei erottunut joukosta.

Vastauksista kävi ilmi, että ympäristön suhtautuminen kuitenkin muuttui, jos perhe lähti esimerkiksi kesäpaikkaan tai sellaiselle paikkakunnalle, jossa heitä ei tunnettu. Perhettä ja lasta tuijoteltiin. Tuijottelu voi olla uteliasta, ihailevaa, hyväksyvää tai jopa torjuvaa. Yksi vastaaja kertoi heidän perheensä herättäneen ihmetystä myös lapsen synnyinmaassa.

”Ihmiset tuijottelivat alkuun pienessä kaupungissa. Oudoissa paikoissa vieläkin ”vahdataan”. siihen tottuu aika pian ja lakkaa miettimästä syitä katseisiin. Ihmiset kyselevät välillä että mikäs tällainen on ja mistä näitä saa. Suurimmaksi osaksi huomio on positiivista, tosin usein lasta ajatellen tökerösti ilmaistua.” (Thaimaa)

Neuvolassa oltiin lähinnä ymmällään, eikä osattu suhteuttaa lapsen kasvua siihen, että lapsi on kotoisin toisesta maasta. Päiväkodissa lapseen suhtauduttiin yleensä hyvin ja lapset olivat suosittuja niin hoitajien kuin toisten lasten keskuudessa. Kiusaamistilanteissa muun muassa lapsen kanssa kieltäydyttiin leikkimästä, koska hän on erirotuinen, tai häntä nimiteltiin esimerkiksi intiaaniksi tai mustalaiseksi. Henkilökunnalla ei ollut pääsääntöisesti minkäänlaista tietoa adoptiosta tai kokemusta adoptiolapsesta. Tällöin vanhemmat joutuivat ”kouluttamaan” henkilökuntaa kertomalla adoptiolapsen erityispiirteistä ja antamalla heille lukemista adoptioon liittyen. Henkilökunnalla oli myös ongelmia nähdä adoptiolapset erillisinä maahanmuuttajista tai syntyperäisistä suomalaisista. Esimerkiksi kielen vaikeudet ovat aiheuttaneet hämmennystä, kuten seuraavasta esimerkistä näkyy.

”Mielenkiintoista mielestäni päiväkodissa oli viime syksynä aloittaessamme poikien kanssa, että he eivät todellakaan osanneet yhtään epäillä mitään vaikeutta kielen kanssa eli pintakieli toimi. Ihmettelivät, kun sanoin jo valmiiksi, että koettakaa vaan katsoa tarkkaan, käsittääkseni lapsi ei pärjää vielä suomen kielellä.” (Kolumbia)

Vanhemmat vaikuttavat olevan tietoisia siitä, että vaikka tällä hetkellä heidän lapsensa ollessa pieni tähän suhtaudutaan ihaillen, suhtautuminen saattaa muuttua lapsen kasvaessa. Monet mainitsevat odottavansa ”kauhulla” koulun aloitusta ja siellä esiin tulevia ongelmia.

”Olemme olleet perheenä vasta kaksi vuotta ja ihan varmasti vaikeuksien aikakin koittaa. Tulee syrjintää, rasismia, kiusaamista, kiina-ikävää, biologisen äidin ikävää, surua ja itkua.” (Kiina)

Yksikään vastaaja ei kertonut kokeneensa ympäristöstä törkeää rassistista käytöstä. Koettiin kuitenkin, että ihmiset saattoivat tietämättömyyttään ja ajattelemattomuuttaan sanoa tai kysyä jotain lasta ja perhettä loukkaavaa.

”Joidenkin ihmisten on vaikea ymmärtää, että rassistiset vitsit ja kommentit, vaikka ne eivät meidän lasta tai thaimaalaisia suoraan koske loukkaavat meitä ja lasta.” (Thaimaa)

Koetut kommentit ja utelut olivat ”älyttömiä”, ”möläytyksiä” tai ”liian uteliaita kysymyksiä”. Ihmisillä oli stereotyyppisiä käsityksiä lapsesta. Ajateltiin, että ihmiset sanovat asioita ääneen harkitsematta sanomaansa sen tarkemmin joutuessaan yllättäen kohtaamaan erilaisuuden adoptiolapsen nähdessään.

”Hieman häiritsee stereotyyppinen käsitys kolumbialaisista - hyvässä ja pahassa. Kolumbialaisia pidetään ulospäin suuntautuneina, rytmittäjinä ja kauniina, ja kolumbialaisten uskotaan yleisesti olevan tekemisissä huumebisneksen kanssa.” (Kolumbia)

”Joskus ihmisten tyhmit kommentit voivat olla loukkaavia. Olemme tajunneet, että pääsääntöisesti kukaan ei kuitenkaan ole sanonut mitään loukatakseen, vaan kommentit liittyvät juuri siihen prosessiin mihin me olemme heidät ”pakottaneet”. Tarkoitin siis erilaisuuden kohtaamista.” (Kiina)

6.4.2 Ongelmien käsitteleminen perheessä

Tutkimukseen osallistuneet adoptiovanhemmat halusivat käsitellä ongelmia pääsääntöisesti keskustelemalla. Ongelmista keskusteltiin lapsen, puolison, henkilökunnan, muiden

vanhempien, päiväkodin ja koulun kanssa. Toisten lasten kanssa keskustelu erilaisuudesta ja erinäköisyydestä herätti mukavia ja valaisevia keskusteluja. Esimerkiksi, jos ihmisillä oli vahvoja stereotypioita lapsesta tämän synnyinmaasta johtuen, heidän kanssaan keskusteltiin ja heitä valistettiin aiheesta. Myös adoptiosta jaettiin tietoa yleisellä tasolla ympäristölle ja tuttaville.

Vertaistuki koettiin suureksi avuksi ongelmien käsittelemisessä. Vastauksista ilmeni, ettei kukaan muu kuin toinen adoptiovanhempi voi ymmärtää niin hyvin adoptioperheen arkea. Joskus huumori koettiin hyväksi keinoksi käsitellä asioita yhdessä toisten kanssa.

”Tulevaisuudessa toivon että osaisin olla lämmin ja empaattinen äiti jolla riittää ymmärrystä ja voimaa vastaanottaa tyttären surun myötäeläen ja kantaen parempaan päivään. Tämä on iso asia ja vaatii paljon kasvamista myös minulta enne kuin olen siihen valmis.” (Kiina)

Lapsia koettiin ennaltaehkäisevästi valmistella tulevia tilanteita varten keskustelemalla mahdollisista ongelmista, esimerkiksi kiusaamisesta ja syrjinnästä. Lapsen itsetuntoa yritettiin vahvistaa, jotta hän voisi selviytyä tilanteista mahdollisimman hyvin.

”Yritän opettaa tyttärilleni oikeutta pitää kiinni omista rajoista niin fyysisesti kuin emotionaalisesti.” (Intia)

Jos lasta oli esimerkiksi kiusattu, häntä lohdutettiin kertomalla, että kaikki lapsia kiusataan joskus eikä syyksi tarvita mitään erikoista. Korostettiin myös lapsen erilaisuutta ja kerrottiin kuinka hienoa on olla erinäköinen.

”Lapsi puolusti itse itseään ja sitten yritimme korostaa, että on hienoa, kun on mustat silmät ja musta tukka.” (Kiina)

Vanhemmat viestittivät haluavansa kaikin tavoin puolustaa ja tukea lapsiaan niin kauan kuin voivat ja esimerkiksi valistaa ympäristöä adoptiosta ja siihen liittyvistä asioista, jos on tarvetta. Joskus vanhempien halu lapsen olon helpottamiseksi ei riitä:

”Lapsen oma suru erilaisuudesta (tausta ja ulkonäkö) on vaikein asia. Olemme puhuneet asiasta lapsen ja myös hänen ympärillään olevien ihmisten kanssa. Olemme puhuneet, miten muut adoptiolapset tms. kokevat samantyyppiset asiat. Olemme yrittäneet näyttää asioita, jotka ovat rikkauksia. Olemme ylipäättänsä puhuneet erilaisista erilaisuuksista. On vaikea välillä suhtautua niin, ettei vähätelisi tai selittäisi pois erilaisuuden kokemuksesta johtuvaa kipua. Tekisi mieli niin helposti vaan lohduttaa asia pois.” (Intia)

Vastaajat eivät olleet pääasiallisesti kokeneet suuria ongelmia ympäristössään. He uskoivat keskustelun voimaan ongelmien ratkaisussa niin lapsen kuin ongelmien aiheuttajien kanssa. Lasta yritettiin valmistella mahdollisia ongelmia varten puhumalla erilaisuudesta ja korostamalla lapsen erilaisuutta hienona asiana.

6.5 Johtopäätökset

Ensimmäisenä tutkimusongelmana oli selvittää kuinka adoptiovanhemmat tukevat lapsensa adoptioidentiteetin kehittymistä. Tutkimustulosten perusteella suomalaiset adoptiovanhemmat haluavat tukea lapsensa adoptioidentiteetin muodostumista ja heillä on siihen keinot. He keskustelevat adoptiosta positiiviseen sävyyn ja kertovat lapselle tämän ikätason mukaan niin adoption kulusta kuin hänen elämänsä vaiheista ennen adoptiota. Näin lasta autetaan muodostamaan eheä kuva itsestään. Vanhemmat ovat valmiita vastaanottamaan lapsen kysymyksiä, eivätkä halua valehdella lapselle, vaikka asia olisi heille itselleen arka. Ongelma on lähinnä siinä, että kerrottavaa lapsen taustoista ei yleensä ole.

Tulokset osoittavat, että biologisiin vanhempiin on lähes mahdoton pitää yhteyttä heitä koskevan tiedon puuttuessa. Koska vanhemmilla on yleensä paremmat mahdollisuudet olla yhteydessä lastenkotiin, sinne voidaan lähettellä kirjeitä ja väliaikatietoja lapsesta.

Lastenkotia pidetään tärkeänä, koska se on ollut lapsen koti ennen hänen tuloaan Suomeen.

Matkoilla synnyinmaahan vierailaan lastenkodeissa, koska lapsen siellä vietetyn ajan koetaan olevan tärkeä osa hänen historiaansa.

Toisena tutkimusongelmana oli selvittää haluavatko vanhemmat tukea lapsensa etnisen identiteetin kehitystä. Tuloksista ilmeni, että lapsen synnyinmaan kulttuuri koettiin tärkeäksi ja sitä haluttiin ainakin jossain muodossa tarjota lapselle. Kaksoisidentiteettiä tuettiin hyvin helpoin, arkisin keinoin – kuten syömällä synnyinmaan ruokaa, sisustamalla kotia synnyinmaan muistoesineillä tai soittamalla synnyinmaan musiikkia. Vain muutama viestitti, ettei etnisyydellä olisi niin suurta merkitystä. Nämä vanhemmat halusivat korostaa suomalaisuutta ja heillä oli pieniä lapsia, mutta tilanne saattaa muuttua tulevaisuudessa, jos lapsi itse kiinnostuu synnyinmaastaan.

Tutkimuksessa kolmannes vanhemmista kuului ryhmään *Suomi-keskeiset vanhemmat*. He painottavat pääosin suomalaista identiteettiä. Tulokset osoittivat, että he tekivät näin, koska he toivovat heidän lapsensa sopeutuvan Suomeen ja tuntevan olevansa täysivaltainen suomalainen. Tutkimukseen osallistuneiden vanhempain vastauksista nousi esiin huoli, ettei lapsella olisi suomalaisuuden tunnetta. Vanhemmat uskoivat, että lapsi pärjää paremmin, jos hän kokee olevansa suomalainen ja osaa suomalaiset tavat. Suomi-keskeiset vanhemmat eivät kuitenkaan halunneet häivyttää lapsen synnyinmaan kulttuuria kokonaan, vaan toinen kulttuuri oli luonteva osa heidänkin elämäänsä.

Enemmistö toivoi lapsellaan olevan kaksoisidentiteetin ja he muodostivat ryhmän *monikulttuuriset vanhemmat*. Sekä Suomi-keskeiset että monikulttuuriset vanhemmat kokivat vieraan kulttuurin opettamisen hankalaksi, koska vanhemmilla oli enimmäkseen vain pintapuolista tietoa lapsen synnyinmaasta. Kaikki vanhemmat, joilla oli myös biologisia lapsia, halusivat jossain muodossa tukea adoptiolapsensa kaksoisidentiteetin kehittymistä; etnisyyttä ei haluttu häivyttää.

Parhaina roolimalleina lapsilleen vanhemmat pitivät toisia adoptiolapsia. Niissä perheissä, joissa oli myös ”aitoja” synnyinmaan ystäviä, osoitettiin arvostettavan ystävyyttä ja sen

kautta tulevaa tietoa kulttuurista. Joissain perheissä adoptio on muuttanut koko perheen olemusta syvemmillä tasolla ja perhe-elämässä on lapsen synnyinmaan kulttuurin aineksia. Esimerkiksi koko perhe saattaa kokea osittain kiinalaistuneensa.

Kolmantena tutkimusongelmana oli selvittää, kuinka perhe kokee ympäristön suhtautumisen adoptiolapseen. Tuloksista ilmeni, että tämän tutkimuksen lapsista suurin osa oli vielä päiväkotikäisiä, mikä vaikutti siihen, että vanhemmat kokivat ympäristön suhtautumisen lähinnä positiiviseksi. Vastaajilla ei ehkä ole vielä kokemuksia rasismista, mutta se ei tarkoita sitä, etteivät he ymmärtäisi sen olemassaoloa tai etteivät he haluaisi ottaa sen mahdollisuutta vakavasti. Adoptiovanhemmat osoittivat haluavansa varautua mahdolliseen rasismiin tai muihin ongelmiin toimimalla ennaltaehkäisevästi: kertomalla adoptiosta ympäristölle ja keskustelemalla lapsen kanssa.

Vanhemmat kokevat adoption vaikuttaneen heihin niin, että he ovat itse avoimempia ja ymmärtäväisempiä kuin aikaisemmin. Myös ihmiset perheen ympärillä ovat oppineet suvaitsevaisuutta ja suhtautumaan erilaisuuteen luonnollisesti jouduttuaan kohtamaan ja ajattelemaan asiaa – voisimme toivoa suvaitsevaisuuden lisääntyvän myös meidän kaikkien keskuudessa.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA

Tutkimuksen toistettavuus ei ole tässä tapauksessa kovin helppoa, koska adoptiovanhempien käsitykset lasten adoptioidentiteetistä ja etnisestä identiteetistä voivat vaihdella aikakauden mukaan. Ajan kuluessa Suomeen asettuu yhä enemmän erilaisista etnisistä taustoista olevia ihmisiä, mikä saattaa ohjata käsityksiä joko positiivisesti tai negatiivisesti. Tämä vaikuttaa myös ympäristön käsitykseen ”erilaisista” suomalaisista.

Tulokset eivät myöskään ole siirrettävissä toiseen kontekstiin, koska adoptiovanhempien tilanne on jokaisessa perheessä omanlaisensa ja joka maassa ainutlaatuinen.

Vastaavanlainen tutkimus voitaisiin tehdä myös maailmanlaajuisesti maissa, joissa on pitkät

perinteet kansainvälisestä adoptiosta, tai joissa on monikulttuurinen yhteiskunta. Eri maiden tuloksia voitaisiin verrata toisiinsa.

Tutkimustulokset kuvaavat sitä, mitä oli alun perinkin tarkoitus kuvata, sillä kyselylomakkeen kysymystenasettelu ohjasi aineistoa. Aluksi tutkimusongelmat keskittyivät etniseen identiteettiin. Tutustuttuani kuitenkin työharjoittelun kautta kansainväliseen adoptioon erikoistuneeseen kirjallisuuteen, huomasin tutkimusaineistosta nousevan esiin erillisenä aiheena adoptioidentiteetin tukemisen, jonka etnisestä identiteetistä erottamisen koin tarpeelliseksi. Tämän vuoksi lisäsin tutkimusongelmiini myös adoptioidentiteetin tukemisen perheissä.

Tutkimuksen uskottavuus voidaan mitata adoptioperheiden silmin: kuinka he voivat heijastaa tuloksia omaan elämäänsä tai toisiin adoptioperheisiin. Henkilöt, jotka ovat vastanneet tutkimukseen, ovat tehneet niin omasta tahdostaan ja itse määritelleet mitä tietoja haluavat jakaa. Tällöin verkkolomake on tietosuojan ja tutkimuseetiikan kannalta hyvä (Kuula 2006, 177).

Pyrin toimimaan tutkimuksessa puolueettomana. Tutkimusaineisto kerättiin ennen kuin minulla oli minkäänlaisia siteitä adoptiomaailmaan. Kuitenkin tämän tutkimuksen kirjoittamisen aikana näkökulma tutkimukseen on osittain muuttunut, sillä suoritin työharjoitteluni Pelastakaa Lasten kansainvälisessä adoptiopalvelussa ennen tulosten analysointia. Työharjoittelun kautta olin mukana adoptioverkoston toiminnassa, josta sain sellaisia lähteitä ja tietoja, joita tuskin olisin löytänyt ilman adoptiokontakteja. Työharjoittelun jälkeen ymmärsin adoptiota paremmin kuin ennen aineiston keruuta. Pyrin kuitenkin ajattelemaan aiheesta objektiivisesti tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Kohdejoukko olisi voinut tulla paremmin valikoiduksi. Sain vastauksia enimmäkseen adoptiovanhemmilta, joilla oli pieniä lapsia. Jotta olisin saanut parempaa tietoa ympäristön suhtautumisesta lapseen ja perheeseen, olisi vastausten saaminen ollut tarpeellista etenkin niiltä perheiltä, joiden adoptiolapsi on ainakin kouluikäinen, koska tällöin ympäristön

suhtautuminen lapseen voi muuttua radikaalisti. Tulokset olisivat myös voineet olla hyvin erilaisia, jos kysely olisi suunnattu jo aikuistumassa olevien lasten vanhemmille. Jotta heidät olisi tavoitettu, olisi pitänyt kehittää vaihtoehtoinen lähestymistapa, sillä foorumeilla, joilla kyselyyn kutsuttiin, toimii aktiivisesti lähinnä pienten lasten vanhempia.

Verkossa täytettävän kyselylomakkeen valinta on tämän tutkimuksen vahvuus.

Kyselylomake oli helppo toteuttaa ja siihen vastaaminen oli vaivatonta. Tutkimustulokset saatiin heti omalle tietokoneelle vastaajan saatettua kyselyn loppuun, ja vastaukset olivat valmiiksi helposti käsiteltävissä muodossa.

Verkkolomake olisi saattanut muodostaa ongelman uskottavuudelle, jos kyselyyn olisi voinut vastata kuka tahansa sivuston löytänyt. Tähän tutkimukseen pyydettiin vastauksia vain sellaisilla foorumeilla, joilla ei yleensä liiku muita kuin adoptiovanhempia tai henkilöitä, joilla on todellisia kytköksiä adoptioon. Tämän vuoksi kaikki saadut vastaukset olivat asiallisia. Kyselysivustoa ei mainostettu yleisillä internetsivuilla, eikä sinne voinut eksyä vahingossa. Vastauksia olisi saatu enemmän kohdistamalla kysely esimerkiksi jonkun tietyn adoptiopalvelun kautta lapsensa saaneille perheille. Jos osallistumispyyntö olisi lähetetty postitse, olisi sen voinut lähettää vielä kertaalleen, jolloin vastauksia olisi todennäköisesti kertynyt enemmän.

Uskoisin, että ulkopuolisten tekemät vastaukset olisi ollut mahdollista huomata vastausten poikkeavuuden perusteella. Hylkäsin aineistosta sellaiset vastaukset, joissa kyselyn tarkoitus oli selkeästi ymmärretty väärin. Vastaajien joukossa oli kaksi vastausta ainoastaan kotimaisen lapsen adoptoineilta henkilöiltä. Nämä vastaukset erosivat selkeästi kohdejoukon vastauksista, jolloin kykenin poistamaan ne varhaisessa vaiheessa. Hylkäsin myös sellaiset vastaukset, jotka olivat keskeneräisiä.

Laadullinen tutkimus sopi hyvin tämänkaltaisen tutkimuksen tekoon, sillä avoimet kysymykset mahdollistivat asenteiden ilmaisemisen hyvin. Tutkimustulokset jäivät kuitenkin melko pinnallisiksi. Vaikka suurin osa kysymyksistä oli avoimia, kysymyksiä oli

niin paljon, että vastauksissa voitiin kuvailla aihetta vain pintapuolisesti. Syvällisempiä vastauksia olisi saatu haastattelemalla tai keskittymällä yhteen osa-alueeseen, esimerkiksi vain adoptioidentiteettiin. Tutkimus olisi antanut parempia ja luotettavampia tuloksia, jos kyselylomakkeessa olisi käytetty myös kvantitatiivisia kysymyksiä mittaamassa esimerkiksi asioiden tärkeyttä adoptiovanhemmille. Vastaukset jäivät monista kysymyksistä liian pinnallisiksi, eikä todellista varmuutta vastaajan motiiveista voitu saada, joten asteikot ja skaalat olisivat olleet selventäviä. Tarkentavia kysymyksiä olisi voinut olla esimerkiksi: ”Kuinka tärkeänä pidät lapsen suomalaista/etnistä identiteettiä?”, ”Kuinka tärkeänä koet, että lapsi oppii synnyinmaansa kieltä?” tai ”Kuinka tärkeänä koet lapsen biologisista vanhemmista kertomisen?” Näihin kysymyksiin olisi käytetty numeroskaalaa yhdestä (ei ollenkaan tärkeä) viiteen (erittäin tärkeä), jonka mukaan vanhemmat olisivat voineet vastata ja näin tutkimustuloksille olisi saatu vankempi pohja. Asettamani kysymykset oli kuitenkin vastauksista päätellen ymmärretty oikein, joten tuloksia voidaan siltä osin pitää luotettavina.

Tutkimusta on jonkin verran ohjannut oma ennakkokäsitykseni, jonka mukaan suomalaiset adoptiovanhemmat ovat hyvin valikoituja jolloin heidän käsityksensä etnisestä identiteetistä olisi lasta tukeva ja suvaitsevainen. Tutkimustulokset vahvistivat tämän käsityksen, mutta syynä voi myös olla kohdejoukon homogeenisyys. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa kannattaa muistaa, että vastaajiksi on varmasti valikoitunut joukko sellaisia ihmisiä, jotka ovat erityisen valveutuneita lapsensa taustojen tukemisessa. Hyvin epätodennäköisesti ihminen, joka kokee, ettei adoptiolapsen elämässä ole mitään poikkeavia aineksia verrattuna biologisen lapsen elämään, lukisi edes Adoptioperheet-lehteä tai olisi aktiivinen suljetuilla adoptioaiheisilla maakohtaisilla postituslistoilla. Jos perheessä ei ole minkäänlaista kiinnostusta lapsen taustoihin, tuskin koetaan mielekkääksi osallistua tämän kaltaiseen tutkimukseenkaan. Tätä järkeilyäni puolustaa se, että ainoastaan hyvin pieni osa antoi ymmärtää, ettei lapsen taustojen tukemista koeta kovin merkitykselliseksi.

Sain aineiston automaattisesti taulukkomuotoon, jolloin jokainen kysymys vastauksineen oli sekä erikseen että kokonaisuutena taulukoissa. Vastauksista ei käy ilmi, kuka vastauksien

takana todellisuudessa on, jolloin jokainen vastaaja pysyy tässä tutkimuksessa anonyyminä. Taulukointi mahdollisti kysymysten tarkemman yksittäisen tarkastelun mutta myös vastausten tarkastelun kokonaisuutena, jolloin vastaajien ja vastausten vertailu oli mahdollista.

Teoriaosuudesta hahmottelin valmiiksi koodit, joiden mukaan järjestelin aineiston. Tällöin sain selkeät, tutkimusongelmia vastaavat koodit vaivattomasti. Teoria toimi pohjana analyysille ohjaillen ajatuksiani ja tulkintojani tiettyyn suuntaan. Luokat ja teemat muotoutuivat helposti jokaisen koodin alle, sillä teoria antoi siihenkin tukea. Tyypittely yksinkertaisti aineistoa ja sen avulla sain esille tärkeää tietoa siitä, mitkä asiat vaikuttivat adoptiovanhempien vastauksiin.

Olen pyrkinyt raportoimaan tutkimustulokset selkeästi ja ymmärrettävästi, jolloin niin asiantuntijat kuin adoptiovanhemmat voivat saada niistä selkoa. Lisäksi kirjoitin tutkimuksen tuloksista artikkelin *Adoptioperheet-lehteen* (2/2007), jolloin vastaajat saivat pian kyselyyn osallistumisensa jälkeen pelkistetyn yhteenvedon tutkimuksesta.

8 POHDINTAA

Ruotsalaistutkimuksessa valtaosalla adoptoiduista oli ruotsalainen identiteetti. On huomioitavaa, että niillä adoptoiduilla, joilla ei ollut ruotsalaista identiteettiä, oli huonompi mielenterveys, itsetunto ja ongelmia kiintymyssuhteessa. (Irhammar 2006, 6.) Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ole vähätellä suomalaisen identiteetin tarvetta. Joka tapauksessa adoptiolapsen ensisijainen identiteetti on suomalainen, kasvaahan hän suomalaisessa perheessä.

On positiivista huomata, että suomalaiset adoptiovanhemmat suhtautuvat myönteisesti adoptioidentiteetin ja etnisen identiteetin tukemiseen. He kykenevät samaistumaan lapsen asemaan ja ovat itsekin hyväksyneet adoptiovanhemmuutensa – asioita, joiden Kirk (1964) ilmaisi olevan ensisijaisen tärkeitä lapsen tukemisen ja ymmärtämisen kannalta.

Voisi kuvitella, että adoptiolapsen tulo perheeseen vaikuttaisi merkittävästi kasvatusnäkemykseen. Kansainväliseen adoptioon liittyvät erityispiirteet voisivat vaikuttaa muun muassa perheen monikulttuurisuuteen tai lapselle asetettuihin rajoihin. Adoptiolapsen kasvattamisessa on kuitenkin paljon sellaista, mitä biologisen lapsen kasvattamisessa ei tarvitse ajatella, esimerkiksi rasismi, lapsen historia tai kiintymyssuhde. Tutkimustulosten perusteella voidaan tehdä se johtopäätös, että biologisten ja adoptiolasten kasvattamisessa on eroja. Adoptiolapsen kasvaessa perheet joutuvat käsittelemään monia sellaisia asioita, joita biologisten lasten kanssa ei jouduta miettimään kuten lapsen historia tai etnisyys. Tähän tulokseen tultiin, sillä suurin osa vanhemmista, joilla oli myös biologisia lapsia, koki kasvatusnäkemysensä muuttuneen adoption myötä. Vanhemmat kertoivat tullessa herkemmiiksi kasvattajiksi, joiden kyky lukea lapsen tunteita oli lisääntynyt.

Tämän tutkimuksen vanhemmat halusivat olla avoimia adoptiosta ja keskustella siitä lapsensa kanssa. Grotevant (1999) kuitenkin muistuttaa, että adoptioidentiteetin muodostamisessa tärkeitä ovat perhesuhteet mutta myös henkilön psyyke ja ympäristö. Tutkimuksesta olisi saanut monipuolisemman, jos Venäjältä ja Puolasta adoptoineet olisivat vastanneet kyselyyn, sillä vastaukset olisivat voineet olla hyvin erilaisia. Heidän kohdallaan adoptio ei ole niin ulkopuolisille näkyvä ja vaikuttaa ehkä myös siihen, etteivät vanhemmatkaan keskustele adoptiosta niin paljon lapsen kanssa.

Perheillä ei yleensä ole yhteyttä lapsen biologisiin vanhempiin, joihin adoptiovanhempien olisi Kirkin (1964, 114) mukaan hyvä samaistua, jotta he voivat täysin hyväksyä lapsen menneisyyden. Biologisten vanhempien elämäntilanteeseen samaistuminen on kuitenkin hankalaa heidän ollessa aivan eri kulttuurista, ja heidän sosio-ekonominen asemansa on luultavasti täysin erilainen. Välttämättä heistä ole minkäänlaista tietoa, jolloin eläytyminen on hankalaa. Monet adoptiovanhemmat eivät voi kuin arvailla, kuka heidän lapsensa on synnyttänyt.

Suomalaisilla adoptioasiantuntijoilla on paljon tärkeää tietoa ja kokemusta adoptiolapsen historian merkityksestä ja sen kokoamisesta. Tieto voitaisiin välittää eteenpäin kohdemailla,

jotta siellä voitaisiin jo varhaisessa vaiheessa panostaa lapsen taustojen selvittelyyn, joka lapsen aikuistuttua voi olla monimutkaista, joskaan ei mahdotonta. Vaikka adoptio on siinä mielessä avoin, että kaikki tiedot kerrotaan, Suomeen adoptoitujen lasten tiedot ovat usein hyvin puutteellisia, eikä yhteydenpito esimerkiksi sukulaisiin ole mahdollista. Tämä on harmillista ajatellen sitä hetkeä, kun lapsi haluaa mahdollisesti selvittää taustojaan ja tutustua biologisiin sukulaisiinsa. Nykypäivänä jälkipalvelu voi auttaa sukulaisten etsimisessä, mutta mitään takeita heidän löytymisestään ei kuitenkaan ole. Onko oman elämänhistorian rakentaminen siis vain tiedonrippeiden ja oman mielikuvituksen varassa?

Voidaan miettiä, onko parempi, että yhteyttä biologisiin vanhempiin ei ole. On hyvä, että lapsi saa halutessaan tietoja vanhemmistaan ja että tietoja on kerätty. Jokaisella on oikeus saada tietoja itsestään, mutta olisiko jatkuva yhteys hyväksi kenenkään kannalta. Lapsi saattaisi kokea huonoa omatuntoa asuessaan hyvissä olosuhteissa länsimaassa hänen biologisten sukulaisensa eläessä köyhyudessa toisella puolella maapalloa.

Tarkasteltaessa tämän tutkimuksen tuloksia, on hyvä pitää mielessä, että sellaiset perheet, joilla ei ole halua tukea etnistä identiteettiä, eivät luultavasti myöskään kokeneet mielekkääksi vastata tähän kyselyyn. Palvelunantajat ja muut järjestöt, jotka ovat osa adoptioverkostoa (esimerkiksi Yhteiset Lapsemme, Adoptioperheet ry), voisivat kehittää toimintaansa tukemaan näitä perheitä tässä tehtävässä. Tuleville adoptiovanhemmille voitaisiin pitää kulttuuri-iltoja ja heitä voitaisiin rohkaista liittymään kohdemaan ystävyysseuraan sekä olemaan aktiivisesti mukana sen toiminnassa. Odotusaikana vanhemmilla on usein tarve saada paljon tietoa, jolloin he olisivat varmasti vastaanottavaisimmillaan. Vanhemmille voidaan entistä enemmän viestittää etnisen identiteetin tukemisen tärkeydestä lapsen eheän minäkuvan rakentamisessa. Tulevaisuudessa lapselle on hyötyä siitä, että hän tietää, mistä hän on kotoisin.

Vanhemmille voitaisiin myös selittää, ettei etnisyyden tukemisen tarvitse olla erikoista toimintaa, vaan sen voi ottaa osaksi arkea esimerkiksi ruoan tai musiikin avulla. Vanhemmat myös tekevät lapselle helpommaksi keskustelun esimerkiksi rasmin kokemuksista, kun

lapsi tietää hänen vanhempiensa hyväksyvän hänet täydellisesti. Lapsen on hyvä saada mahdollisuus tutustua omaan etnisyyteensä, sillä Eriksonin (1968) ennustamassa nuoruusiän identiteettikriisissä on tärkeää, että nuorella on tietoa taustoistaan ja että hän voi luottaa saavansa vanhempiensa tukea tarvittaessa.

Brottveit (1999) esittää kolme etnisen identiteetin ilmenemismuotoa adoptoiduilla: "kaksois-etninen", "kosmopoliittinen" ja "norjalainen". Jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää, mikä niistä muodoista on vahvin tämän tutkimuksen adoptiolapsilla heidän aikuistuttuaan. Jokainen lapsi on kuitenkin erilainen, jolloin hänen identiteettinsä muotoutuu hänelle tärkeiden asioiden mukaan, mutta vaihtoehtoja on hyvä kuitenkin tarjota.

Myös suomalaisessa yhteiskunnassa on nähtävissä eräänlaista heräämistä lasten etnisyyden tukemiseen. Esimerkiksi kiinankielen opetusta on mahdollista saada jo joissain Helsingin alueen peruskouluissa (Kaupunkilehti Vartti, 2007, 4). Opetus ei ole suoraan kohdennettu adoptiolapsiin, mutta heillä on mahdollisuus ottaa osaa opetukseen ja samalla tavata muitakin kiinalaissyntyisiä lapsia. Kiinankielen opetustarjontaa ollaan kehittämässä niin Helsingissä, Espoossa kuin Vantaallakin (Kaupunkilehti Vartti, 2007, 4).

Halu matkustaa synnyinmaahan yhdistää lähes kaikkia tähän tutkimukseen osallistuneita vanhempia. Adoptiovanhempien kannattaa kuitenkin pohtia tarkkaan matkan tarkoitus. Halutaanko vain tutustua maahan turistina, vai onko tarkoitus tutustua lapselle merkittäviin paikkoihin kuten lastenkotiin. Jos matkaan suhtaudutaan juurimatkana on matkan tuomiin tunteisiin varauduttava, sillä matka voi aiheuttaa voimakkaita reaktioita, tai sen aikana voidaan saada yllättäviä tietoja lapsen elämään liittyen, esimerkiksi lapsen biologisista sukulaisista.

Valkoihoiset suomalaiset vanhemmat ovat siinä mielessä etuoikeutettuja, että he eivät ole suomalaisina kokeneet Suomessa rasismia. Tällaisten vanhempien on vaikea tunnistaa sen olemassaoloa ja ymmärtää sen vaikutuksia lapsensa elämässä. Vaikka aikuinen olisikin kokenut rasismia, se ei tarkoita, että hän osaisi eläytyä lapsen kokemuksiin. Erityisesti

adoptiovanhemmillä ei ole työkaluja rasismien kohtaamiseen tai sen käsittelemiseen. (Rastas 2007, 132, 134.) Tähän voitaisiin kiinnittää enemmän huomiota koko adoptioprosessissa. Ei ole oikein lasta kohtaan, jos näitä asioita ei oteta esille. Jos rasismista keskustellaan prosessin aikana luontevasti, vanhemmat eivät sulje sen olemassaoloa mielestään. Vaikka lapsi ei kärsi erilaisuudestaan perheen sisällä, voi realiteetti perheen ulkopuolella olla hyvinkin erilainen. Vanhemmille voidaan myös tarjota työkaluja, jotta he voisivat ”valmentaa” lapsiaan rassististen tilanteiden varalle ja miettiä itsekin minkälaisen toimintamallin mukaan haluaisivat tällaisessa tilanteessa toimia.

Tällä hetkellä Adoptiokuraattori on kanava, jonne vanhemmat voivat ottaa yhteyttä halutessaan keskustella adoptioon liittyvistä kysymyksistä. Adoptiokuraattorin painopiste on tukipuhelinpalvelu, mutta tällä hetkellä puheluihin vastataan vain rajoitettuna aikoina, vaikka tilastoiden mukaan yhteydenotot vain lisääntyvät vuosi vuodelta (Adoptiokuraattori, www.adoptiokuraattori.fi). Rahoittajien on hyvä huomioida, että adoptiolasten kasvaessa vanhempien tarve saada tukea lapsen kasvatuksessa tulee lisääntymään.

Adoptiovanhemmille on jo perustettu keskusteluryhmiä ja he usein hakeutuvatkin toistensa seuraan oma-aloitteisesti, mutta järjestettyjä ryhmiä pitäisi olla ympäri Suomea ja osallistumiskynnyksen tulisi olla mahdollisimman matala.

Toisista adoptiovanhemmista koostuva verkosto on adoptiovanhemmille hyvin tärkeä kanava purkaa omia tunteitaan. Tämä nousi tutkimusaineistostakin hyvin voimakkaasti esiin. Kirk (1964, 67) huomaa, että tällainen vertaistuki antaa adoptiovanhemmille mahdollisuuden jakaa tärkeitä asioita toisten samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa, sillä nämä ymmärtävät mistä on kyse. Lähes kaikki mainitsivat uudet ystävät kuvaillessaan adoption tuomia positiivisia vaikutuksia elämään. Ystäviä kuvailaan ”ihaniksi”, ”upeiksi”, ”empaattisiksi” ja jopa ”sukulaisen kaltaisiksi”. Vastaajat tuntevat tietynlaista psykologista sukulaisuutta ystäviinsä. Elämäntilanne ja jaetut kokemukset ovat voimakas yhdistävä tekijä. Eräs vastaaja kertoi, että myös perhe ja sukulaiset ovat lähentyneet adoption myötä huomattavasti.

”Tyttäreemme mukana olemme saaneet valtaisin määrä uusia tuttavita ja paljon uusia ystäviä. olemme myös saaneet tutustua ihan erityiseen ja tiiviiseen, empaattiseen adoptiomaailmaan, ihmisiin joilta saa apua ja lohdutusta kun sitä tarvitsee. Tämä on hieno asia jota emme olisi koskaan kokeneet ilman adoptiota.” (Kiina)

Tämän työn alkumetreillä vielä pohdin, onko kansainvälinen adoptio oikein. Se on kysymys, jota jokainen adoption parissa työskentelevä henkilö joutuu aika ajoin kysymään itseltään. Tutkimuksen kirjoittamisen ja työharjoitteluni aikana voin sanoa ”viisastuneeni”. Jos adoptiossa noudatetaan Haagin sopimuksen pykälää niin kohde- kuin vastaanottajamaassa, adoptio on Suomen adoptiolain mukainen ja adoptiovanhemmat ovat huolella valittuja ja valmennettuja, vastaus kysymykseen on kyllä. Siinä tapauksessa kansainvälinen adoptio on oikeutettua. Kuitenkin kaikkien adoptiota harkitsevien kannattaa pitää mielessään, että adoptio lähtee ensisijaisesti lapsen tarpeista. Jossain on lapsi, joka tarvitsee kodin ja perheen. Adoptio ei sovi kaikille, eikä siihen voi lähteä hetken mielijohteen perustein. Vaikka adoptioprosessin vaiheet voivat tuntua pitkiltä ja uuvuttavilta, ovat ne oikeutettuja, sillä lapselle etsitään parhaita mahdollisia vanhempia.

Vaikka kansainvälisen adoption tarve on jatkuvasti lisääntynyt ja ihmisten halu perustaa perhe adoption kautta kasvaa, voidaan pohtia mikä on tulevaisuudentavoittemme kansainvälisen adoption suhteen. Onko se turvata kotia tarvitsevien lasten määrä jatkossakin? Vai onko ensisijainen tavoite tukea kehitysmaita, jotta lastensuojelu ja ihmisten elinolot saataisiin sellaiselle tasolle, ettei lapsille tarvitsisi etsiä kotia ulkomailta? Kehitysapuhankkeita voitaisiin erityisesti suunnata niihin maihin, joista lapsia tulee Suomeen, hankkeiden läpinäkyvyys kuitenkin mielessä pitäen. Näin voitaisiin jatkossa turvata lasten oikeuksien toteutuminen jo näiden omassa kotimaassa.

Mikä tulee olemaan tulevaisuuden vaihtoehto kansainväliselle adoptiolle? Jos adoptiot vähenevät, niin kuin monissa kehitysmaissa tällä hetkellä on tapahtunut, tarvitaan muita vaihtoehtoja vanhemmille, joille biologisten lasten synnyttäminen ei ole mahdollista.

Intiassa on tehty kohdunvuokrauksesta liikeidea. Nuoret naiset vuokraavat kohtunsa amerikkalaisille pariskunnille saaden rahaa perheensä elättämiseen. (Haworth 2007.) Onko tämä vain uusi keino, jolla teollisuusmaat riistävät kehitysmaita? Voisiko tällainen perheen muodostamistapa olla todellinen vaihtoehto? Aihetta olisi tarpeellista tarkastella eettisestä ja moraalisesta näkökulmasta. Mitä tämä merkitsisi lapsen identiteetin muodostumiselle? Mikä rooli lapsen elämässä on hänet synnyttäneellä naisella?

Toisaalta voidaan pohtia, tuleeko kansainvälinen adoptio todella loppumaan vai voisiko se olla ratkaisu ja keino lastensuojeluun maailmanlaajuisesti? Elämme globalisaation aikakautta, jolloin paikat ja ihmiset ovat lähentyneet toisiaan. Entä jos kansainvälistä adoptiota sovellettaisiin myös länsimaiden lastensuojelukysymyksiin? Jos omasta maasta ei löydy lapselle perhettä, voitaisiinko hänet sijoittaa toiseen maahan, jotta lapsen oikeus perheeseen toteutuisi? Tämä edellyttää keskustelua adoption luonteesta ja asenteista adoptiota kohtaan. Tällä hetkellä kansainvälistä adoptiota pidetään oikeutettuna kehitysmaiden lastensuojelukysymyksissä, mutta länsimaissa kannatetaan pikemminkin lapsen sijoittamista sijaisperheisiin, jolloin adoptio säilyy avoimena alusta alkaen ja biologisilla vanhemmilla on mahdollisuuksiensa mukaan jatkuva yhteys lapseensa.

Suomessa tarvitaan lisätutkimusta adoptiolapsista ja adoptiovanhemmista. Tutkimusta kaivataan erityisesti adoptioperheiden hyvinvoinnista (Valtioneuvosto 2005). Syksyllä 2007 käynnistyy Pelastakaa Lasten, Interpedian ja Helsingin kaupungin sosiaalitoimiston yhteinen tutkimus, joka tulee antamaan vastauksia moniin kysymyksiin adoptiorintamalla. Tutkimuksessa selvitetään, kuinka kansainvälisen adoption kautta Suomeen tulleet lapset ovat sopeutuneet uuteen kotimaahansa. Tutkimusta koordinoi lastenpsykiatri Jari Sinkkonen, jolla on pitkä kokemus adoptiolapsista työstään Pelastakaa Lasten ylilääkärinä. Tutkimus kattaa kaikki Suomeen adoptoidut lapset, mikä tekee siitä laajuudeltaan ainutlaatuisen niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Myös adoptiovanhempien hyvinvointia selvitetään. Tarkoituksena on tutkia lasten terveyttä, terveyspalvelujen käyttöä, psyykkistä sopeutumista ja mahdollisia kehitysviiveitä tai ongelmia. Adoptiovanhempien äänikin

pääsee kuuluville – tutkimuksessa kartoitetaan heidän kokemuksiaan vanhemmuudesta. Tarkoituksena on kehittää adoptiopalveluja vastaamaan perheiden tarpeita. (Interpedia 2007.)

Tällä hetkellä myös monet opiskelijat niin Helsingin yliopistolla kuin muissakin oppilaitoksissa ovat kiinnostuneet aiheesta ja ottaneet lopputyön aiheekseen jonkin adoptioaiheisen tutkimuksen. Tutkimuksesta on hyötyä adoptiovanhemmille ja -järjestöille sekä adoptioperheiden kanssa työskenteleville tahoille kuten päiväkodeille ja kouluille. Lisäksi se kasvattaa ymmärrystä kansainvälisesti adoptoiduista lapsista ja heidän tarpeistaan Suomessa. Adoptiotutkimuksen avulla voidaan keskittää palveluja niitä tarvitseviin alueisiin ja kehittää uusia toimintamuotoja.

Muita tärkeitä tutkimusaiheita olisivat Suomeen yli 4-vuotiaana tulleiden lasten identiteetin kehitys, jota voisi tutkia myös lapsilla, joilla on ollut vaikeuksia muodostaa kiintymyssuhde uusiin adoptiovanhempiinsa. Tämän voisi laajentaa myöhemmin käsittämään samojen lasten aikuisuutta. Kuinka he ovat sijoittuneet suomalaiseen yhteiskuntaan? Myös adoptiolapsen murrosiän erityispiirteet olisi tärkeä tutkimuskohde. Miten lapsen identiteetikriisin uuvuttamat vanhemmat voivat, kuinka heitä voitaisiin auttaa, mitä apua lapsi tarvitsee?

Kansainvälinen adoption vähentyessä adoptioasiantuntijoiden työ ei kuitenkaan lopu, vaan työnkuva muotoutuu uudelleen. Perheiden tukemiseen lapsen kasvun eri vaiheissa voitaisiin panostaa entistä enemmän. Esimerkiksi sijoituksen jälkeistä seurantavaihetta olisi hyvä pidentää lapsen nuoruusvuosiin, jotta avun tarpeessa olevat perheet olisivat helposti kohdennettavissa. Jälkipalvelua ja sen kehittämistä tarvitaan, jotta tulevaisuudessa olisi käytössä resursseja ja keinoja vastata juuriaan ja identiteettiään etsivien adoptoitujen tarpeisiin. Yhteiskunnan olisi myös tarpeellista huomioda se tosiasia, että kansainvälisesti adoptoituja lapsia ja nuoria ei voida rinnastaa maahanmuuttajiin. Heidän tunnistaminen omana vähemmistöryhmänään auttaisi myös tarvittavien palveluiden kohdistamisessa adoptiolapsia koskettaviin asioihin.

Myös lastentarhan- ja luokanopettajien koulutuksessa voitaisiin tulevia opettajia tiedottaa paremmin lapsista, joilla on transnationaalit juuret. On tarpeellista tutkia koulujen ja päiväkotien henkilökunnan asenteita monikulttuurisuutta kohtaan, jotta koulutuksessa voitaisiin kohdistaa voimavaroja puutteisiin. Opettajien käsityksiä voisi jo koulutusvaiheessa muokata suvaitsevammiksi ja rohkaista heitä kohtaamaan monikulttuurisuuden haasteet. Suomalaisen yhteiskunnan muotoutuessa, voisi toivoa asenteiden muuttuvan erilaisuutta kohtaan sallivammiksi ja ihmisten käsitysten laajentuvan koskien oikeutta olla suomalainen. Lastentarhanopettajat ja luokanopettajat ovat lasten varhaislapsuuden merkittäviä henkilöitä, joten heidän avoin suhtautumistapansa erilaisuuteen olisi toivottavaa meidän kaikkien tulevaisuutemme kannalta.

Haluan lopettaa tämän työn adoptiovanhemman pohdintaan, jossa ilmenee mahdollisista tulevista vaikeuksista huolimatta usko tulevaisuuteen:

”Kovasti ja vähän pelolla odotan, mitä murrosikä tuo tullessaan, ja miten poika alkaa oireilla identiteettikriisinsä kanssa. Myös omat tunteet ovat arvaamattomia. Kun ensimmäinen 'sinä et ole minun oikea äitini' tulee, se tuntuu varmasti pahalta. Mutta yritän varautua siihen ja ymmärtää, jotta osaan ottaa sen oikein ja auttaa lasta ymmärtämään itseään. Jokaisella perheellä on pulmansa, eikä adoptio ole ongelma vaan ihanuus, joten eiköhän me selvitä.” (Thaimaa)

LÄHTEET

Adoptiokuraattori. Tilastoja toiminnasta. Adoptiokuraattori.

<http://www.adoptiokuraattori.fi/tilastoja.html>

Adoptioperheet ry. 2007. Adoptiolapsi päivähoitossa. Adoptioperheet ry.

Alho, O., Raunio, A. & Virtanen, M. 1989. Ihminen ja kulttuuri. Vientikoulutussäätiö. Helsinki.

Brottveit, Å. 1999. Intercountry, transracial adoptee's strategies facing external categorization. Teoksessa Mine – yours – ours and theirs: Adoption, changing kinship and family patterns. Toim. Ryvgold, A-L., Dalen, M., Saetersdal, B. International conference at Lysebu, Oslo, Norway. University of Oslo.

Carli, A. & Dalen, M. 1999. Adoptioperheen elämä – adoptiolasten tarpeista ja mahdollisuuksista. Interpedian julkaisu nro 9. Interpedia. Vaasa.

Dalen, M. 1999. The status of knowledge of foreign adoptions. A summary of the results of key foreign-adoption research projects based in Scandinavia. Department of Special Needs Education, Faculty of Education, University of Oslo.

Erikson, E. 1962. Lapsuus ja yhteiskunta. Gummerus. Jyväskylä.

Erikson, E. 1968. Identity: Youth and Crisis. Faber and Faber. London.

Fanon, F. 1986. Black Skin, White Masks. Pluto Press. London.

Grotevant, H. 1999. Adoptive Identity Development: New Kinship Patterns, New Issues. Teoksessa Mine – yours – ours and theirs: Adoption, changing kinship and family patterns. Toim. Ryvgold, A-L., Dalen, M., Saetersdal, B. International conference at Lysebu, Oslo, Norway. University of Oslo.

Grotevant, H., Dunbar, N., Kohler, J. & Lash Esau, A. 2000. Adoptive Identity: How Contexts Within and Beyond the Family Shape Developmental Pathways. Julkaisussa Family Relations. Vol 49, No. 4. 379-387. Blackwell Publishing.

Hautaniemi, P. 2001. Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Oppimateriaaleja Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia 90. Helsinki.

Haworth, A. 2007. Surrogate Mothers: Womb for rent. Eye on the World Articles. Marie Claire. <http://www.marieclaire.com/world/articles/surrogate-mothers-india>

Hirsjärvi, S. 2000. *Tutkimushaastattelu*: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Hägglund, G. 1993. Adoptoitu lapsi uudessa perheessään. Interpedia. Vaasa.

Interpedia. 10.8.2007. Suuri suomalainen adoptiotutkimus käynnistyy syksyllä 2007. http://www.interpedia.fi/tiedotteet/2007/elokuu_10_2007.html (Luettu 13.8.2007)

Interpedia. Kansainvälinen adoptio. Kansainvälistä adoptiota jo vuodesta 1974. <http://www.interpedia.fi/adoptio/index.html>

Irhammar, M. 2006. Searching for Biological and Ethnic Origin in the transition from Adolescence into Young Adulthood. Experiences from a Group of International Adoptees in Sweden. Kristianstad University. <http://www.uea.ac.uk/swk/icar2/pdfs/Malin%20Irhammar%20Paper%20ICAR2%20orig.pdf> (Luettu 21.5.2007)

Kamm, C. 1999. Valkoinen normina – alkuperä, adoptio, identiteetti. Interpedian julkaisu nro 10. Interpedia. Vaasa.

Karhumäki, H. 2005. Lapsi suoraan sydämeeni – kokemuksia adoptiosta. Karisto Oy:n kirjapaino. Hämeenlinna.

Katajamäki, E. & Rajala, T. 2004. "Syntykää työ sairaalassa, myö tulin lentokoneella". Etninen tausta kansainvälisesti adoptoitujen identiteettitarinoissa. Pro gradu. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto.

Kats, M. & Kranck, A. (toim.). 1989. Lapsemme ulkomailta: Kansainvälisestä adoptiosta. Interpedia. Helsinki.

Kaupunkilehti Vartti. 2007. Kiinankielen opetus laajenee. 12.9.2007.

- Kirk, D. 1964. Shared fate – a theory of adoption and mental health. Free Pr. of Glencoe. New York.
- Kupiainen, J. 1994. Kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Monikulttuurinen koulu ja opetus. Toim. Touko Hilasvuori & Armi Mikkola. Vantaan täydennyskoulutuslaitos. Helsinki.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Liebkind, K. 2000. Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa. Gaudeamus. Helsinki.
- Nakazawa, D. 2003. Does anybody else look like me? A Parent's Guide to Raising Multiracial Children. Da Capo Lifelong Books. USA.
- Parviainen, H. 2003. Kansainvälinen adoptiotoiminta Suomessa vuosina 1970-2000. Väestöliitto. Helsinki.
- Pelastakaa Lapset. 2006. Adoptiolapsille eheämpi elämä tutkimusprojekti (2006-2009). Pelastakaa Lapset. <http://www.pelastakaalapset.fi/index.php?sivu=192>
- Pelastakaa Lapset. 2007. Adoptioprosessin vaiheet. Pelastakaa Lapset. <http://www.pelastakaalapset.fi/index.php?id=195>
- Peltoniemi-Ojala, M. 1999. Oma lapsi - vihdoinkin. Pelastakaa Lapset. Helsinki.
- Pitkänen, M. 2000. Kansainväliset adoptiovanhemmat lapsen etnisen kulttuurin ja identiteetin tukijoina. Pro gradu. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Pärssinen-Hentula, I. 1993. Kansainvälisesti adoptoitujen lasten etninen identiteetti. Haastattelututkimus adoptiolasten suhteesta synnyinmaahansa. Pro gradu. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Luther, K. 1997. Adoptoidun suru: Reaktioita biologisten vanhempien menetyksestä. Interpedian julkaisu nro 6. Interpedia. Vaasa.

Rastas, A. 2004. Am I Still “White”? Dealing With the Color Trouble. Julkaisussa Balayi: Culture, Law and Colonialism. Vol 6. 94-106. Luettavissa sähköisesti: <http://acta,uta.fi> (Luettu 3.8.2007)

Rastas, A. 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Akateeminen väitöskirja. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampereen yliopisto. Luettavissa sähköisesti: <http://acta,uta.fi>

Ryback, R. 2002. Matka takaisin – adoptoidun matka syntymämaahansa. Interpedian julkaisu nro 14. Interpedia.

Sherman, R. & Harré, N. 2004. Intercountry adoption of Eastern European children in New Zealand: parents’ attitudes towards the importance of culture. Julkaisussa Adoption & Fostering. Vol. 28. No. 3. British Association of Adoption and Fostering.

Sloth, K. 2006. Researching adoption. Whose perspective and what issues? Teoksessa Outsiders within: writing on transracial adoption. Toim. Trenka, J., Oparah, J. & Yung Shin, S. South End Press. Cambridge. Massachusetts.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 1998. Ottolapsineuvonta: opas ottolapsineuvonnan antajille. Oy Edita Ab. Helsinki.

Talib, M. 2002. Monikulttuurinen koulu: haaste ja mahdollisuus. Kirjapaja. Helsinki.

Talib, M. 12.4.2006. Syventävät laadulliset tutkimusmenetelmät. Luento. Helsingin yliopisto.

Thitz, A-R. & Turtiainen, O. 1997. Menneisyys osaksi identiteettiä. Ulkomailta adoptoitujen syntyperäisen etnisen identiteetin kehitys. Kasvatustieteen syventävien opintojen tutkielma. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Joensuun yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Uhtio, A. 2006. Adoptiolautakunta juhlisti 20-vuotista taivaltaan viime vuonna. Julkaisussa Adoptioperheet: Isyys ja Adoptio. 4/2006. Adoptioperheet ry.

Valtioneuvosto. 20.10.2005. Tiedote. Kansainvälisten adoptiolasten määrä kasvaa tasaisesti.
<http://www.vn.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=136806> (Luettu 5.3.2007)

Virkki, H. 2005. Suomalaisuuden peilissä - kansainvälisesti adoptoitujen nuorten kokemuksia suomalaisuudesta ja erilaisuudesta. Pro gradu. Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampereen yliopisto.

LIITTEET

Liite 1: Kutsu tutkimukseen

Hei Adoptiovanhemmat!

Ystävällisesti kutsun Teidät osallistumaan adoptioaiheiseen Internet-kyselytutkimukseen. Opiskelen Helsingin Yliopistossa Soveltavan kasvatustieteiden laitoksella varhaiskasvatuksen maisteri – tutkintoa. Pro gradu -työni aiheena on kansainvälisesti adoptoitujen lasten vanhempien suhtautuminen lapsensa etnisyyteen ja vanhempien rooli etnisyyden tukijoina. Kyselyyn ovat tervetulleita osallistumaan kaikki kansainvälisesti adoptoitujen lasten vanhemmat. Kyselyyn osallistutaan anonyymisti, jolloin henkilötiedot eivät tule ilmi tutkimuksen missään vaiheessa eikä yksittäistä perhettä voida tunnistaa tuloksista. Kysely on Internetissä osoitteesta: <http://www.personal.inet.fi/tiede/adoptio>. Jos Teillä on jotain kysyttävää tutkimuksesta, voitte ottaa minuun yhteyttä joko puhelimitse soittamalla numeroon 050 305 3011 tai lähettämällä sähköpostia osoitteeseen adoptiotutkimus@gmail.com.

Ystävällisin terveisin,

Suvi Korenius

Liite 2: Internet-sivut kyselyn avauduttua

ADOPTIOKYSELY

TERVETULOA!

Opiskelen Helsingin yliopistossa Soveltavan kasvatustieteen laitoksella varhaiskasvatuksen maisteri - tutkintoa. Pro gradu -työni aiheena on adoptiovanhempien suhtautuminen lapsensa etnisyyteen sekä vanhempien osuus etnisyyden tukijoina.

Kyselyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 20 minuuttia. Kysely täytetään anonyymisti eivätkä henkilötietosi tule esille tutkimuksen missään vaiheessa. Kyselyn tulokset raportoidaan mm. [Adoptioerheet](#) -lehdessä.

Jos asian tiimoilta on kysyttävää tai muuta kommentoitavaa, minulle voi lähettää postia osoitteeseen adoptiotutkimus@gmail.com. Voit myös pyytää valmiin työn sähköisessä muodossa lähettämällä yhteistietosi yllämainittuun osoitteeseen.

Pääset Internet-kyselyyn [TÄSTÄ](#).

Kiitos Sinulle osallistumisesta!

Ystävällisin terveisin,

Suvi Korenius

adoptiotutkimus@gmail.com

WEBDESIGN BY JASPER VAN DER MEER WEBDESIGNSTUDIO

Liite 3: Kysely kansainvälisesti adoptoitujen lasten vanhemmille

1. Vastaja

1. Äiti
2. Isä

2. Vastajan ikä

1. 20–25
2. 26–30
3. 31–35
4. 36–40
5. 41–45
6. 46–50
7. 51–65
8. 65–70

3. Ammatti

1. Työntekijä
2. Alempi toimihenkilö
3. Ylempi toimihenkilö
4. Johtavassa asemassa
5. Yrittäjä
6. Maanviljelijä
7. Opiskelija
8. Eläkeläinen
9. Työtön työnhakija
10. Kotiäiti
11. Muu

4. Asuinpaikka (voit vastata kaikkiin tai vain yhteen):

Lääni _____

Kunta _____

Kaupunki _____

5. Kuinka monta adoptiolasta perheessäsi on? _____

6. Minkä ikäisenä/ikäisinä lapsi/lapset saapuivat perheeseesi? _____

7. Minkä ikäinen/ikäisiä hän/he on/ovat nyt? _____

8. Mistä maasta/maista adoptiolapsenne on/ovat kotoisin?

9. Miksi päädyit adoptoimaan kyseisestä/kyseisistä maasta/maista?

10. Vaihtuiko adoptiomaan prosessin aikana? Jos vaihtui, kerro mikä oli ensisijainen maavaihtoehtosi ja

miksi. _____

11. Kuinka kauan adoptioprosessi kesti kaiken kaikkiaan?

12. Millaista tietoa sinulla oli adoptiomaasta etukäteen?

13. Olitko matkustellut adoptiomaassa ennen adoptiota?

14. Haluaisitko, että lapsellasi olisi:

1. suomalainen identiteetti
2. etninen identiteetti
3. kaksoisidentiteetti (suomalais-etninen)

Perustele vastaustasi:

15. Onko lapsesi nimi:

1. suomalainen
2. alkuperäinen
3. yhdistelmä suomalaisesta ja alkuperäisestä

16. Miksi päädyit ratkaisuun nimen suhteen?

17. Mitä olet kertonut lapselle hänen taustoistaan? Jos et ole kertonut mitään, niin miksi.

18. Oletko matkustellut adoptiomaassa lapsen kanssa tai aiotko tehdä niin tulevaisuudessa? Kerro toteutuneen tai tulevan matkan merkityksestä perheellesi.

19. Jos et ole matkustanut lapsen kanssa tai et ole aikeissa matkustaa lapsen adoptiomaahan, miksi?

20. Oletteko yhteydessä lapsen synnyinmaan sukulaisiin, ystäviin tai lastenkotiin? Kerro miten ja miksi.

21. Jos haluat tukea lapsen etnisen identiteetin kehitystä, kuinka teet sen? Voit sekä kertoa listassa mainituista asioista että kertoa muita keinoja.

1. Kieli (kielikerhot, kurssit, olet itse opetellut, jne.)

2. Synnyinmaan ruokakulttuuri

3. Synnyinmaan juhlat

4. Musiikki ja sadut

5. Suomessa asuvat lapsen synnyinmaasta kotoisin olevat tuttavat ja ystävät.

6. Muita käyttämiäni keinoja:

22. Onko perheessäsi biologisia lapsia?

1. Ei

2. Kyllä

Jos on, kuinka monta ja kuinka vanhoja he ovat? _____

23. Kuinka adoptiolapsen tulo perheeseen on vaikuttanut kasvatukseen?

24. Kuinka ympäristö on suhtautunut adoptiolapseen? Esimerkiksi päiväkotia, koulu, vastaanottajat, jne.

25. Mitä positiivisia asioita lapsen etnisuus on tuonut perheeseen ajatellen ympäristöä, vertaisia, tms.?

26. Mitä ongelmia perheesi on kokenut lapsen etnisyyteen liittyen?

27. Kuinka käsittelette näitä ongelmia?

28. Halutessasi voit kertoa jotain lisää:

Liite 4: Internet-sivut kyselyn päätyttyä

ADOPTIOKYSELY

TERVETULOA!

Opiskelen Helsingin yliopistossa Soveltavan kasvatustieteen laitoksella varhaiskasvatuksen maisteri - tutkintoa. Pro gradu -työni aiheena on adoptiovanhempien suhtautuminen lapsensa etnisyyteen sekä vanhempien osuus etnisyyden tukijoina.

Jos asian tiimoilta on kysyttävää tai muuta kommentoitavaa, minulle voi lähettää postia osoitteeseen adoptiotutkimus@gmail.com. Voit myös pyytää valmiin työn sähköisessä muodossa lähettämällä yhteistietosi yllämainittuun osoitteeseen.

KIITOS KAIKILLE OSALLISTUNEILLE!

Kysely on päättynyt, vastauksia tuli 59 kappaletta. Kyselyn tulokset raportoidaan lähitulevaisuudessa mm. [Adoptioperheet](#) -lehdessä.

Ystävällisin terveisin,

Suvi Korenius

adoptiotutkimus@gmail.com

WEBDESIGN BY JASPER VAN DER MEER WEBDESIGNSTUDIO

Liite 5: Esimerkki teemoittelusta ja tyypittelystä

Merkintöjen selitys:

Keltainen tausta: vastaajalla on myös biologisia lapsia.

Punainen teksti: vastaajien kasvatuskäsitys on muuttunut jonkin verran

Vastaukset kysymykseen: Kuinka adoptiolapsen tulo perheeseen on vaikuttanut kasvatuskäsitykseesi?

- *Sen minkä tiedin toki ennenkin mutta nyt elän todeksi eli lapset, olivat biologisia tai ei, ovat hyvin erilaisia ja kasvattamisen pitää myös joustaa lapsen mukaan.*
- Ei juuri mitenkään. Olin jo ennen lasta melko 'adoptiotietoinen'
- *toivoakseni herkästi tunnistamaan lapsen tarpeita*
- Vaikea sanoa, koska meillä ei ole biologisia lapsia
- *Hmm. Onkohan se vaikuttanut? Olisin pyrkinyt jonkinlaiseen 'monikulttuurisuuteen', vastuun opettamiseen ja suvaitsevaisuuteen muutenkin, oletan. Ehkä olisin vapaampi kasvattaja, sillä mielestäni lastenkodista tullut lapsi tarvitsee erityisen selkeät rajat oppiakseen uuden perheen 'säännöt' (lainausmerkeissä, koska en tarkoita vain kuria, vaan yleensä sitä, miten perheessä ollaan ja eletään - se tulee biolapsille luonnollisemmin, kun ei tarvitse poisoppia jostain muusta tavasta).*
- Ei erikoisemmin. Adoptioevonnassa käytiin melko monipuolisesti läpi lasten kasvatusta. Tietysti siihen on tullut tutustuttua myös ystäväperheiden välityksellä.
- *Olen ehkä joutunut hieman enemmän paneutumaan lasta koskeviin asioihin kuin biologisen kohdalla olisi käynyt.*
Tarkoitin ihan perustiedon hankkimista trauman kokeneen lapsen kehitykseen.
Muuten kyllä mennään ihan tavalliseen tapaan, tiukat rajat ja halausta sekä suukkoja. Hyvin on pärjätty tähän asti.
- ei juurikaan
- *Sukupuoli muuttui ja se oli kai suurin muutos. Kasvatuseriaatteet ovat pysyneet samoina.*
- *Ensiksikin ylipäättänsäkin lapsen tulo perheeseen vaikutti kasvatuskäsityksiini, epätavallinen=normaali äiti tuli esiin vaaleanpunaisen verhon takaa.*
Adoptio tuo lisämausteina lapsiperheeseen adoption erityispiirteet (kiintymyssuhde, perusturvallisuus yms.) ja näistä on tullut luettua todella paljon - ja käytyä paljon luennoilla. Ja niitä oppeja on sitten yritetty soveltaa käytännössä.
- Ei mitenkään
- *Olemme painottaneet kaveri- ja ystävyysuhteiden kehittämistä, jotta olisi sitten puolustajia, jos tulee eteen (rasistista) kiusaamista.*
- *ei ole muuttanut käsityksiäni oleellisesti, tiedän nykyisin enemmän varhasiten vuosien vaikutuksesta lapsen käyttäytymiseen jne, mutta sehän kuuluu asiaan!*

- Varmaan samalla lailla kun lapsen tulo perheeseen yleensäkin. Olen nähnyt käytännössä, mitä lapsen kasvatus on. Alkuperäinen ajatukseni 'rajajo ja rakkautta' on vain saanut vahvistusta.
- **Ei kovinkaan paljon. Kasvatamme häntä samalla tavalla kuin esikoistamme. Toki olemme kiinnittäneet joihin kohtiin enemmän huomiota (esim. kielen kehityksen tukeminen, kiintymyssuhteen vahvistaminen).**
- *romuttanut kaiken... No ei vaisinkaan. On ylättävän vaikeaa pitää omasta linjastaan kiinni... Uhma ja temperamentti on jotain , mitä ei osannut sittenkään tarpeeksi ajatella etukäteen Olen tutustunut kiintymyssuhteeseen enemmän kuin olisin todennäköisesti tehnyt biologisen lapsen kohdalla.*
- *Lapsen tulo perheeseen on jonkin verran muuttanut kasvatusnäkemystäni. On vaikea arvioida liittyvätkö muutokset adoptioon vai eivät.*
- *Lapsettomana en muista, millaisia kasvatusnäkemystä meillä oli. Varmaan vähän tiukempia kuin mihin käytännön elämä on sitten antanut myöden. Omat voimavarat ovat välillä paljon vähäisemmät kuin mitä etukäteen ymmärsin, koska lapset ovat vilkkaita ja vievät mehut mennessään.*
- *Kasvatusnäkemystäni muuttumiseen on vaikuttanut lapsen - ei adoptiolapsen - tulo perheeseen. Minulla oli ennen kumpaakin lasta joitain vääriä kuvitelmia itsestäni kasvattajana sekä lapsista esim. sisaruksina ja olen joutunut muuttamaan niitä.*
- Ei sen kummemmin kuin kyseessä olisi ollut biologinen. Käytäntö muokkaa joka tapauksessa kasvatus-tapoja.
- *se on pysynyt samana. paljon rakkautta ja turvalliset rajat. lapsi on tässä elämän vaiheessa ykkönen. omat menot toisarvoisia. arkirutiinit tärkeitä. elämä rauhallisempaa, mutta tyydyttävämpää.*
- *Olen oppinut ymmärtämään, että se on paljon kovempaa työtä kuin luulin. En ole niin tiukka kasvattaja kuin ajattelin. Huumoria tulee käytettyä paljon enemmän kuin kuvittelin.*
- **Taas tosi vaikea kysymys. Mikä on kasvatusnäkemys?**
Olen tajunnut, mikä valtava merkitys on sillä ensimmäisellä vuodella, jonka lapsi eli toisessa maassa, lastenkodissa. Sen vuoden 'korjaamiseen' ei ole edes nämä 5 vuotta riittäneet. Adoptiolapsi tarvitsee niin paljon, että se laittaa oman itsen kasvattajana äärimmäisiin tilanteisiin ja joskun senkin tilanteen eteen, että minä en millään jaksa antaa lapselleni sitä mitä hän ehdottomasti tarvitsisi. Sitä on aika pettyntynyt itseensä. Eli on oppinut paljon itsestään ja omista rajoituksistaan. Ehkä myös vahvuuksista. Olen tajunnut, miten keskeistä lapselle on läsnäolon kautta välittyvä turvallisuus. Olen myös tajunnut, miten taitavia lapset ovat ottamaan, pyytämään juuri niitä asioita, mitä he tarvoisevat. On uskallettava kuunnella lasta ja edettävä hänen tahdissaan.
- **Usko itseeni kasvattajana on vähentynyt huomattavasti. Omat kuvitelmat vanhemmuudesta ehtivät kasvaa melko hurjiksi adoptio-odotusaikana. Todellisuus kuitenkin paljastui todella raadollisesti ja arki oli ensimmäiset 7-8 kuukautta kaikkea muuta kuin ihanaa tai tyydyttävää. Suorastaan järkyttävää. Ei ollutaan itsestään selvää että tunteet lasta kohtaan heräävät. Vaikka hän oli täydellisen suloinen ulkomuodoltaan niin yhteenkasvamisen otti meillä tosi koville. Ja arki kolmen pienen lapsen kotiäitinä ei ollutkaan kovin mukavaa vaan tappavan raskasta. Nyt kun arki sujuu ja elämä on asettunut uomiinsa olen onnellinen selvittyäni tänne asti edes jonkinlaisella kunnialla. Myönnän nykyään heikkouteni avoimemmin ja yritän uskaltaa pyytää apua ennenkuin uuvun loppuun.**
- **Olen ehkä pitkämielisempi ja hellempi äiti. Pysin ymmärtämään tyttäremme tunnetiloja herkemmin kuin aikanaan isoveljen taaperoiässä. Toivonmukaan osaan myös vastata lapsemme tarpeisiin paremmin nyt aikuisempänä. Nuorempana olin varmaan itsekkäämpi.**
- **avartanut ymmärtämään ja opettanut paljon uusia tapoja käsitellä asioita**
- Enpä tiedä, meillä on vain adoptiolapsia.

- *ollaan siirrytty teoriasta käytäntöön. Huomattu että hän todellakin tarvitsee enemmän huomioita ja tukea kun tavallinen perheeseen syntynyt lapsi. Lähinnä sen takia, että tausta on erilainen ja ympäristö koko ajan huomioi ja tavallaan laittaa lapsen ulkopuolelle suomalaisista. Arvostus lasta kohtaan suurta ratkaisut tehdään lapsen ehdoilla ei aikuisten tai työpaikkojen.*
- ei mitenkään
- *Laajentanut koko maailmankuvaani. Ei ole olemassa yhtä ja oikeaa tapaa kasvattaa vaan aina on lähdettävä lapsesta itsestään oli hän bio, adoptoitu tai joku muu.*
- ei ole muuttanut
- *Laajentanut näkökulmia ja ymmärrystä erilaisuutta kohtaan. Biologisen lapsen kasvatus ei valmenna adoptiolapsen kasvatukseen, koska se eri asia. Adoptiolapsen kasvatuksessa ollaan eri ulottuvuudella ja ympäröivä yhteiskunta/ muut ihmiset eivät ole siitä tietoisia.*
- En usko, että sillä on mitään merkitystä, onko lapsi adoptoitu vai itse synnetyt. Romukoppaan menisivät silti monet kasvatusaatteeni. Arki on arkea kansallisuudesta riippumatta.
- Ei oikeastaan ole muuttanut.
- Ei ole muuttanut sitä
- *En osaa vastata tähän, koska meillä ei ole aikaisempaa kokemusta lapsista. Ehkä en ole enää niin tiukkapipoinen.*
- *Otan lasta enemmän huomioon kuin kasvattaessani biologisia lapsia. (Voi johtua myös oman ikäni karttumisesta, kärsivällisyyttä on enemmän.)*
- *Olen aina ottanut lapset yksilöinä. Lapsen tausta vaikuttaa joihinkin asioihin.*
- *-en osaa sanoa, kasvaton adoptiolasta kuten muitakin lapsiamme, kiintymyssuhteen luominen ei ole itsestään selvää ja luonnollista kun on adoptiolapsi toisin kuin (ainakin omalla kohdallani)biologisten lasten osalta.*
- *Lapsettomana tuli luotua kuva 'täydellisestä' kasvatustavasta jota oli tarkoitus noudattaa. Lapsen tultua näkemys on muuttunut maanläheisemmäksi ja lapsilähtöiseksi. Olen ymmärtänyt että lapsi on yksilöllinen persoona eikä kasvatus ole jonkun kaavan tai kirjoitetun ohjeen toteuttamista.*
- *vaikea sanoa. ehkä sitä on jollain tapaa herkempi kasvattajana, mietti enemmän, miten lapsi kokee asioita.*
- *Lähinnä korostanut turvallisen kasvuympäristön luomisen merkitystä.*
- *realistunut ja vain positiivisessa mielessä.*
- *Hänen erilainen ulkonäkönsä herättää huomiota, mutta normaalia perheen arkea elämme. Kasvatan häntä samalla tavalla kuin vanhintakin tytärtä*
- Ei oikeastaan ole muuttanut sitä.
- *Paljon. Aluksi tuntui vaikealta aloittaa koko elämä alusta reilun vuoden ikäisen lapsen kanssa. Myös rajojen vetäminen on vaatinut tiukkaa neuvottelua, koska lasta on odotettu niin kauan.*
- *vaikka alku meni kaikkia odotuksia paremmin, adoptiolapsen erityispiirteitä tulee jossain muodossa ja jossain vaiheessa aina vastaan. Ylipäättään ajatukseni on ammattikasvattajana muuttunut. Nyt ajattelen, että kunhan lapsi eskariin menee. Muuten kotona ja kaveripiirissä saa riittävästi virikkeitä. Leikin merkityksen on myös ymmärtänyt laajemmin.*
- Vahvistanut niitä mitä ennen lapsen tuloa olimme ajatelleet. Rajoja ,paljon rakkautta ja läsnäoloa.
- Ei kovin paljoa, kansainvälisyys on meillä perheessä jo entuudestaan itsestään selvyys ja adoptiolasten tuomat haasteet olivat teoriatasolla ja toisen käden tietona tutuilta perheiltä tuttuja asioita.
- Perheessämme on ainoastaan adoptiolapsia, joten se itsessään ei ole kasvatuskäsitystäni muuttanut.

- Ehkä sitä näkemystä ei niin hirveästi ollut, kun sanon että ei nyt niin mahdottomasti? Elämää eletään, ennen kahden nyt kolmen ehdoilla.
- Kasvatus ei eroa biolapsen kasvatuksesta. Kuitenkin on otettava huomioon lapsen varhaiset eroahdistuskokemukset ja miten se saattaa ilmetä.
- **Ei mitenkään. Kasvatamme hänet aivan samalla lailla kuin esikoisemmekin.**
- Ei juuri mitenkään